

PLATFORM

MÜSLÜMAN DÜNYANIN GÜNDEMİ

FİLİSTİN

ANALİZ

Mekân-kırımdan
Soy-kırımı

Sari Hanafi

SÖYLEŞİ

“Bildiğimiz bütün dilleri
kullanarak dünyaya
seslenebiliriz.”

Yıldız Ramazanoğlu

İNGOGRAFİK

Filistin Direnişi
Kronolojisi

ANALİZ

Körfez Ülkeleri ve
Gazze

Mehmet Rakipoğlu

İLKE Vakfı Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi (TODAM), Türkiye’den başlayarak Müslüman toplumların gündemini oluşturan meseleleri analitik şekilde incelemeyi ve bu sorunlara toplumun birikimi ve İLKE tecrübesiyle somut çözüm önerileri getirmeyi hedefliyor.

Merkezden çevreye yayılan bir yöntemle ürettiği araştırma ve yayınlarla; Türkiye ve Müslüman toplumların önde gelen işsizlik, gelir eşitsizliği, beyin göçü, sığınmacı, kentleşme, insan hakları ihlalleri, aile içi şiddet, emeklilik sistemi ve konut gibi sorunlarını ele alıp nicel veriler ışığında çözüm önerileri sunmayı hedefliyor. TODAM; bilhassa 2000 sonrası Türkiye’de ve Müslüman toplumlarda hukuk, eğitim, ekonomi ve sosyal hizmet alanlarında yürütülen çalışmaların istatistikî verilerini ve katkılarını araştırmacıların, politika yapımcıların ve sivil toplumun istifadesine sunuyor.

PLATFORM

Platform Dergisi, Müslüman toplumların fikrî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gündemlerine dair güncel ve özgün perspektifler sunmak amacıyla İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı TODAM bünyesinde yayımlanmaktadır.

Müslüman Toplumlarında Düşünce ve Hareketler Projesi’nin bir çıktısı olan Platform, Müslüman toplumlarında aktif ve etkili olan düşünce kuruluşlarını, araştırma merkezlerini ve enstitülerini, üniversiteleri, siyasi, dinî ve toplumsal hareketleri odağına alarak Müslüman dünyanın gündeminin takip ve tahlil edildiği bir platform olmayı hedefliyor. Müslüman dünyanın küresel meselelere sunduğu katkıları ve süregelen fikrî birikimi Platform üzerinden güncel olarak Türkiye’ye ve dünyaya sunuluyor. İnternet sitesiyle ve güncel kurumlar, hareketler, faaliyetler ve şahsiyetleri içeren veritabanıyla Müslüman dünyanın nabzını tutuyor.

Editör : Selvanur Demircan

Danışma Kurulu : Elyesa Koytak

Son Okuma : Mehtap Nur Öksüz

Katkıda Bulunanlar : Ceyda Bostancı, Elif Sağır, Safiyya Farokh, Büşra İslam

Tasarım : Betül Berra Kurt

İLKE Yayın No : 216

E-ISSN : 2980-1249

Editörün Takdimi

“Hepimiz çok iyi biliyoruz ki Filistin özgür olmadıkça hiçbirimiz özgür olmayacağız.” demişti yıllar önce Güney Afrika’nın onurlu lideri Mandela. Bugün dünya Filistinli olmuşken bu sözün anlamını idrak ettiğimiz günlerdeyiz. 7 Ekim’den beri hem tarihin en büyük soykırımına hem de en onurlu direnişine şahitlik ediyoruz. Bu tarihî günlerin içinden geçerken mazlumun yanında, zalimin karşısında durabilecek erdem ve hassasiyetten mesul olarak; Filistin halkına yetemesek de bütün varlığımızla onların yanında olmak için Platform’un bu sayısını “Filistin” özel sayısı olarak hazırladık.

Filistin mimariden sinemaya, boykottan uluslararası politikaya pek çok açıdan alanında uzman isimler tarafından kaleme alındı. Yerleşimci sömürgeci İsrail’in Filistin halkına karşı işlediği eşsiz suçlar ve zulümler yalnızca fiziksel işgal biçimiyle kalmıyor; kültürel politiklardan kalkınmaya, gıda güvensizliğinden mülksüzleştirmeye uzanan “sessiz” şiddet ve soykırım biçimlerini de kapsıyor. Ancak dünya güçlerinin desteğini arkasına alan sözde devlet İsrail’in zulmüne karşı uluslararası toplumda yalnızlaştırılan Filistinliler yıllardır en onurlu şekilde direniyor ve direnişi sürdürüyor.

Filistinlilerin evini yıkan, yollarını bölen, zeytin ağaçlarını kökleyen işgalci İsrail bütün örgütlü kötülüğüne rağmen Filistinlileri ne Filistin’den ne de Filistinli olmaktan asla caydıramayacak. Ki bütün “insanlık” dünyaya artık Filistin’den bakıyor. Filistin’in şairi Mahmud Derviş dizelerindeki gibi:

Kaydet!

Arabım

Sen yağmaladın bağlarını atalarımın

Benim ve tüm çocuklarımın

Sürdüğü toprağı sen yağmaladın

Bana ve torunlarıma

Hiçbir şey bırakmadın

Şu kayalıklardan başka!

Söylendiğine göre hükümetiniz

Bunları da alacakmış, öyle mi?

Madem öyle!

Kaydet!

Kaydet ilk sayfanın ta en başına

Nefret etmem insanlardan

Hiç kimseye saldırmam!

Ama aç kalınca

Toprağı mı gaspedeni çiğ çiğ yerim!

Kolla kendini, kork benim açlığımdan

Kork benim öfkemden!

Kolla kendini!

Selvanur Demircan

DOSYA: FİLİSTİN

16

Gazze'den Bir Ses

Mekân-kırımdan Soy-kırım

Sari Hanafi

19

26

Körfez Ülkeleri ve İsrail'in Gazze Saldırıları

Mehmet Rakipoğlu

İşgalin Ötesi: İsrail'in Yerleşimci Sömürgeciliği

Selvanur Demircan

32

39

Gazze'ye Uluslararası İnsani Yardımın Hukuki Temelleri

Gülden Sönmez

İsrail Boykotunun Ön Sonuçları

Şükrü Çağrı Çelik

43

50

Filistin Kavramlar Sözlüğü

Filistin Direniş Edebiyatının Doğduğu Okul: Ulusal Necah Okulu

Peren Birsaygılı Mut

53

55

FİLİSTİN'İN KALEMLERİ

Gazze Şeridi: Kentsel Planlama Işığında İşgal ve Direniş

Eman Ismail

59

Filistin'den Filistin'e Göç Edenler

Zeynep Ertekin

62

67

Gazze'ye İnsani Yardım Koridoru Oluşturulmasına Dair Değerlendirme

Ahmet Faruk Asa

Kamerayı Vurmasınlar

Sena Omaç

72

76

Filistinli Kadınları Anlamak Yıldız Ramazanoğlu'yla Söyleşi

Şikago'da Bir Filistin Diasporası: Küçük Filistin'e Bir Bakış

Yunus Yeşil

78

82

Yeryüzünde İzzetli Bir Direnişçi: İzzeddin el-Kassam

Safia Farokh

Kitap Değerlendirmesi: Çocukluksuzlaştırılmaya Direnen Çocuklar

Ayşe Nur Kepil

86

91

Başkalarının Acısına Bakmak

Elif Akkuş

Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce Konferansı

Ayşenur Ergin

95

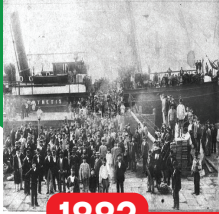
KİTAPLIK Filistin'e Dair Güncel Yayınlar

99

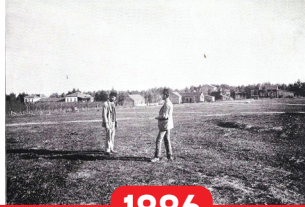
1882-2023 FİLİSTİN DİRENİŞİ KRONOLOJİSİ

Hazırladığımız bu kronolojide Filistinlilerin İsrail işgaline karşı direnişinin tarihsel gelişimini ve süregelen direnişin farklı biçimlerini ortaya koyduk. Yıllardır Siyonist İsrail tarafından uygulanan yerinden edilme, mülksüzleştirme ve sistematik şiddet sadece Filistin'de değil, küresel boyutta da etkili olduğu için kronolojide Küresel İntifada'nın yansımaları olan dayanışma protestoları, boykot hareketleri ve maddi kültüre dair ögelere de yer verdik.

1882

Avrupa'daki Yahudiler, özellikle de Doğu Avrupa Yahudileri, tarım kolonileri kurmak ve anti-semitik pogromlardan kaçmak amacıyla Osmanlı yönetimi altındaki Filistin'e ilk Yahudi göç dalgasını başlattı. Bu ilk göç dalgası 1903'e kadar devam etti.

1886

Macar Yahudileri tarafından kurulan ve ilk Siyonist tarım kolonisi olarak bilinen Petah Tikva'da, El-Yahudiyye köyünün yerli köylüleri ile Yahudi yerleşimciler arasında mülkiyet ve otlama hakları konusunda kırsal bir anlaşmazlık ortaya çıktı.

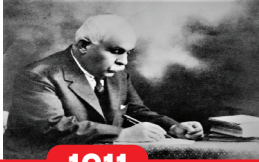
1904

Dünyanın dört bir yanındaki Yahudiler arasında Siyonist ideolojinin güçlenmesiyle birlikte yaklaşık dört bin göçmen Filistin'e yerleşerek tarımla uğraşmaya başladı. 1914 yılına kadar süren bu göç dalgası İkinci Yahudi Göçü olarak bilinmektedir.

1908

Kırsal kesimdeki mülkiyet anlaşmazlıklarına ek olarak, antik liman kenti Yafa'da Filistinli Araplarla Siyonist yerleşimciler arasında kentsel bir gerginlik baş gösterdi.

1911

Siyonizm üzerine Arapça ilk kitap olan Siyonizm: Tarihi, Amaçları ve Önemi Necip Nassar tarafından yayımlandı.

1911

Bir başka öncü anti-Siyonist gazete olan Falastin Issa el-Issa tarafından yayımlandı.

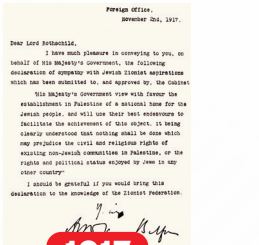
1909

Bir grup Yahudi yerleşimci Yafa yakınlarındaki bir banliyöye yerleşti ve Theodor Herzl'in Yahudi Devleti kitabındaki tasvirine atıfta bulunarak buraya "Tel Aviv" ("Altneuland veya Eski Yeni Topraklar") adını verdi.

1908

İlk anti-Siyonist gazete el-Karmel Necip Nassar tarafından yayımlandı.

1917

Balfour Deklarasyonu ile İngiliz hükümeti Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını desteklediğini ilan etti.

1918

Filistin Arap Kongresi'nin öncüsü olan Müslüman Hristiyan Dernekleri, Balfour Deklarasyonu ve Filistin'e kitlesel Yahudi göçüne karşı muhalefet oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

1919

Balfour Deklarasyonu'nun "Yahudi halkı için millî bir yurt" talebinin de etkisiyle üçüncü Yahudi göç dalgası 1919-1923 yılları arasında devam etti ve yaklaşık 35.000 Siyonist, Filistin'in farklı bölgelerine yerleşti.

1920

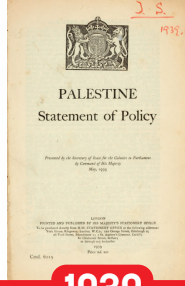
Artan Yahudi göçü ve yeni yerleşim yerleri nedeniyle yükselen tansiyondan etkilenen Filistinliler ve Siyonistler arasında Nebi Musa festivali sırasında Eski Şehir, Kudüs'te ayaklanmalar çıktı.

1938

Siyonist yerleşimciler, Arap Ayaklanması sırasında Batı Celile'de Peel Komisyonu tarafından Yahudi devletine tahsis edilen Hanita yerleşimini kurdu.

1939

Devam eden devrimci hareketler ve grevler üzerine İngiliz hükümeti tarafından çıkarılan 1939 tarihli Beyaz Kitap, Yahudi göçünü beş yıl süreyle sınırlandırırken 1949 yılına kadar Filistin'de bir Yahudi ulusunun kurulacağına teyit etti.

1945

İngiliz Dışişleri Bakanı Ernest Bevin'in Beyaz Kitap'ın aksine Filistin'e gelen Yahudi göçmenlerin sayısının artmasına izin veren açıklamasının ardından Filistinliler protestolar düzenledi ve grev çağrısında bulundu.

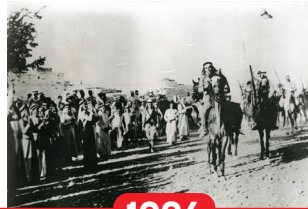
1947

Artan göçün yanı sıra, BM Genel Kurulunun 1947 BM Bölünme Planı lehinde oy kullanmasının ardından kitlesel protestolar düzenlendi ve Arap Yüksek Komitesi tarafından üç günlük grev ilan edildi.

1937

Peel Komisyonu olarak bilinen İngiliz Kraliyet Araştırma Komisyonu, Filistin'de devam eden isyanla ilgili raporunu yayımladı ve Bölünme Planı'nı ilk kez onayladı; Filistin bir Arap devleti, bir Yahudi devleti ve İngiliz Mandası bölgeleri olarak üçe bölündü.

1936

Büyük Arap Devrimi olarak bilinen, 1935 yılında İzzeddin el-Kassam'ın öldürülmesi, Filistinli Araplar üzerindeki mülk-süzleştirme ve ekonomik baskının yoğunlaşması bir devrime yol açtı. Olaylar 1939'da İngiliz Mandası arazi istimalı ve Yahudi göçünü sınırlayana kadar devam etti.

1933

Almanya ve Polonya'dan süregelen Yahudi göçü ve İngiliz Manda yetkililerinin toprak alımlarına müdahalesinden giderek hoşnutsuzluğu artan Filistinliler; Kudüs, Yafa, Hayfa ve Nablus'ta göçe ve Siyonist yanlısı politikalara karşı genel grev ve gösterilere başladı.

1929

El-Burak/Batı Duvarı konusundaki anlaşmazlığın ardından Filistinliler ve Siyonist yerleşimciler, Kudüs'te kendi ilk kitlesel eylemlerini gerçekleştirdi ve eylemler daha sonra "1929 Direnişi" olarak adlandırılacak olan şiddetli çatışmalara dönüştü.

Area of settlement	1920-24	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
All Occupancy	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Police	45	41	39	35	31	29	27	24	21	19	17
British	80	78	75	71	67	63	59	55	51	47	43
European	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12
British	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
European	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Other	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Other	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14

1923

Filistin Yasama Konseyi seçimlerinin ardından Filistinliler sandalye dağılımına karşı çıkarak seçimleri boykot etti.

1924

1924-1929 yılları arasında gerçekleşen dördüncü Yahudi göçü dalgası boyunca çoğunlukla orta sınıftan gelen, yaklaşık 70.000 Siyonist, Filistin'e göç ederek burada sadece yerleşim yerleri değil, aynı zamanda küçük işletmeler ve atölyeler de kurdu.

1925

Arthur J. Balfour'un İbrani Üniversitesinin açılış töreni için Filistin'e gelmesinin ardından Filistinliler, Filistin'in dört bir yanında eylemler düzenleyerek töreni boykot etti.

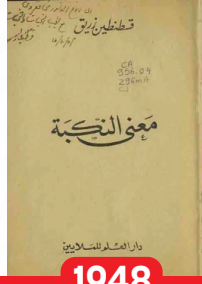
1929

Son kitlesel Yahudi göç dalgası 1929 ve 1939 yılları arasında gerçekleşti, Nazilerin Almanya'da iktidara gelmesinden etkilenen 200.000'den fazla Siyonist göçmen Filistin'e yerleşti ve kitlesel gösterilerin yanı sıra çatışmalara yol açtı.

1948

Mayıs ayında başlayan, Filistin köylerinde yaşanan çatışma ve katliamlar, Nekbe ya da Filistin Felaketi olarak tarihe geçti. İsrail Geçici Devlet Konseyi, Filistinlilerin yerlerinden edilmesinin ardından yok edilen anavatanlarının üzerine inşa edilen İsrail Devleti'nin kurulduğunu ilan etti.

1948

"Nekbe" terimini ilk kez kullanan Constantin Zurayk, binlerce Filistinlinin anavatanlarından sürülmesini anlattığı Ma'na al Nakba (Felaketin Anlamı) adlı kitabını yayımladı.

İsrail Devleti'nin ilanından sonra Arap Birliği, Arap ordularına İsraili Siyonistlere karşı savaşmak üzere Filistin'e girme çağrısında bulundu.

1953

Filistinlilerin yerlerinden edilmesinin yanı sıra, İsrail işgal güçleri de emlak ve arazi edinme yasası gibi politikalar yayımladı ve Filistin köylerine yönelik saldırılarını sürdürdü. Qibya katliamından sonra Ürdün'de gösteriler düzenlendi.

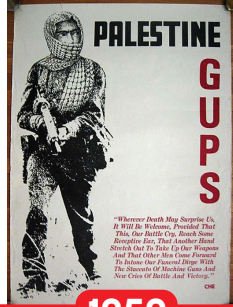
1955

UNRWA Mısır'ın Gazze Şeridi'ndeki mültecileri kuzeybatı Sina Çölü'ne yerleştirme planına karşı İslamcılar ve komünistlerle beraber kitlesel bir protesto düzenlendi.

1959

Filistinli öğrenciler tarafından yönetilen General Union of Palestine Students (GUPS) Kahire'de kuruldu.

1959

1957

1956'da içlerinde İsrail vatandaşları sivillerin de olduğu Kafır Kasım köyündeki katliamın ardından İsrail'deki Filistinliler tüm Filistin'de kitlesel eylemler düzenledi.

1956

İsrail, Fransa ve Birleşik Krallık ile koalisyona halinde Sina Yarımadası ve Gazze Şeridi'ni işgal etti.

Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi (daha sonra el-Fetih) Yaser Arafat ve Halil el-Vezir ile bir grup Filistinli tarafından kuruldu.

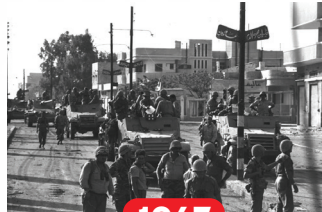
1961

İsraili işgal güçlerinin Narıra'da beş Filistinli genci öldürmesinin ardından insanlar sokaklara döküldü.

1964

Dört yüzden fazla Filistinli temsilciden oluşan 1. Filistin Ulusal Konseyi Kudüs'te toplandı ve Filistinlilerin kendi kaderlerini tayin etmelerini sağlamak amacıyla Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) kuruldu.

1967

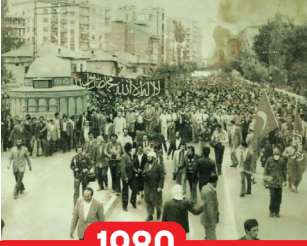
Altı Gün Savaşı ya da gerileme anlamına gelen "Nekse", İsrail'in Mısır'a ani bir önlüycü hava saldırısı başlatmasıyla patlak verdi ve diğer cephedeki Arap devletlerine, Ürdün, Suriye ve Irak'a, yayıldı.

1967

İsrail'in savaş sırasında Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni ele geçirmesinin ardından yaklaşık 400 bin Filistinli evlerinden çıkarılarak Ürdün, Mısır ve Suriye'ye göç etmek zorunda bırakıldı.

1980

İsrail'in Kudüs'ü başkent ilan etmesinin ardından Milli Selamet Partisi Kon-ya'da Büyük Kudüs Mitingi adı altında kitlesel bir protesto düzenledi.

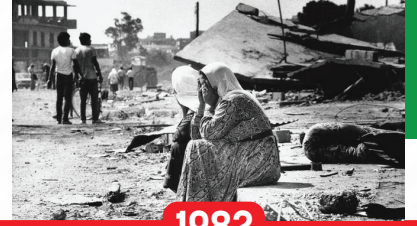
1981

Kudüs'te düzenlenen Birinci Ulusal Filistin Edebiyat Festivali'nde Filistinli yazarlar İsrail işgaline ilişkin bir bildiri yayımlayarak insanlığın özgürlüğü ve mutluluğu için mücadele etmenin yazarların görevi olduğunu ifade ettiler.

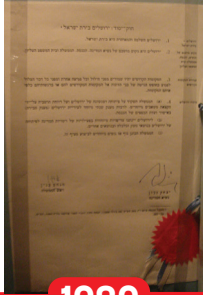
1982

İsrail işgal güçleri, 1981 yılının sonlarından itibaren Filistin'deki üniversiteleri geçici olarak kapatmaya başladı. Birzeit Üniversitesi ilk olarak 4 Kasım-4 Ocak tarihleri arasında, daha sonra 16 Şubat-16 Nisan tarihleri arasında ve 1982 yılının Temmuz ayında öğrenciler İsrail'in Lübnan'ı işgalini protesto etmeye başladığında kapatıldı.

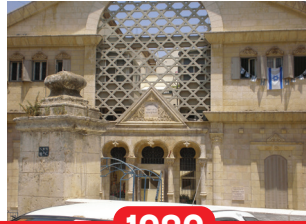
1982

Sabra ve Şatilla mülteci kamplarında yaklaşık dört bin Filistinli mülteci ve Lübnanlı sivil, İsrail güçleri tarafından desteklenen Lübnan (Falanjist) Güçleri tarafından öldürüldü.

1980

İsrail Knesset'i İsrail'in başkentinin Kudüs olduğunu ilan eden temel yasayı kabul etti.

1980

1880'lerde Yahudi hastanesi olarak inşa edilen el-Halil'deki ilk yerleşim yeri olan Hadassah Tıp Merkezi, bir grup Yahudi kadının 1979'da binaya girip yerleşmesiyle kuruldu ve 1980'de İsrail hükümeti burayı bir yerleşim yeri olarak tanıdı.

1980

Müslüman Kardeşler'den ilhamla Filistin İslami Cihad Hareketi ve hareketin askeri kolu Kudüs Tuğayları Fethi Şikaki'nin öncülüğünde kuruldu.

INTERNATIONAL DAY OF
SOLIDARITY
WITH THE
PALESTINIAN PEOPLE

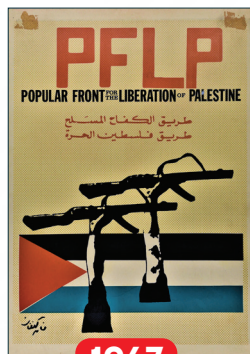
1977

Birleşmiş Milletler 1978 yılından itibaren 29 Kasım'ı Filistin Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü olarak ilan etti.

1967

ABD'deki sivil haklar hareketi sırasında ortaya çıkan gençlik hareketi Student Nonviolent Coordination Committee (SNCC), "1967 Filistin Bildirisi"ni yayımladı.

1967

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) George Habaş tarafından kuruldu.

1969

Bir grup Müslüman ve Hristiyan Arap kadın, İsrail işgalini protesto etmek için Kutsal Kabir Kilisesi'nde açlık grevine başladı.

1976

Toplumun farklı kesimlerinden Filistinliler, İsrail'in topraklarına el koymasını protesto etmek amacıyla 30 Mart'ta genel grev çağrısında bulundu ve Filistin kasaba ve köylerinde sivil itaatsizlik ve şiddetli çatışmaları da içeren kitlesel gösteriler düzenlendi.

1983

1982'deki Sabra ve Şatilla katliamı için Filistin genelinde düzenlenen gösterilerin yanı sıra Londra'da da Filistinlilere ve Lübnanlılara destek amacıyla bir protesto düzenlendi.

1984

1983-1987 yılları boyunca İsraili işgal güçleri, Beytullahim, Birzeit gibi Filistin üniversiteleri üzerindeki baskılarını artırdı ve 1984 yılında öğrencileri gözaltına alarak en-Najah Ulusal Üniversitesini dört ay süreyle kapattı.

1984

Yahudi yerleşimciler için önemli bir arkeolojik alan olan el-Halil'de Tel Rumeida adında yeni bir yerleşim kuruldu.

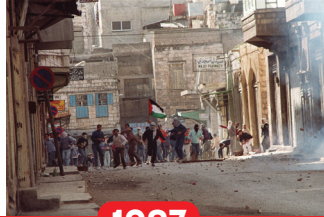
1987

1970'lerden itibaren sürdürülen açlık grevleri, İsrail hapishanelerindeki Filistinliler ve maruz kaldıkları acımasız muamelelere karşı önemli bir direniş biçimiydi. 1987 yılında 4000 Filistinli açlık grevine başladı, Filistinliler de gösteri ve yürüyüşlerle onlara destek verdi.

1987

HAMAS (Harakat al-Muqawamah al-İslâmiyyah) ya da İslami Direniş Hareketi, 1987 yılında Ahmed Yasin ve bir grup İslamcı aktivist tarafından Gazze'de kuruldu.

1987

Birinci İntifada, 9 Aralık 1987 tarihinde bir İsrail askeri kamyonunun sivil bir araca çarparak dört Filistinli işçiyi öldürmesiyle başladı. Olayın ardından aynı gün Cebaliya mülteci kampında kitlesel protestolar başladı ve Gazze Şeridi, Kudüs ve Filistin'deki diğer kasaba ve köylere yayıldı. Protestolar, 1993'te, ilk Oslo Anlaşması'nın imzalanmasıyla resmen sona erdi.

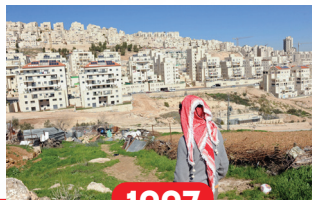
1987

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin (FHKC) iki üyesi, Khaled Akar ve Melod Najah, planör kullanarak İsrail güçlerine karşı bir saldırı düzenledi.

1987

Filistinli Sanatçılar Birliği, Kudüs'te Filistinli ve İsraili sanatçıların katılımıyla "Kahrolsun İşgal" adlı bir sergi düzenledi.

1988

"Filistinlilerin On Dört Talebi" Kudüs'te düzenlenen bir basın toplantısında sunuldu ve İsraili yetkililere, yaklaşan uluslararası barış konferansı için elverişli bir ortam yaratmak ve Filistin sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulmak amacıyla belirli bir dizi talebe uymaları çağrısında bulunuldu.

1997

İki Filistin kasabası arasındaki bağlantıyı engellemek ve Doğu Kudüs'teki Yahudi kuşatmasını tamamlamak amacıyla Jabal Abu Ghunaym'da yeni bir yerleşim kuruldu. Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki Filistinliler yasadışı yerleşimleri protesto etmek için eylemler düzenledi.

2000

İkinci İntifada ya da El-Aksa İntifadası, Ariel Sharon'un Harem-i Şerif'e yaptığı provokatif ziyaretten bir gün sonra, 29 Eylül 2000 tarihinde, patlak verdi. Protestolar ve İsrail güçleriyle çatışmalar Tüm Filistin'e yayıldı ve 2005 Şarm el-Şeyh Zirvesi'nde resmen sona erdi.

2001

İsrail, Filistin Ulusal Yönetimi'ni İsraililer ve Filistinliler arasındaki çatışmalardan sorumlu tutarak Kudüs'teki Orient House gibi birçok hükümet ve sivil toplum kuruluşunu kapattı.

2009

Hamas'ın Gazze'yi el-Fetih'ten devralmasının ve İsrail işgal güçlerinin Sderot'a roketli saldırıda bulunmasının ardından başlayan el-Furkan Savaşı ya da Gazze Katliamı, İsrail'in 21 Ocak 2009'a kadar Gazze Şeridi'ni karadan işgal etmesiyle devam etti.

2010

Özgür Gazze Hareketi ve İHH İnsani Yardım Vakfı tarafından organize edilen Gazze Özgürlük Filosu, İsrail'in Gazze Şeridi'ne uyguladığı ablukayı kırmak ve Gazzelilere insani yardım sağlamak amacıyla Gazze'ye doğru yola çıktı. Ancak İsrail deniz komandoları, filonun ana gemisi olan Mavi Marmara'ya saldırdı ve gemideki on sivil öldürdü.

2011

Nekbe'nin yıldönümünde Filistinliler İsrail kontrol noktalarına doğru yürüyüşler ve eylemler düzenledi.

2012

Ahmed Jabari'nin öldürülmesinin ardından İsrail, Gazze Şeridi'ndeki askeri ve sivil hedeflere hava saldırıları başlattı. Saldırı tüm Gazze'ye yayıldı ve Batı Şeria'daki Filistinliler İsrail'in saldırılarını protesto etmeye başladı.

2007

İsrail Toprak İdaresi'nin Acami ve Cebaliye mahallelerinden beş yüz Filistinli ailenin tahliye edileceğini duyurması üzerine yüzlerce Filistinli ve İsraili tahliye planlarını protesto etti.

İsrail, bir "terör" örgütünü ele geçirdiği Gazze'yi "düşman toprakları" olarak ilan etti ve Gazze'ye süresiz bir abluka altına aldı.

2006

Hamas'ın seçimleri kazanmasının ardından ABD ve İsrail, Hamas hükümetini izole etmek ve istikrarsızlaştırmak için bir plan uyguladı ve Gazze Şeridi'ne mal ihracatı ve ithalatı için ana kargo terminali olan Qarni geçişini kapattı. Bu durum, Filistinlileri daha derin bir insani kriz noktasına getiren temel gıda ve tıbbi malzeme sıkıntısına yol açtı.

2006

Hamas'ın oyların %44,45'ini alarak Filistin Yasama Konseyi sandalyelerinin çoğunluğunu kazanması ve yeni hükümetin kurulması, el-Fetih ile Hamas arasında çatışmalara ve ABD'yle İsrail'in Hamas'a yönelik yaptırımlarına yol açtı.

2005

Gazze'den Çekilme Planı uyarınca İsraili yerleşimciler ve askerler Gazze Şeridi'ndeki 25 yerleşim birimini boşalttı. İsraili yerleşimciler bunu protesto ederken Filistinliler bu kararı sevinçle karşıladı.

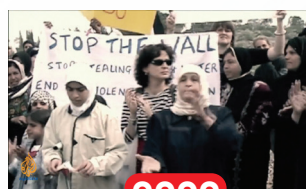
2002

İsrail işgal güçleri "Savunma Kalkanı Operasyonu" adı altında tüm Batı Şeria kasabalarını, köylerini ve kamplarını işgal etti, sokağa çıkma yasakları sırasında sosyal ve yasal kurumlar tahrip edildi, Filistinliler elektrik, su ve telefon hatlarının kesilmesi gibi sorunlara maruz bırakıldı.

2002

İsrail, Apartheid Duvarı olarak da bilinen, Filistinli toplulukları ve topraklarını birbirinden ayıran ve yedi kilometre boyunca uzanan ayırım duvarının inşasına başladı.

2002

Ramallah ve El-Bireh vilayetine bağlı Budrus köyündeki Filistinliler, İsrail güçlerinin acımasız bir şiddetle bastırıldığı ayırım duvarının inşasını protesto etti, İsraili askerler eylemleri yoğun şiddet kullanarak bastırdı.

2005

170 Filistinli sivil toplum kuruluşu tarafından İsrail üzerinde şiddet içermeyen bir baskı aracı olarak başlatılan Filistinlilerin öncülük ettiği Boykot, Tecrit ve Yaptırımlar (BDS) hareketi kuruldu.

BDS FREEDOM JUSTICE EQUALITY

2012

Ras al-Amud, Doğu Kudüs, Ariel, Gush Etzion, Kiryat Sefer, Ma'ale Adumim ve Batı Şeria'daki Mod'in Iltit'teki yeni yerleşim projelerine ek olarak, işgal altındaki Filistin'in her yerinde daha fazla yerleşim yeri kuruldu.

2013

2012 ve 2013 yılları boyunca, aralarında Hızır Adnan'ın da bulunduğu çok sayıda Filistinli mahkûm açlık grevine başladı, mahkûmların aileleri ve çok sayıda Filistinli hastane ve hapishanelerin önünde dayanışma protestoları düzenledi.

2014

Hamas ve İsrail arasındaki çatışmaların yanı sıra İsrail güçlerinin devam eden sistematik şiddetinin ardından İsrail, Gazze'ye önce hava saldırıları düzenledi, ardından da kara harekâtına başladı. 2014 yılının Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin 1967'de işgal edilmesinden bu yana en "kanlı" yıl olduğu belirtildi.

2014

Norveç'te binlerce kişi Filistinlilerle dayanışmalarını göstermek ve İsrail işgalini protesto etmek için bir araya geldi.

2015

Batı Şeria'daki çatışmaların ardından Filistin'in dört bir yanında Filistinliler ve İsrailliler dayanışma gösterileri düzenledi.

2015

Artan şiddet, kışkırtıcı yerleşimler ve Müslümanların Harem-i Şerif'e girişine getirilen kısıtlamalar, 2006'ya kadar süren, Filistinliler tarafından yeni bir tepkisel harekete ya da bazılarının deyimiyle Üçüncü İntifada'ya yol açtı. Bu harekette, önceki İntifadalarda olduğu gibi toplu bir eylem yoktu; bunun yerine Filistinliler, özellikle de gençler, hareketin başlangıcında bireysel eylemler gerçekleştiriyordu.

2015

Bir direniş biçimi olarak, Batı Şeria'daki Filistinliler İsrail mallarından uzak durmaya başladı ve el-Fetih Merkez Komitesi büyük İsrail şirketlerine boykot ilan etti; bu da sonraki yıllarda İsrail hükümetinin BDS karşıtı önlemlerinin artmasına yol açtı.

2014

Other Voice hareketinin İsrailli üyeleri Gazze'ye yönelik kuşatmaya karşı bir protesto düzenledi.

2015

Filistin yanlısı aktivistler İsrail'in 2014 yılında Gazze'ye düzenlediği saldırıyı anmak üzere Brooklyn, Fransa, Boston ve Berlin'de eylemler düzenledi.

2015

Activestills, İsrail'in 2014 yılında Gazze'ye düzenlediği saldırının birinci yılında Polonya'da bir sokak sergisi düzenledi.

2017

Harem-i Şerif'e girişle ilgili tedbirler her geçen gün daha da sertleşirken İsrail güçleri ve Filistinliler arasında kitlesel çatışmalara, protestolara ve Kudüs'teki Filistinlilere yönelik gözetimin artmasına yol açtı.

2017

ABD'de Trump yönetiminin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması, işgal altındaki Filistin'de ve dünya genelinde kitlesel protestolara yol açtı.

2023

Harvard Üniversitesindeki öğrenci gruplarından oluşan bir koalisyon, Filistin hakkında bir bildiri yayınlarak, İsrail rejimini yalnızca 7 Ekim'den bu yana değil, onlarca yıldır devam eden zulümlerden sorumlu tuttu.

Güney Afrika, Filistin'de soykırım yaptığı gerekçesiyle İsrail'e karşı Uluslararası Adalet Divanı'nda dava açtı.

2022

İsraili aşırı sağcı partilerin oluşturduğu koalisyon hükümetinin; sistemik şiddeti, kitlesel tutuklamaları ve cinayetleri iyice artırması, Filistinlilere ait evlerin yıkılması, giderek artan insani kriz ve normalleşme sürecinin başlaması, Filistin'deki diğer direniş gruplarının da desteğiyle İzzeddin el-Kassam Tugayları tarafından Aksa Tufanı Operasyonu'na giden yolu açtı.

2022

İsraili askerler, Masafer Yatta'daki Filistinli aileleri zorla evlerinden çıkarttı ve okullar da dahil olmak üzere pek çok yapıyı yıktı. Yapıların yıkımından önce süregelen baskılara ek olarak gerçekleşen bu durum, yıkıma izin veren mahkeme kararından beri devam eden eylemlerin artmasını sağladı.

2022

Filistinli Amerikan gazeteci Şirin Ebu Akile, İsrail ordusunun baskın düzenlediği Cenin'deki olayları aktarırken İsraili bir asker tarafından öldürüldü, Ebu Akile'nin ölümü üzerine dünyanın pek çok yerinde insanlar İsrail'i protesto etti.

2021

Şeyh Cerrah'ta olanlar #SaveSheikhJarrah hashtagiyle beraber sosyal medya desteği kazanarak geniş kitlelere ulaştı.

2021

İrlandalı Palestine Solidarity Campaign (IPSC), İsrail'in yerinden etme politikaları ve insan hakları ihlallerine karşı İrlanda'da büyük bir eylem düzenledi.

2021

Cenin'de işgal güçlerinin sürdürdüğü sistematik şiddete karşı direniş göstermek amacıyla silahlı direniş grubu, Cenin Tugayları, kuruldu.

2022

Artan silahlı direnişi ve yeni direniş gruplarının oluşmasını engellemek amacıyla İsrail "Break The Wave" adında bir operasyon başlattı. Bu operasyon kapsamında Batı Şeria'da pek çok kişi hapse atıldı ve öldürüldü.

2021

İsrail Yüksek Mahkemesi, özellikle 2001'den beri tartışmalı bir mahalle olan Şeyh Cerrah mahallesindeki Filistinlilerin evlerinden çıkarılması için düzenlenen yasayı onadı. Yasanın onaylanmasının ardından Filistinlilerin düzenlediği eylemler ve İsraililer ile yaşadıkları çatışmalar tüm dünyada büyük eylemlerin düzenlenmesine yol açtı.

2021

İşgal edilmiş topraklarda İsrail tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlallerine yönelik çalışmalar yapan İsrail merkezli B'Tselem, "A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid" adlı bir rapor, Uluslararası Af Örgütü de "Israel's apartheid against Palestinians" adlı bir rapor yayımladı.

2020

İsrail güçleri Hirbet Humsa'daki evleri ve çadırları yıkarak yaklaşık seksen kişiyi yerinden etti ve evsiz bıraktı.

2020

İsrail, dünya çapındaki COVID-19 salgını sırasında İsrail ile Batı Şeria ve Gazze Şeridi arasındaki tüm geçişleri kapatarak Filistinlileri hastalığa karşı daha savunmasız bıraktı.

2017

Filistin yanlısı kitleler Fransa, İngiltere, Almanya ve Türkiye'de protestolar düzenledi.

2018

Filistinliler tarafından İsrail ablukasının sona erdirilmesi ve Filistinli mültecilerin Gazze sınırı boyunca uzanan topraklarına geri dönmesi talebiyle Büyük Dönüş Yürüyüşü olarak bilinen kitlesel eylemler düzenlendi.

2018

Filistin'de düzenlenen Büyük Dönüş Yürüyüşü'nün ardından dünyanın dört bir yanında dayanışma protestoları düzenlendi.

2019

İsrail güçleri Filistinlilerin yaşadığı Sur Baher mahallesindeki binaları "Ayrımcı Duvarı'na yakın oldukları" gerekçesiyle yıkmaya başladı, bu yıkım 1967'den bu yana gerçekleştirilen en büyük toplu yıkım planı oldu.

FİLİSTİN İÇİN DESTEK YÜRÜYÜŞLERİ

Washington D.C., Amerika Birleşik Devletleri

4 Kasım'da 300.000'den fazla kişiyle Washington DC'de ABD tarihindeki en büyük Filistin mitingini gerçekleştirdi.

Leiden, Hollanda

17 Aralık'ta Hollanda'da Filistin'e destek amaçlı düzenlenen gösteride yüzlerce kişi Lahey'deki Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)'ne yürüdü.

Berlin, Almanya

10 Aralık'ta Berlin'de 2700'den fazla kişinin katıldığı gösteride "Gazze'ye özgürlük", "ateşkes şimdi", "Almanya finanse ediyor, İsrail bombalıyor" ve "Soykırımı durdurun" sloganları atıldı.

Paris, Fransa

12 Ekim'de Fransa'da Filistin yanlısı büyük bir gösteri düzenlendi. Düzenlenen gösterinin ardından Fransız hükümeti gösteri düzenlenmesine yasak getirdi.

Rabat, Fas

15 Ekim'de binlerce insanın katıldığı Rabat gösterilerinde "Halk, Filistin'i özgürleştirecek" sloganıyla Filistin'e destek verildi.

Batı Şeria, Filistin

Dünya Müslüman Alimler Birliği, Filistin Alimler Birliği ve uluslararası pek çok sivil toplum kuruluşu, 11 Aralık günü "Küresel Gazze Grevi" için çağrıda bulundu. Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ün de katıldığı bu grevde dükkanlar, okullar ve bankalar kepenklerini indirdi.

Londra, Birleşik Krallık

21 Ekim'de Palestine Solidarity Campaign tarafından "March For Palestine" adlı kitlesel bir yürüyüş gerçekleştirildi.

ACLED'in düzenlediği verilere (2023) göre, dünya çapında 7-27 Ekim 2023 tarihleri arasında 4200 gösteri düzenlenmiş. 3700'ün üzerine tekabül eden gösteriler Filistin yanlısı iken 520'nin üzerinde İsrail yanlısı gösteri ve küçük bir oranda her iki grubu da desteklemeyen tarafsız gösteriler gerçekleştirilmiştir.

İstanbul, Türkiye

13 Ekim'de İstanbul'da yüzlerce kişi İsrail'in Gazze'ye düzenlediği saldırıda şehit olanlar için giyabi cenaze namazı kıldı, Filistin'e destek protestoları düzenledi.

Bağdat, Irak

13 Ekim'de Şii ve Sünniler birlikte Tahrir Meydanı'nda Filistin'e destek vermek için bir araya geldi ve meydana cuma namazını kıldılar.

Tahran, İran

13 Kasım'da Tahran meydanında "Öldürülenlerin Senfonisi" başlığıyla düzenlenen etkinlikte şehit olan çocukları temsilen kefenler kullanıldı.

Karaçi, Pakistan

19 Kasım'da Cemaat-İ İslami tarafından Pakistan'da binlerce kişinin katıldığı bir yürüyüş gerçekleştirildi.

Seul, Güney Kore

11 Ekim'de Seul'de Filistin direnişi için destek yürüyüşü düzenlendi. (Yonhap Haber Ajansı)

Tokyo, Japonya

16 Ekim'da Tokyo'da Filistin yanlısı bir gösteri düzenlenerek İsrail'in Gazze'deki katliamına dikkat çekildi.

Sidney, Avustralya

21 Ekim'de Palestine Action Group öncülüğünde Sydney'de yaklaşık 15.000 kişi gösterilere katıldı.

Johannesburg, Güney Afrika

29 Ekim'de Johannesburg'de çeşitli siyasi partilerin ve aktivistlerin katıldığı bir miting düzenlendi.

Cakarta, Endonezya

5 Kasım'da Endonezya'nın başkenti Cakarta'daki Ulusal Anıt Meydanı'nda İsrail'in Gazze'deki Filistinlilere yönelik soykırım savaşına karşı milyonların katıldığı bir miting düzenlendi.

Gazze'den Bir Ses

Bu sayfanın başlığını aslında "Gazze'den Sesler" olarak tasarlamış, Gazze'deki doktor, öğretmen, öğrenci anne-baba ya da genç arkadaşlarımıza ulaşmaya çalışmıştık. Bazıları bizlere ses kaydı yapıp göndereceklerini söyledi ancak Gazze'de dur durak bilmeyen İsrail'in saldırılarından dolayı irtibatımız kesildi ve bu kişiler bize geri dönüş yapamadı. Aralarından yalnızca birine ulaşabildik.

Gazze'de yaşayan Sara el-Najjar'a "Bize ve bütün Müslümanlara neler söylemek istersiniz?" diye sorduk. 7 Ekim'den beri yaşadıklarını bize anlattı...

Merhaba, ben Gazze'den Sara el-Najjar.

Genellikle insanlar sesimi duyduklarında kahkahalarını tanır ve beni görmeden bile iki gülücük resmi çizebilirlerdi. Eskiden "Pozitiflik Bakanı" olarak tanınırdım ama maruz kaldığımız saldırılar ve bu vahim savaş yüzünden Gazze'de kahkaha atmak bizim için uluslararası bir yasak haline geldi. 7 Ekim'den bu yana hayatımızda var olan tek şey, ister psikolojik ister fiziksel olsun, sürekli bir kalp ağrısı oldu. Savaşın ilk gününden beri, evimize yerinden edilmiş insanları kabul etmeye başladık. İkinci gün, babam ve ailesi enkaz altından çıkarıldı, şehit olmuşlardı. Günden güne ya bir akrabamızın ya da bir arkadaşımızın şehit olduğu, bir evin, bir üniversitenin ya da bizim için özel anılara sahip bir yerin yıkıldığı gibi yürek parçalayıcı haberler duyuyorduk. Her geçen gün dehşet ve korku arttı.

12 Kasım 2023 sabah saat dokuza kadar evimizde elliden fazla yerinden edilmiş kişi vardı. Önceden herhangi bir uyarı olmaksızın, evimizin bulunduğu

meydanın İsrail ordusu tarafından bombalandığını gördük. Bu, yaşayabileceğimiz en büyük felaketti. Gazze Şeridi'nin güneyindeki Han Yunus'ta bulunan Bani Süheyla'da hayatımızın güvende olduğunu düşünüyorduk ancak göz açıp kapayıncaya kadar aralarında çocukların, kadınların ve engellilerin de bulunduğu on beş kişiyi şehit verdik. Ayrıca, bütün binalar yıkıldı, bölgedeki tüm evlerde oluşan kısmi hasarlardan ve bugüne kadar bazıları tam olarak tedavi edilemeyen, düzinelerce yaralıdan bahsetmiyorum bile. O gün, yerinden edilen insanlar korkup kaçtılar, bizse evde bir başımıza kaldık. Ya da ağır hasarlı, yarım bir evde bir başımıza kaldık diyebiliriz. O günü evi düzenlemeye, bu dönemde yaşamaya uygun hâle getirmeye çalışarak geçirdik. Ateşkes ilan edildi ve ateşkesin silah sesleri tamamen kesilene kadar devam edeceğini umduk. Ancak 1 Aralık'tan itibaren, ateşkes ihlalden sonra, artan bombardıman nedeniyle hayat daha büyük bir cehenneme dönüştü. Her saniye birimize şarapnel parçası isabet ediyordu ve biz, ölmek için dua etmeye devam ediyorduk.

İşgal güçlerinin Han Yunus'un doğusunu ve bulunduğumuz bölgeyi bir ateş çemberine çevirdiği 4 Aralık akşamına kadar aynı durumdaydık. Kızılhaç ile iletişim kurmaya çalıştık, onlara çocuklarımızın, yaşlılarımızın ve engellilerimizin olduğunu söyleyerek yanımıza gelmelerini ve bizi bölgeden tahliye etmelerini istedik. Ancak, "Biz taksi durağı değiliz." dediler ve gerçekten de kimse bizi kurtarmaya gelmedi. İsrail ordusu hareket eden her şeyi hedef aldığı için geceleri en küçük hareket bile bizi tehlikeye atıyor, en ufak bir ses ise bizi savunmasız hâle getiriyordu. Sabah başka bir yere gitmeye karar verdik ancak şafak sökmeden önce tanklar tarafından kuşatıldığımızı görünce şaşakaldık. Çünkü İsrail ordusu tahliye bildirimlerini dağıttığında yaşadığımız meydanın ve numarasını verdiğimiz bloğun tahliye gerektirmeyen, güvenli bölge olduğunu yazmışlardı. Fakat aynı zamanda cep telefonlarımıza başka bir yere gitmemizin yasak olduğuna dair uyarı mesajları da göndermişlerdi. Tankları gördükten sonra Kızılhaç, Kızılay ve ambulansla iletişim kurmaya çalıştık ama taleplerimiz hiçbirine ulaşmadı.

Bir hafta boyunca elektriksiz, susuz ve temel ihtiyaçlarımızı karşılayamadan öylece mahsur kaldık. Bombardıman etkisini daha da artırdı ve bu süre zarfında sürekli barut kokusu soluyorduk. 9 Aralık'ta bir top mermisi oturduğumuz odaya isabet etti ve babam, annem ve üç kardeşim mermiden etkilendi. Işığı açamadığımız için içimizden biri, yaralananlardan

birisiyle birlikte battaniyenin altında saklanmak zorunda kaldı. Neredeyse zifiri karanlıkta, hiç ses çıkarmadan yaralıya ilk yardımda bulunmaya çalıştık. Sabah oldu ve on altı kişi güvenli bir yer arayışı içinde bir odada toplandık. Ambulansa ve Kızılhaç'a yalvarıyorduk fakat hepsi boşunaydı. Birkaç saat sonra işgal güçlerinin sesini iyice yakından duymaya başladık. İbranice konuşan askerlerin seslerini duyuyorduk ama hiçbir şey anlamıyorduk. Aniden duyulan silah sesleri evin içinde yankılandı. Onlar bizi duyana kadar İngilizce olarak sivil, çocuk ve kadın olduğumuzu haykırmaya başladık. Kapıyı açmamızı istediler ve ellerimizi kaldırarak dışarı çıktık. Babam onlarla İngilizce konuşmaya başladı ve sivil olduğumuzu, 80 yaşında yaşlı bir kadın, iki engelli ve beş çocukla birlikte 16 kişi olduğumuzu söyledi. Ama onlar sadece genç erkeklerin bir yönde, kadın ve çocukların ise başka bir yönde sıralanmasını söylediler. Bu dehşet dolu atmosfer ortamında bizi sorgulamaya başladılar, aramızda konuşmak ve hareket etmek yasaktı. Tabii ki saatler sonra altı genci tutukladılar, bunların arasında bomba sesleri yüzünden sağ kulağı sağır olan ve kafası kanayan babam da vardı. Zaten görme engelli olan kardeşim Muhammed'in de elinde bir yara vardı. Onları götürdüler ve sonra babama, iki erkek kardeşime, iki kuzenime ve kuzenimin oğluna ne oldu, bilmiyoruz. Bizim ise cep telefonlarımıza el koydular, diğer eşyalarımızı da alıp bizi gece yarısı evi terk etmeye zorladılar. Yanımıza sadece içinde ne olduğunu doğru düzgün bilmediğimiz küçük çantalar alabildik. Banyoya girmemize ya da farklı herhangi bir şey yapmamıza izin vermediler. Yürüyemediği için yaşlı büyükannemizi almak üzere bir ambulans getirmelerini istedik ama reddettiler. Evden dışarı adımımızı attığımız anda yıkımın büyüklüğüyle yüzleştik. Bir sürü asker tarafından kuşatılan evin içindeydik, kaç tane olduklarını hatırlamıyorum ama çok sayıda büyük ve korkutucu köpekler de vardı. Biz daha evden çıkmamışken evin içinden iki patlama sesi duyduk. Bu patlamaların nerede gerçekleştiğini ise hâlâ bilmiyoruz. Geç saatte dışarı çıkmıştık ve attığımız ilk adımda yerlerdeki taşlar, camlar ve korkunç çukurlarla karşılaştık. Hatta çukurlardan birinin içine düştük ve çıkmak için bir saat uğraştık. Normalde beş dakikada yürüdüğümüz caddede ilerlemek tüm bu yıkımın içerisinde bir saat sürdü ve gözetleme dronları sürekli tepemizdedi.

Yolun ortasında iki kedi bulduk, terk edilmiş bir binaya kadar bize eşlik ettiler. Bombardıman daha da yoğunlaşırken siper almak için bu binaya saklandık.

Zaten yalınayak olduğumuz için yolculuğumuza çok uzun süre devam edemiyorduk. Ayaklarımız sadece cam ve taşlardan dolayı yırtılmış çoraplarla örtülüydü. Sabaha kadar burada saklandık ve o sırada teyzemin çantasında kendisinin cep telefonunun kaldığını fark ettik. Biri bizi aradı ve çok şükür ki babamı ve tutukladıkları diğer çocukları serbest bıraktıklarını, şu anda bulunduğumuz Refah şehrinden onlarca kilometre uzakta olan Avrupa Hastanesinde olduklarını söyledi. Gün ağarırken eşyalarımızı topladık, derme çatma bayrağımızı kaldırarak çevremizdeki büyük yıkımın ortasında yürümeye başladık. Cam ve taşlar ayaklarımızı kesiyor, su ve elektrik telleri de dahil olmak üzere her şey etrafımızı sarıyordu. Bombardıman yoğunlaşıyor ve keşif uçakları bizi adım adım izliyordu. Seksen yaşındaki yaşlı büyükannem büyük bir zorlukla yürüyorduk, biz ise kendisini taşıyamıyorduk. Yürüyor, dua ediyor, Allah'tan başışlanma diliyorduk ve sürekli şehadet getiriyorduk. Uzun mesafeleri yürüyerek kat ettik ve yolun ortasında bize yardım etmeye çalışan gençlerle karşılaştık. Ancak keşif uçakları, onların bize yaklaştığını görür görmez bir füze ateşledi. Bundan sonra başımıza ne geleceğini bilemez hâle gelip öylesine büyük bir dehşete kapılmıştık ki... Çocuklar ağlamaya başladı, artık iyice yürüyemez hâle gelen büyükannem yere düştü. Bir yandan da bir adım daha atarsak bizi öldüreceklerini anons ediyorlardı.

Saatlerce yürüyüp Avrupa Hastanesine ulaştığımızda yere yığıldık. Orada babama, kardeşlerime ve teyzem ve amcamın esir edilen çocuklarına kavuştuk. Bakışlarında yorgunluk vardı ve hâlâ ellerinde yedikleri dayakların izleri görülüyordu. Yaralılara tıbbi muayene de bulunmak istedik ama tıbbi hiçbir ekipman veya ilaç yoktu. Avrupa Hastanesine 11 Aralık'ta varmış olmamıza rağmen şu an bu ses kaydını kaydettiğim 19 Aralık günü dahi burada hiçbir ilaç veya tıbbi araç gereç yok. 9 ve 22 yaşındaki iki kardeşimin de elinde hâlâ şarapnel parçaları var. Çok acı çekiyorlar ve onlara verebildiğimiz tek şey, bir antibiyotik. Babamınsa bir kulağı hâlâ duymuyor ve vücudunda yaralar var. Annemin sırtında, küçük kız kardeşimin yüzünde ve karnında da hâlâ yaralar var. Tüm bunların yanı sıra yaşadığımız korku tarif bile edilemez... Avrupa Hastanesine ulaştıktan sonra yolculuğumuza Refah'taki Hirbet el-Adas adlı uzak bir bölgeye doğru devam ettik. Burada çok ilkel bir ulaşım aracı olan bir "karu" (at arabası) bulmayı başardık. Bu arabaya bindik, birlikte şu anda bulunduğumuz yere gelerek temel

ihtiyaçlarımızı bile karşılamakta zorlandığımız ve altmıştan fazla insanla beraber kaldığımız, bu derme çatma çadıra yerleştik. Bu ses kaydını, telefonumu ancak %30 şarj etmeyi başardıktan sonra kaydedebiliyorum. Bu mesajları size gönderebilmek için ise uzak bir yere gidip internete bağlanmaya çalışacağız.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın yardımı sayesinde mucizevi bir şekilde hayatta kaldık. Şu anda iyiyiz ve tek duamız bu savaşın sona ermesi ve her ne kadar bombardımanların devam ettiğini bilsek de evimizden geriye kalanlara, ki eğer bir şey kaldıysa, yeniden kavuşabilmek. Gazze'de güvenli tek bir yer bile yok. Ben bu ses kaydını kaydederken pek çok hedefin bombalandığını duyabiliyorum. Fakat kullandığım cep telefonu ses geçirmiyor olabilir, bu yüzden siz duymuyor olabilirsiniz. Tek isteğimiz bu savaşın sona ermesi. Tabii ki bazı insanların yabancı pasaportları var ve Filistin'den çıkmaya çalıştılar ama nafiye. İster çocuk ister kadın ister genç ister yaşlı ister engelli veya hasta olsun, hepimizin kaderi aynı. İçinde bulunduğumuz durum çok zor. Küçük kardeşinizin aç olduğunu söylediğini duymak çok zor ve kimse duymasın diye onu susturmak... Soğuktan donmak zor ama iyiymiş gibi davranmak daha da zor... Şu anda bulunduğumuz çadıra ulaştığımızda ve yanımızda getirdiğimiz çantaları açtığımızda, kurşunların her şeyi parçalamış olduğunu gördük; kıyafetler, resmî belgeler, dizüstü bilgisayar, her şey... Şimdi bulabildiğimiz en büyük hazine, bir mendil ya da ince bir kâğıt. Ekonomik olarak Gazze'deki durumumuz savaştan önce felaketti. Ancak savaşla birlikte hiç iş kalmadı ve dolayısıyla tüm fiyatlar oldukça yüksek. İnsanlar temel yaşam ihtiyaçlarını dahi karşılayamıyor.

Bu zor şartlar altında yetmiş dört gün nasıl dayanabildik bilmiyoruz ama bizlere bu gücü veren Yüce Rabbimizdir. Gün sonunda, Gazze'de iyi olan tek şey, sosyal dayanışma. Şu anda bizimle akraba veya herhangi bir yakınlığı olmayan insanlarla birlikteyiz ama onlar bize barınacak bir yer verdiler; bizimle çadırlarını, kalan yiyeceklerini, sularını, her şeylerini paylaştılar. Yani her şeye rağmen, Gazze insanları sayesinde güzel. Gazze bir zamanlar cennet gibiydi ve şimdi sadece bu savaşın durmasını istiyoruz.

Ben Sara el-Najjar, şu ana kadar Gazze'deki acımasız savaştan kurtulabildim fakat beş dakika sonra başıma ne geleceğini bilmiyorum. Birkaç gün önce ise doğum günümdü ama o günü, doğumumun ölümü ve ölümümün doğumu ilan ettim...

Mekân-kırımdan Soy-kırıma

Sari Hanafi

Sosyoloji Profesörü, Beyrut Amerikan Üniversitesi

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg82>

Silahların sesi aklın sesinden daha yüksek olduğunda düşünenin duygusal ve zihinsel olarak ne kadar zor olduğunu biliyorum. Ben bir mülteci kampında büyümüş bir Filistinliyim ve İsrail'in Filistin halkına karşı işlediği zulmün kuşaklar arası travmasıyla yaşıyorum. Bugün mevcut savaş hakkında düşünmek için kendimizi, ahlaki ve sosyal sorumluluğumuza nasıl yükseltebiliriz? Bazıları İsrail'in bölgedeki şiddet tarihini Hamas'ı aklamak için kullanırken; bazıları da bugün insanlıklarının ya da İsrail Savunma Bakanı'nın deyimiyle "insan-hayvanlıklarının" tehlikede olduğu bir dönemde Filistinlilerden ahlaki bir denge talep etmenin haksız olduğuna inanıyor ve bu dengeyi farklı bakış açılarıyla değerlendiriyor. Bence bazılarımızın Hamas'ın eylemleri hakkında (görünüşte bu eylemler yanlış ya da siyasi açıdan felaket gibi görünseler de) bir tür tarafsız gözlemci konumundan ahlaki yargılarda bulunma konusundaki isteksizliğimiz, bir açık hava hapishanesinde ve aynı korkunç gerçeklikte yaşasaydık nasıl davranacağımızı ve tepki vereceğimizi bilemememizden kaynaklanıyor. Bana göre, Filistin-İsrail savaşı üzerine düşünürken, bağlamı ne olursa olsun siviller ve savaşçılar arasında ayırım gözetmeyen her türlü saldırıyı kınamak için aynı kıstası kullanmak gerekir.

Ancak ben bu savaşı 7 Ekim'den itibaren düşünmeyi reddediyorum. Bu savaş 1973 yılında Arap ordularının İsrail'i bozguna uğrattığı 6 Ekim Savaşı'nın bir anısı olarak okunabilir ancak benim için daha ziyade 1993 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ile İsrail arasında Oslo Barış Anlaşmalarının imzalanmasından tam otuz yıl sonra başlamıştır. Bu yazıda İsrail'in zulmünü nasıl yoğunlaştırdığını, en azından meseleyi kısmen açıklayabilecek, anlaşmalar ve kalıcı miraslar üzerinden inceleyeceğim. Yerleşimci sömürgecilik, Filistinlilerin yok edilmesi ve apartheid rejimi uygulamaları birbirinin takipçisi olan hükümetler tarafından amansızca kızıştırıldı.

Uzun süredir tek devletli (laik ve demokratik) çözümü savunuyor olsam da barış sürecine karşı değişim ve ilkesel olarak sadece bir savaşın Filistinlilerin haklarını geri getirebileceğini düşünmüyorum. Ölü doğduğu düşünülen Oslo barış sürecini lanetleyenlere karşı, belli bir noktada her iki tarafın da en azından toprak paylaşımı konusunda meşakkatli de olsa uzlaşmalara varması için elverişli bir dinamik yaratma potansiyeline tanık oldum. Ancak bu anlaşmalar bazı açılardan o kadar kötüydü ki akla gelebilecek en kötü senaryoları üretti.

1998 yılında Ramallah'ta yaşarken, o zamanlar Filistin Dışişleri Bakanı Nabil Shaath'ın danışmanı olan sevgili dostum Ilan Halevi'yle Oslo Anlaşmaları'nda İsrail'in OPT'deki (Occupied Palestinian Territories- İşgal Edilmiş Filistin Toprakları) yerleşimlerini durduracak bir maddenin bulunmaması hakkında uzun bir tartışma yaptık. Ertesi hafta kendisiyle birlikte katıldığım toplantıya, özellikle İsrail'in OPT'deki yerleşimleriyle ilgili eleştirilerimi hazırlayarak gittim. Toplantıda, bu konunun müzakerelerdeki en büyük engel olduğu ve güç yapısı nedeniyle İsraililerin yerleşimlerin inşasını durdurmayı kabul etmelerinin mümkün olmadığı konuşuldu. Ancak bu "büyük bir hata" olarak değerlendirildi ve Oslo Anlaşması'ndaki "hiç kimsenin diğer tarafın rızası olmadan coğrafyayı değiştiremeyeceği" maddesinin farklı şekillerde yorumlanabilecek bir madde olduğu söylendi. Aslında, biçare Filistinli müzakereciler İsrail'i yasadışı yerleşimlerini inşa etmeyi durdurmaya zorlamak için uluslararası topluma duyulan güvene bel bağlamışlardı.

BM istatistikleri yerleşim sayısının 2000 yılında 110.000'den 450.000'e, yani yedi yıl sonra üç katına çıktığını göstermektedir. Şimdi bu sayının 700.000 olduğunu tahmin ediyoruz. Buna ek olarak

“ İsraili yerleşimci sömürgecilik projesi, Filistinli nüfusun kaçınılmaz ‘gönüllü’ transferini sağlamak amacıyla öncelikle Filistin halkının üzerinde yaşadığı toprakları hedef alması bakımından soy-kırımın aksine ‘mekân-kırimsal’dır. ”

İsrail, yerleşimcilerin kullanımı için Filistinlilerin yeraltı akiferlerinden rutin olarak su çekerken, Filistinlileri kendi sularına erişimden mahrum bırakmaktadır.

Mekân-kırım

1999 ve 2004 yılları arasında İşgal Edilmiş Filistin Toprakları'nda, İkinci İntifada'nın kalbinde yaşadım. O dönemde Filistinli mülteciler meselesinin yanı sıra bu çatışmanın siyasi sosyolojisiyle de çok ilgiliydim ve “mekân-kırım”

(spacio-cide) kavramını o zaman ürettim. Bana göre, İsraili yerleşimci sömürgecilik projesi, Filistinli nüfusun kaçınılmaz “gönüllü” transferini sağlamak amacıyla öncelikle Filistin halkının üzerinde yaşadığı toprakları hedef alması bakımından soy-kırımın aksine “mekân-kırimsal”dır. Mekân-kırım, dinamik bir süreç olsa da ortaya çıkan bağlam ve Filistin direnişinin eylemleriyle sürekli etkileşim halinde olduğu için birleşik bir rasyonelliğe sahip kasıtlı bir ideolojidir. Askeri, hukuki ve sivil aygıtların farklı yönlerini tanımlayarak ve sorgulayarak, mekân-kırım projesinin gerçekleştirilmesi şu üç ilkeyi kullanan bir rejim aracılığıyla mümkün hale gelmiştir: Sömürgeleştirme ilkesi, bölme ilkesi ve görünüşte çelişkili olan bu iki ilke arasında aracılık eden istisna hali.

Ancak 2005'ten bu yana İsrail şiddeti uluslararası insan hakları hukukuna acımasızca meydan okur hale geldi. Giorgio Agamben'e göre, işgal rejiminin kaba tasviri, hukukun askıya alınmasıyla yaşamın terk edilmesinin tamamen örtüşmediğini göstermektedir. Filistin vatandaşlığının reddedilmesi ve hukukun üstünlüğünün yerini yönetmelikler, prosedürler ve kararnamelemlerin alması, işgal rejimini başlangıcından itibaren karakterize etmiş ve son yıllarda Filistin yaşamının daha aktif ve şiddetli bir şekilde terk edilmesine zemin hazırlamıştır (Ophir vd., 2009).

İsrail'in bu vahşetine bir örnek vermek gerekirse, BM istatistiklerine göre 2008'den Ağustos 2023 sonuna kadar İsrail askeri yapılanması ve yerleşimciler tarafından 308 İsrailiye karşı 6.407 (21 katı) kişi öldürülmüştür; aynı oran yaralıları için de geçerlidir: 7.307 İsrailiye karşı 152.560 Filistinli yaralanmıştır. Sadece Ocak ile Eylül 2023 arasında 223'ten fazla Filistinli ve 30'a yakın İsraili öldürülmüş ancak bu Batı medyasında ciddi bir yer bulmamıştır. 7 Ekim'den bu yana Gazze'de 11.000'den fazla Filistinliye (4670'i çocuk) karşı 1400 İsraili (22'si çocuk) öldürüldü. İsrail, bir İsraili insanın bir Filistinli "hayvan"dan 21 kat daha değerli olduğu bir değişim oranı belirledi. Bugün bile bazı İsrail bakanlıkları bütün Filistinlilerin Gazze'den sürülmesini önermektedir (Abraham, 2023).

Bütün bu tabloya bakarak "Kaybedecek bir şeyi olmayan adama dikkat et" özdeyişini hatırlayalım; umutsuzluk, nihilizm doğurur. İsrail Gazze'deki sivillere karşı ikinci soykırım nekbesini gerçekleştirirken onlar direnmeye devam edeceklerdir. Bütün bu kayıplar İsrail Ordusu'nun sık sık söylediği gibi ikincil hasar olarak okunamaz.

Uluslararası hukukta "ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubu tamamen ya da kısmen yok etme niyeti" olarak tanımlandığından, bu yapılanlar gerçekten de yasal olarak bir soykırımdır. Söz konusu tanım Aralık 1948 tarihli BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde yer almaktadır. İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant 9 Ekim'de yaptığı açıklamada soykırım niyetini açıkça ortaya koymuştur: "Gazze'ye tam bir kuşatma uyguluyoruz. Elektrik yok, yiyecek yok, su yok, yakıt yok. Her şey kapalı. İnsan-hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket edeceğiz"¹ Gazze, 2007'den beri, Mısır'ın suç ortaklığıyla, İsrail kuşatması altında. Uzunluğu 40 km, genişliği ise sadece 8 km olan bu küçük kara parçasında sığınılacak bir yer yok. İsrail şu anda gıda, yakıt, su ve elektriği keserek korkunç bir insani krize yol açmış durumda.

1 Bkz.: "Israeli Defense Minister Announces Siege On Gaza To Fight 'Human Animals'", <http://bit.ly/3RHx7Za>; "No Innocent Civilians in Gaza", Israel President Says as Northern Gaza Struggles to Flee Israeli Bombs", <https://bit.ly/41WmwP2>; "Public Statement: Scholars Warn of Potential Genocide in Gaza" <https://bit.ly/4aJEbGf>

“ **Ağır bedeller ödeyen Filistinliler bugün yavaş yavaş ölmektense hızlı ölmeyi; aşağılanmış bir şekilde diz çökerek ölmektense adalet ve özgürlük için ayakta savaşmayı tercih ettiklerini açıkça ortaya koydular.** ”

7 Ekim: Stratejik Bir Hata mıydı?

İsrail işgalinin Batı Şeria’da ve Gazze’deki açık hava hapishanesinde çok korkunç olduğunu görüyoruz; öyleyse sosyolojik olarak direnişin neden şirin gözükmesini bekleyelim? Tarihsel olarak da benzer örnekler var. Norman Finkelstein bize ABD’deki köle isyanlarının ne kadar kötü olduğunu ve Siyahi Amerikalı sosyolog W.E.B. Du Bois ile Amerikalı sosyal reformcu ve kölelik karşıtı Frederick Douglass’ın bu kötülüğü eleştirmediklerini hatırlatıyor.² David Rovics ayrıca 7 Ekim’de yaşananları, 1943 baharında Yahudi Savaş Örgütü’nün Alman Ordusunu, yarı aç siviller ve onların ev yapımı silahlarından oluşan bu grupta başa çıkmak için SSCB ile kaybetmekte oldukları savaşta cepheden asker çekmeye zorladığı Varşova Gettosu Ayaklanması’na benzetiyor. Kimse bir avuç Yahudi’nin Alman ordusunu yenmesini beklemiyordu (Rovics, 2023). Dolayısıyla, ağır bedeller ödeyen Filistinliler bugün yavaş yavaş ölmektense hızlı ölmeyi; aşağılanmış bir şekilde diz çökerek ölmektense adalet ve özgürlük için ayakta savaşmayı tercih ettiklerini açıkça ortaya koydular.

Batı’nın Siyasi ve Askerî Suç Ortaklığı

Filistinliler, İsrail’in süregelen yerleşimci sömürgeciliği ve apartheid projesi karşısında onlarca yıl süren Arap dünyasının ve uluslararası toplumun sessizliğinden sonra ezberleri bozmuştur. Güç zehirlenmesi sonunda İsrail’i, bazı Arap ülkelerini ve onların kibirli liderlerini ele geçirmişti. İsraili liderler uzun süre kendilerini

yenilmez sanıyordu ve düşmanlarını hafife alıyordu. Uluslararası toplumda kabaca şöyle bir bölünmeden bahsedebiliriz: neredeyse Küresel Kuzey İsrail’in orantısız misillemesini desteklerken; İran, Rusya ve Çin’in ağırlıkta olduğu Küresel Güney ateşkes ve barış sürecinden yana. Bazı yasaklamalara rağmen Filistin için düzenlenen gösteriler Batı da dahil olmak üzere dünyanın büyük şehirlerinde muazzam bir tablo çizdi. Nitekim İsrail’in Gazze’de 1882 yılında kurulan ve Anglikan kilisesi tarafından işletilen El-Ahli Arap Hastanesini bombalaması sonucu 500’e yakın Filistinlinin hayatını kaybetmesi, çoğu İsrail’in kuşatma altındaki bölgeye yönelik acımasız bombardımanından kaçan insanların katledilmesine yönelik küresel öfkeyi tetikledi.

Tarafsız doğrulamalara rağmen³, bazı Batılı medya-cılar ve siyasetçiler İsrail’in bu hastanenin basitçe bombalandığını iddia etti. İsraililerin, Amerikalıların, İngilizlerin, Fransızların, Almanların tarihten ders almalarının zamanı gelmiştir. Faileri anonimleştirme yöntemleri onları suç ortağı haline getirmektedir. Öldürülen Filistinli çocukların ve sivillerin yasını tutmayı uzun süre reddetmeleri, savundukları liberal değerlere aykırıdır. Hamas’ın İsrail’i yok etmek istediğini kaç kez duyduk da İsrail’in İşgal Edilmiş Filistin Topraklarını (Occupied Palestinian Territories) nasıl yok ettiği sorusunu neden sormadık?

Bu ülkelerden bazıları, özellikle Almanya ve Fransa, sadece İsrail’in sömürgeci projesini desteklemekle kalmıyor; aynı zamanda herhangi bir gösteriyi ya da Filistin bayrağı veya kefiye taşımaya da yasaklıyor. Hamas’ın davranışlarını değerlendirirken kullandığımız uluslararası insani hukuk standartlarını İsrail’e uygulamanın anti-semitik olduğunu iddia ediyorlar.

2 Bkz.: “Professor Norman Finkelstein on Genocide in Gaza: An Interview”, <https://bit.ly/3tyYixC>

3 Bkz.: “Investigations reveal discrepancies in Israel’s Gaza hospital attack claims”, <https://bit.ly/3Sa8MN9>

Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel (solda), Avrupa Parlamentosu Başkanı Roberta Metsola (soldan 2.), Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen (sağdan 2.) ve İsrail'in AB ve NATO Misyonu Başkanı Haim Regev (sağda) anma törenine katıldı 11 Ekim 2023'te Brüksel'deki Avrupa Parlamentosu'nda İsrail'de ölenlere karşı saygı duruşu.

Kaynak: Kenzo Tribouillard, AFP

İsrail'in var olması için İsrail'in Filistin halkını (Gazze'de olduğu gibi topluca ya da Batı Şeria'da olduğu gibi yavaş yavaş) yok etmesini destekliyorlar. Gazze, 4. Cenevre Sözleşmesi uyarınca İşgal Altındaki Bölge olarak kalmaya devam etmektedir ve bu da İsrail'e işgal altındaki sivil nüfusu koruma konusunda birincil sorumluluk vermektedir. Bu çerçevede, İsrail'in "savaş" söylemini ve "meşru müdafaa hakkını" uygulanamaz hâle getirmektedir.

Bu durum sadece yeniden seçilmeleri için gerekli olan çıkar gruplarını önemseyen politikacıları değil, aynı zamanda birçok akademisyeni de ilgilendirmektedir. Bugün İsrail gazetesi Haaretz'de İsrail'in Gazze'deki eylemlerine yönelik eleştirileri birçok Avrupa gazetesinde okuduğumuzdan daha fazla okuyabiliyoruz. İsrail Sosyoloji Derneği bile İsrail'in uluslararası yasaları ihlal etmesini Avrupa'daki diğer ulusal derneklerden daha fazla eleştiriyor. Hepimiz Robert Badinter'in 1981'de Fransa'da ölüm cezasının kaldırılmasını nasıl haklı olarak yasalastırdığını hatırlıyoruz; işte şimdi filozof ve feminist eşi Élisabeth Badinter,

“ Hamas'ın davranışlarını değerlendirirken kullandığımız uluslararası insani hukuk standartlarını İsrail'e uygulamanın anti-semitik olduğunu iddia ediyorlar.”

yaptığı açıklamayla Gazze halkı için toplu ölüm cezasını meşrulaştırıyor.

Tabii ki Batı'da da BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği New York Ofisi Direktörü Craig Mokhiber gibi dürüst akademisyenler ve insan hakları savunucuları da var. Mokhiber 31 Ekim'de, İsrail'in ihlallerinde BM ve Batı'nın suç ortaklığını kınayan sert bir istifa mektubuyla istifa etti. Yeni bir vakiya da

tanık oluyoruz; ilk kez Amerikan üniversiteleri Filistin halkının mücadelesine güçlü bir destek veriyor ve aynı destek Avrupa'da da var. İngiltere, Fransa ve Almanya'daki profesörlerin ve araştırmacıların, sadece Facebook ve X'te bir paylaşım yaptıkları için izlemeye alınmalarına rağmen yüzlerce hatta binlerce Batılı akademisyen tarafından Gazze'deki savaşa karşı imzalanan ve OPT'deki işgalin sona erdirilmesi çağrısında bulunan çok sayıda bildiri var.

Bugün Batılı siyasi otoriteler, bu yerleşimci sömürgecilik projesi devam ederken Filistinlileri pasifize etmek için sözde ılımlı Arap liderlere güveniyor. Suudi özel ve kamusal sektörlerden gelen fonları kurutacak ve Filistinlilere içinde buldukları kötü duruma

adil bir çözümden daha azına razı olmaları için baskı yapacak Suudi/İsrail anlaşmasına bel bağladılar. Daha geçen ay ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan kendinden emin bir şekilde şunları söyledi: “Orta Doğu bölgesi bugün, son yirmi yılda olduğundan daha sakin”⁴ Orta Doğu’daki sahte istikrar imajı, hayallerin başarısızlığı ve Filistin davasının çözümsüzlüğünün bölgeyi nasıl bir uçurumun eşiğine getirebileceği 7 Ekim’den çıkarılan acı derslerden biriydi.

Batı’nın İsrail’in sömürgeci projesine neden bu kadar suç ortağı olduğu merak edilebilir. Elbette Holokost’un hatırası var ama aynı zamanda İsrail’in yanlış bir şey yapamayacak seküler bir ülke olduğuna dair bir inanç da var. İşgal Edilmiş Filistin Topraklarındaki yerleşimlerin genişlemesinin bir göstergesine bakacak olursak, İsraili liderlerin solda, sağdan daha fazla yer aldığını görürüz (Hanafi, 2013). Alain Touraine’in 1993 yılında Paris’te Sosyal Bilimler İleri Araştırmalar Okulunda (School for Advanced Studies in the Social Sciences

“Hamas’ın eylemlerine karşı çıkanlar bize ‘ılımlı’ Filistin otoritesinin neden İsrail’i Batı Şeria’dan vazgeçmeye ve işgale son vermeye zorlayamadığını anlatmalıdır.”

-EHES) yaptığı bir konuşmayı hatırlıyorum; konuşmasında İsrail’in bir yıl içinde 150.000 Rus Yahudisini kabul etme “mucizesini” anlatmıştı. Bu mucizeye itiraz ettiğimde, bu göçmenlerin bir kısmının işgal altındaki Filistin topraklarına yasadışı olarak yerleştirildiğini söyledi: “Bu göçmenler denklemi değiştirecek. Sovyetler Birliği’nde büyüdüler, laikler, dolayısıyla barış sürecini destekleyecekler”. Bu göçmenlerin aşırı sağcı

bir siyasi parti (Israel Our Home) kurduklarını ve Batı Şeria’daki dinci yerleşimciler hareketiyle ittifak yaptıklarını göz ardı ediyordu.

Arap-İsrail çatışmasının okunması, Hamas’a karşı olmaktan başka bir şey olmayan İslamofobik bir sekülerizm tarafından domine edilmeye devam ediyor. Hamas, DEAŞ olarak lanse edilerek ortadan kaldırılması gereken bir hedef haline gelirken, Filistinli Gazzeliler de katillerinden hesap sorulmadan öldürülebilecek “homo sacer” (Agamben, 1998) hâline geliyor.

4 Bkz.: “The Middle East Region Is Quieter Today Than It Has Been in Two Decades”, <https://bit.ly/47qN3VC>

Filistinlileri Kim Temsil Ediyor?

Bazıları Hamas'ın Filistin halkının önemli bir çoğunluğunu temsil ettiğine itiraz etse de Hamas gerçekten de Filistin halkından, İşgal Edilmiş Filistin Topraklarından ve diasporadan çok büyük bir desteğe sahip. 2006 yılında Filistin halkı tarafından seçilen Hamas, kendilerini seçenlere ideolojilerini açıkça ifade ettiler. O zamanlar Hıristiyan arkadaşlarımla oylarını onlardan yana kullandıklarını gördüm. Son beş yılda bile Batı Şeria'daki Filistin üniversitelerinde öğrenci seçimlerini kazanmaya devam ediyorlar. Onların popülaritesi İsrail'le siyasi bir çözüm bulunamamasından ve devam eden İsraili yerleşimci sömürgecilik projesinden kaynaklanıyor. Bu da Filistinlileri gerçek anlamda kendi çıkarları için çalışan tek grup olarak Hamas'la baş başa bırakıyor.

Hamas'ın eylemlerine karşı çıkanlar bize "ılımlı" Filistin otoritesinin neden İsrail'i Batı Şeria'dan vazgeçmeye ve işgale son vermeye zorlayamadığını anlatmalıdır. Bu otoritenin, liderlerinin geçim kaynakları ve Batılı ve Arap ülkelerin yardımları karşılığında İsrail'e karşı şiddetten koşulsuz olarak vazgeçmelerine mahkûm edildikten sonra elinde hiçbir kart kalmamıştır.

Şiddet ve Diyalog

Belirli bir güç dengesi kurulmadan sadece müzakere yoluyla tahliye edilen herhangi bir yerleşimci sömürgecilik projesi yoktur ve bunun için genellikle çok bedel ödenir. Cezayir 1.5 milyon şehit verdikten sonra bağımsızlığını kazandı. Filistinliler, Hindistan'da Ghandi'nin şiddet karşıtlığını Oslo sürecinden bu yana en az otuz yıl boyunca denediler ama sonuç alamadılar.

Tarih münferit olaylar olarak değil, hareket ve vakia

olarak ele alınmalıdır. Devletler ve toplumlar iyi ya da kötü bir amaç için güçlü aktörlere saygı duyarlar. Haziran 1967 Savaşı'ndan sonra birçok ülkenin İsrail'i tanıdığını biliyoruz. Şimdi İran önemli bir jeopolitik aktör olarak dayatıldı. Hamas da aynı şekilde. Aksa Tufanı, bölgedeki insanlar tarafından Filistinliler ve adalete inananlar için itibarın geri kazanılması olarak görülüyor. Bu duygusal/psikolojik durum, İsrail'in insanlığı ve insan hakları yasalarını bu kadar çok ihlal etmesine karşı adaleti savunanlar için çok önemli. Aksa Tufanı bir bütün ezberleri bozdu ancak nasıl sonuçlanacağı henüz göremiyoruz.⁵ Ben hâlâ bu savaşın, İsrail'i ve uluslararası toplumu adil bir siyasi çözüme ya da en azından eşit ortaklar arasında bir diyaloga zorlayacağını umuyorum ve bu benim yakın zamanda yaptığım diyalogu savunan liberal proje çağrısıyla da uyumlu (Hanafi, 2023). Gazze'nin ve belki de Lübnan'ın başına geleceği kesin gibi görünen şeylerden korkuyorum.

Kaynakça

- Abraham, Y. (2023). *Expel all Palestinians from Gaza, recommends Israeli gov't ministry*. <https://www.972mag.com/intelligence-ministry-gaza-population-transfer/adresinden> erişildi.
- Adi, O., Givoni, M., & Hanafi, S. (Ed. (2009). In *The power of inclusive exclusion: Anatomy of Israeli rule in the occupied Palestinian territories*, s. 15-32. New York: Zone Books.
- Agamben, G. (1998). *Homo sacer: Sovereign power and bare life*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Hanafi, S. (2013). Explaining spacio-cide in the Palestinian territory: Colonization, separation, and state of exception." *Current Sociology* 61(2), 190-205.
- Hanafi, S. (2023). Toward a dialogical sociology: Presidential address- XX ISA World Congress of Sociology 2023. *International Sociology*, 39(1).
- Rovics, D. (2023). *The Gaza ghetto uprising*. <https://www.counterpunch.org/2023/10/09/the-gaza-ghetto-uprising/adresinden> erişildi.

5 Filistinli bilim adamı Yezid Sayigh, 7 Ekim'de yaşananları Saraybosna 1914 ya da Kristallnacht 1938'e benzeterek faşist eğilimleri hızlandıracağından korkuyor, bkz.: <https://bit.ly/3TM6tkJ>

Körfez Ülkeleri ve İsrail'in Gazze Saldırıları

Mehmet Rakipoğlu

Arş. Gör., Batman Üniversitesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg83>

Hamas'ın 7 Ekim'de başlattığı Aksa Tufanı sonrası İsrail, Gazze'ye yönelik sivil ayrımı yapmadan topyekûn bir saldırı başlattı. Haftalardır süren bu saldırılarda çoğunluğu çocuk ve kadın 15.000 sivil hayatını kaybetti ve bir bu kadarına yakın insan yaralandı. Dahası, 7.000'e yakın Filistinliden hâlâ haber alınamıyor. İsrail, 9 Nisan 1948'teki Deyr Yasin katliamına benzer bir süreç başlatarak Filistinliler nazarında Gazze Nekbesi oluşturma çabası içerisinde (Cafiero, 2023). İsrail'in bu soykırımına karşı halklar dünyanın her yerinde ayaklanırken birçok Arap ve İslam ülkesinin Filistin davasındaki duruşu tartışma konusu oldu. Bu aktörlerin başında ise Körfez ülkeleri geliyor.

Doha Diplomasisi

İsrail ve Hamas arasında cereyan eden savaşta en aktif aktörlerin başında Katar geliyor. Nitekim Doha yönetimi uzun yıllardır sürdürdüğü arabuluculuk rolünü Gazze'deki savaşta da devam ettirdi (Ereli, 2023) ve çok sayıda esirin karşılıklı serbest bırakılmasında kritik rol oynadı (" Hamas releases two women held hostage after Egyptian-Qatari diplomacy", 2023). Bu anlamda Katar'ın diplomatik adımlarının gerilimi azaltma ve müzakerelerin bir önceki adımı olan esir takasında etkin sonuçlar verdiği ve başarılı olduğu ifade edilebilir. İsrail'in hava ve kara saldırılarını genişlettiği bir ortamda, savaşın bölgesel boyuta evrilmesi tehlikesi her geçen gün daha da artmaktadır. Doha'nın rehine müzakeresi anlaşmasının hayata geçirilmesini sağlaması, bölgesel ve küresel güvenlik açısından oldukça kritik bir adıma tekabül etmektedir. Diğer bir ifadeyle birçok Batılı aktör nazarında Orta Doğu'daki barış süreci Doha'nın diplomatik başarısıyla doğrudan ilintilidir (Pack, 2023). Bu anlamda Katar'ın bu başarısı, Doha'ya özgü inşa edilen küresel ve bölgesel ilişkiler ağıyla doğrudan ilintilidir. ABD'nin bölgedeki en büyük üssüne ev sahipliği yapan Katar aynı zamanda 2022'de ABD'nin NATO-dışı müttefiki olarak ilan edilmiştir (Saidy, 2017). ABD'yle yürütülen kurumsal iş birliğinin yanında Hamas'ın üst düzey yetkililerine ev sahipliği yapan Katar, Gazze'de İsrail'le de gayri resmi koordinasyon hâlinde bir süreç yönetiyor. Hamas'la sürdürülen yakınlıktan ötürü rehine takası süreçlerindeki müzakerelerde etkin olan Katar aynı zamanda ABD tarafından ciddi bir baskı altında ("Qatar's Delicate Balance Between Hamas and the West", 2023). Nitekim ABD Kongresi'ndeki 113 isim Biden yönetimine Katar'ın Hamas'la ilişkilerinin tamamını kesmesi yönünde baskı uygulamasını

“

Birçok Batılı aktör nazarında Orta Doğu'daki barış süreci Doha'nın diplomatik başarısıyla doğrudan ilintilidir.

”

talep etti.¹ Benzer şekilde Amerika Siyonist Örgütü de Katar'daki Hamas yetkililerin tahliyesi noktasında Doha'ya karşı bir kamuoyu oluşturmaktadır. Dolayısıyla Katar diplomatik adımlarla bu süreci yönetirken aynı zamanda bir ikilem içerisinde.

Katar'ın yaşadığı ikilemin temel noktası terörü desteklemekle suçlamasıyla İslami bir hareketi destekleme arasındadır. 2017-2021 arasında cereyan eden Körfez krizinde de Suudi Arabistan ve BAE'nin benzer ithamlarıyla karşılaşan Katar, Aksa Tufanı operasyonunu ve Hamas'ı kınamayı bu süreçte göreceli bir meydan okuyucu siyaset gütmüştür. Batı ile ilişkilerini riske atmamak ve birtakım manevra alanları açmak adına pragmatist açıklamalar yapmıştır. Örneğin Katar'ın Washington büyükelçisi, Katar'ın Hamas'ı fonlandığı iddialarını reddetmiş; Hamas'ın üst düzey liderliğine ev sahipliği yapmanın hareketin bütün politikalarını onayladıkları anlamına gelmediğini ifade etmiştir. Batılı aktörleri bir nevi yatıştıran bu açıklamalar İsrail nazarında tepkilere yol açmıştır. İsraili bazı isimler, Hamas'tan sonra Katar'ın da bedel ödeyeceği gibi tehditlerde bulunarak Doha'nın Hamas politikasını eleştirmiştir. Örneğin eski Başbakan Naftali Bennett, sosyal medya hesabından Katar'ın düşman olduğuna dair paylaşımlar yaparak Doha'nın pozisyonuna karşı sert bir duruş sergilemiştir. Her ne kadar Bennett'in söylemleri tam bir fikir birliğine tekabül etmese de İsrail'in Katar'a bakışında önemli bir kesimin görüşlerini yansıtmaktadır. Batı'nın ve İsrail'in bütün baskılarına rağmen Katar Al-Jazeera

gibi yumuşak gücünün merkezinde olan kanaldaki yayınlarıyla Filistin desteğini sürdürmektedir.

Suudi Arabistan ve Denge Siyaseti

Körfez'in en önemli aktörlerinden biri olan Suudi Arabistan'ın İsrail'in Gazze saldırılarına yönelik politikası denge siyaseti üzerinden okunabilir. Bu anlamda Riyad yönetiminin birçok parametre üzerinden süreci değerlendirdiği görülmektedir. Bunlardan ilki Kral Abdullah ile başlayan, Kral Selman ve Muhammed

bin Selman'ın yönetimlerinde devam eden “stratejik özerklik” arayışıyla alakalıdır. Riyad yönetimi ABD'ye olan bağımlılığı azaltmak adına Washington'ın diktelerine tam anlamıyla boyun eğmemek adına birçok adım atmıştır. Bu politik tercih Çin ve Rusya ile ilişkiler incelendiğinde ve Suudi Arabistan'ın İsrail eleştirisinde de rahatlıkla görülebilir. Örneğin İsrail'le normalleşme sürecine gün geçtikçe yaklaştığını ifade eden Muhammed bin Selman, ABD'nin İsrail'e verdiği destek sonrası normalleşme sürecini dondurduklarını ima eden açıklamalar yapmıştır.

Dahası Prens Selman, BRICS'in çevrimiçi düzenlenen konferansında İsrail'e silah satan ülkelerin bunu sonlandırması noktasında bir çağrı yapmıştır (Cafiero, 2023). Dolayısıyla Suudi Arabistan, İsrail'in Hamas'la yürüttüğü savaşta ABD'ye mesaj iletmekte ve dış politikada Washington'ın dayatmalarına göreceli de olsa meydan okumaktadır. Fakat Suudi Arabistan

“ Katar, Aksa Tufanı operasyonunu ve Hamas'ı kınamayı bu süreçte göreceli bir meydan okuyucu siyaset gütmüştür. Batı ile ilişkilerini riske atmamak ve birtakım manevra alanları açmak adına pragmatist açıklamalar yapmıştır.”

1 Bkz.: <https://politi.co/48m7jx>

ülkedeki ABD askeri üslerinin kapatılması gibi somut meydan okuyucu adımlar atamamaktadır. Bu durum Riyad'ın kısa vadede ABD yörüngesinden kopmaktan ziyade İsrail'le normalleşme başta olmak üzere birçok diplomatik müzakere sürecinde elini güçlendirmek ve stratejik özerkliğini pekiştirmek şeklinde okunabilir.

İsrail'in Gazze saldırılarına yönelik Suudi Arabistan'ın politikasını belirleyen diğer parametreler İran, siyasal İslam gibi meselelerdir. Nitekim bu iki mesele El-Suud ailesi tarafından rejim güvenliğine tehdit olarak kodlanmaktadır (Raki- poğlu, 2013). Buna göre özellikle Hamas'ın siyasi büro şefi İsmail Haniyye ve Gazze sorumlusu Yahya Sinvar'ın İran'la yakın temaslar sürdürmesi ve Suudi Arabistan'a daha yakın duran Halid Meşal'in diaspora görevine getirilmesi Suudi Arabistan'ın Gazze'de yaşananlara yönelik politikasını etkilemiştir. Nitekim Hamas'ın İran'a yaklaşması, "Kasım Süleymani, Kudüs şehididir." gibi söylemleri benimsemesi Riyad'ı tedirgin etmiştir. Diğer bir ifadeyle Hamas'ın Suudi Arabistan'ın 1979'dan beri

“ Suudi Arabistan, İsrail'in Hamas'la yürüttüğü savaşta ABD'ye mesaj iletmekte ve dış politikada Washington'ın dayatmalarına göreceli de olsa meydan okumaktadır.”

rakibi olan İran'la yakınlaşması, Riyad'ın İsrail karşısında aktif bir duruş sergilemesini engellemiştir. Bu anlamda Suudi Arabistan yönetiminin Hamas'ın açıktan desteklenmesini İran'ın bölgesel yayılmasına takviye olarak değerlendirdiği; bundan ötürü

Hamas desteği yerine Filistin desteğini kullandığı ifade edilebilir. İkinci olarak Hamas her ne kadar 2017'de yayımladığı "Yeni Siyaset Belgesi"nde hareketi 1987'deki formundan farklılaştırıp Müslüman Kardeşler'in Filistin kolu olarak tanımlamasa da Suudi Arabistan nazarında Hamas, siyasal İslamcı bir hareket olarak görülmektedir (Telci, 2023). Krallıkta 2014'te terör örgütü ilan edilen Müslüman Kardeşler'in uzantısı olarak görülen Hamas'a yönelik de 2019'dan beri Suudi Arabistan içerisinde ciddi bir baskı süreci yaşanmaktadır. Dolayısıyla Su-

udilerin Hamas'ın İhvan ilintisinden rahatsız olmasından dolayı hareketi tam anlamıyla desteklemekten imtina etmektedir. Bununla birlikte "Arap sokağındaki" direniş desteğine de cevap vermek durumunda olan Suudi Arabistan oldukça hassas ve dengeli bir retorik tercih ederek Filistin politikasını şekillendirmektedir

(Davis, 2023). Kamu diplomasisini ön plana çıkartan Suudi Arabistan, Arap-İslam Zirvesi gibi toplantılara ev sahipliği yaparak İslam dünyasındaki prestijini korumak ve rejime tehdit oluşturacak potansiyel tehditleri bertaraf etmek istemektedir.

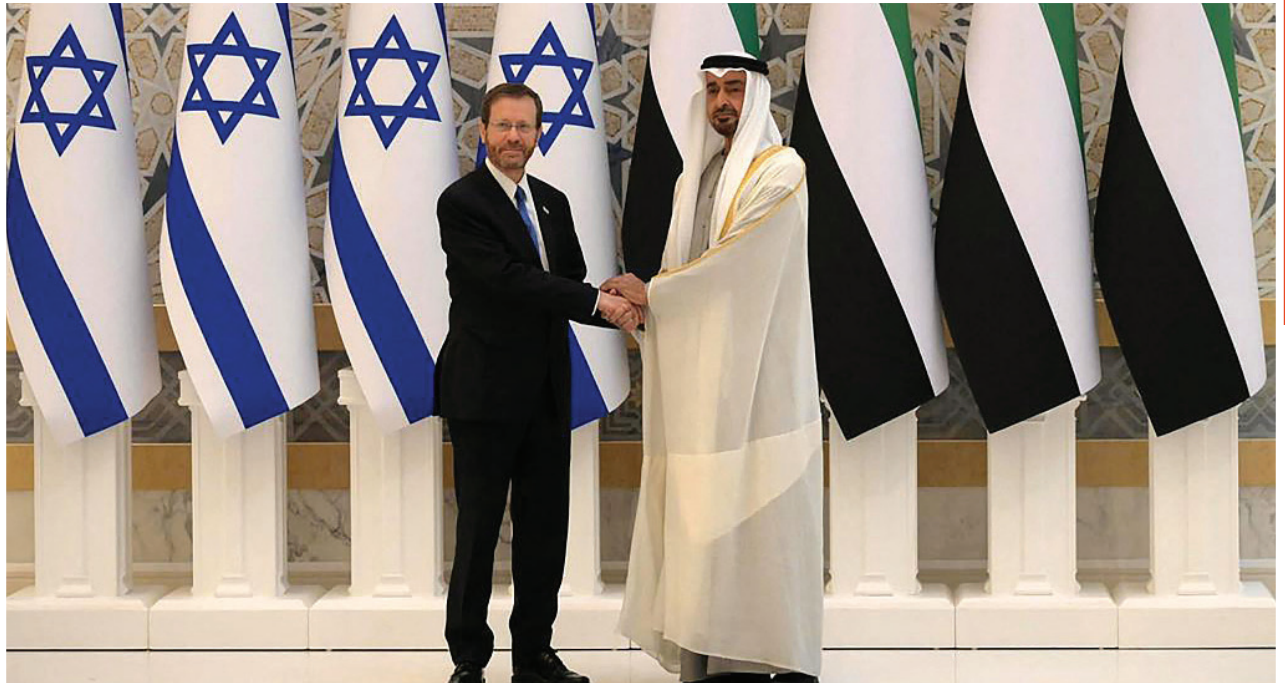
Kuveyt'in Filistin Desteği

Körfez ülkeleri arasında Filistin meselesine yönelik en net tavrı koyan ve Filistinlilerin yanında duran ülkelerin başında Kuveyt gelmektedir. Her ne kadar Saddam'ın Kuveyt işgalinde Filistin Kurtuluş Örgütü'nün takındığı tavırdan ötürü 1990'lı yıllarda ilişkilerde birtakım pürüzler yaşanmış olsa da Kuveyt İsrail'e karşı Filistin'in yanında durmayı sürdürmüştür (Mattar, 2023).

7 Ekim sonrası İsrail'in Gazze'deki soykırımına yönelik de Kuveyt ciddi bir tepki ortaya koymuştur. İsrail'le normalleşmeyi reddeden Kuveyt, Filistin desteği adına gerek devlet gerekse sivil toplum bağlamında önemli adımlar atmıştır. Örneğin

“İsrail’le normalleşmeyi reddeden Kuveyt, Filistin desteği adına gerek devlet gerekse sivil toplum bağlamında önemli adımlar atmıştır.”

Kuveyt Ümmet Meclisi'ndeki 50 milletvekilinin 39'u İsrail'le normalleşmeyi reddettiklerini beyan eden bir metin yayımlamıştır. İsrail'in saldırılarını canice olarak nitelendiren Kuveyt, Filistin'e insani yardım noktasında da önemli katkılar sunmaktadır. Örneğin, Kuveyt Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilere yardım ulaştırmak üzere hava köprüsü kurulduğunu ve yardım operasyonlarının başlatıldığını duyurmuştur. Benzer şekilde 50'ye yakın sivil toplum örgütü de normalleşmenin suç kapsamında değerlendirilmesini talep ettiklerini ifade eden bir görüşü hükümete ilemiştir. Ayrıca Kuveyt devletinin de desteklediği daha çok sivil toplumun organize ettiği, Filistin'e desteği zühur ettiği yüzlerce toplantı, gösteri, etkinlik organize edilmiştir. Dolayısıyla Kuveyt, İsrail'in Gazze'deki saldırılarına karşı durmakta ve Filistin meselesinde Filistinlilerin hakkını savunmaktadır. Nitekim Kuveyt, 1967 sınırlarında başkenti Kudüs olan bağımsız bir Filistin devleti kurulmadan İsrail sorununun çözülmeyeceğini defalarca deklare etmiştir.

Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn'in Pozisyonları

Eylül 2020'de dönemin ABD başkanı Donald Trump'ın başlattığı İbrahim Anlaşmaları'na imza atarak İsrail'le normalleşen BAE ve Bahreyn'in Filistin politikası ve Gazze'de yaşananlara yönelik tepkisi, mezkûr aktörlerin Tel Aviv'in yanında bir tavır aldıklarını göstermektedir. Nitekim başta BAE BM temsilcisi olmak üzere birçok üst düzey yetkili, Hamas'ı terörle itham ederken İsrail'in Gazze'deki soykırımını sürecin ilk etaplarında kınamamıştır. Daha sonra gelen baskılara boyun eğerek İsrail'i uyarmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla gerek BAE gerekse Bahreyn 7 Ekim nedeniyle Hamas'ı kınarken İsrail'in saldırılarına yönelik oldukça sembolik tepkiler vermiştir. Ayrıca bu iki aktöre yakın olan sosyal medyada etkin olan fenomenler İsrail'in meşru müdafaa hakkı olduğu söylemiyle Gazze'deki soykırımı örtbas etmeye çalışmıştır. Örneğin Bahreynli Emced

“BAE gerekse Bahreyn 7 Ekim nedeniyle Hamas'ı kınarken İsrail'in saldırılarına yönelik oldukça sembolik tepkiler vermiştir.”

Taha sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında İsrail'in Gazze'deki El-Ehli hastanesini bombalamasını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu anlamda Emced Taha, saldırı sonrası İsrail'in değil teröristlerin eleştirilmesi gerektiğini ima eden açıklamalar yapmıştır. 2020'de verdiği bir röportajda İsrail askerlerini öven, Hamas karşıtı açıklamalar yapan Emced Taha'nın bu açıklamaları Bahreyn gibi baskıcı bir ülkede, rejimden bağımsız değerlendirilmemeli; aksine bu süreç İsrail yanlısı bir propaganda savaşının parçası olarak okunmalıdır (Jones, 2023). Diğer bir ifadeyle BAE ve Bahreyn'deki iktidarlar İsrail yanlısı kamuoyu oluşturulmasına izin vermekte veya göz yummaktadır. Bu durum da mezkûr aktörlerin Filistin politikalarını açıklar niteliktedir. İsrail'le diplomatik ilişkiye sahip olmamasına rağmen devlet yetkilileri ile açıktan görüşen Umman ise Gazze'de ateşkes çağrısı yaparak aktif bir pozisyon almamıştır.

Son kertede Körfez ülkeleri Filistin meselesini ikinci plana atarak, ulusal çıkarlarını öncelemiş ve bu minvalde bir Filistin politikası benimsemiştir.

Katar gerek ateşkes gerekse arabuluculuk bağlamında yürüttüğü diplomatik adımlar nedeniyle süreçte aktif pozisyon alırken BAE ve Bahreyn daha çok İsrail yanlısı bir duruş sergilemiştir. Bu aktörlerin tam aksine Kuveyt Filistin desteğini artırmışken Umman pasif bir tutum benimsemiştir. Suudi Arabistan ise söylem bazında geleneksel Filistin politikasında radikal bir değişime gitmemiş, İsrail ile normalleşme sürecini askıya almıştır. Fakat Körfez ülkeleri, gerek Körfez İş Birliği Konseyi (KİK) gibi kurumsal gerekse kendi devlet tabanlı kurumsal yapıları aracılığı ile İsrail'e karşı yaptırım, tecrit, boykot gibi somut adımları hayata geçirmemiştir. Dolayısıyla Filistin meselesi Körfez ülkeleri nazarında tarihsel önemini kaybetmiş gözükmektedir.

Kaynakça

- Cafiero, G. (2023). *The 'day after' in Gaza: What will happen once Israel's war ends?* <https://www.newarab.com/analysis/what-will-happen-gaza-after-israels-war-ends> adresinden erişildi.
- Congress of The United States. (Ekim, 2023). Politico. <https://www.politico.com/f/?id=0000018b-3b08-d77d-a38f-ff5e6e4a0000> adresinden erişilmiştir.
- Davis, H. (2023). How Saudi Arabia is approaching Israel's war on Gaza. <https://www.newarab.com/analysis/how-saudi-arabia-approaching-israels-war-gaza> adresinden erişilmiştir.
- Ereli, G. (2023). *Katar artık vazgeçilmez bir arabulucu mu?* <https://fikirturu.com/jeo-strateji/katar-artik-vazgecilmez-bir-arabulucu/> adresinden erişildi.
- Hamas releases two women held hostage after Egyptian-Qatari diplomacy. (Ekim, 2023). Aljazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/23/hamas-releases-two-women-held-hostage-after-egyptian-qatari-diplomacy> adresinden erişildi.
- Jones, O. M. (2023). Fact or fiction? Israeli maps and AI do not save Palestinian lives. <https://www.aljazeera.com/opinions/2023/12/4/fact-or-fiction-israeli-maps-and-ai-do-not-save-palestinian-lives> adresinden erişilmiştir.
- Mattar, P. (2023). The PLO and the Gulf Crisis. *Middle East Institute*. <https://www.jstor.org/stable/4328660>
- Qatar's Delicate Balance Between Hamas and the West. (Kasım, 2023). Middle East Policy Council. <https://mepc.org/commentary/qatars-delicate-balance-between-hamas-and-west> adresinden erişilmiştir.
- Rakipoğlu, M. (2023). Körfez ülkelerinin Filistin politikasındaki dönüşüm. *Kriter Dergi*, (8), 85.
- Saidy, B. (2017). Qatari-US military relations: Context, evolution, and prospects. *Contemporary Arab Affairs*, 10 (2), s. 286-299.
- Telci, İ. N. (2017). HAMAS'ın yeni siyaset belgesini anlamlandırmak. *Kriter Dergi*, (2), 14. <https://kriterdergi.com/dis-politika/hamasin-yeni-siyaset-belgesini-anlamlandirmak> adresinden erişildi.
- The Road to Middle East Peace Runs Through Doha. (Kasım, 2023). Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2023/11/07/qatar-israel-hamas-gaza-war-middle-east-peace/#> adresinden erişilmiştir.

İşgalin Ötesi: İsrail'in Yerleşimci Sömürgeciliği

Selvanur Demircan

Araştırmacı, İLKE Vakfı Toplumsal
Düşünce ve Araştırmalar Merkezi

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg84>

Bir işgalci olarak İsrail, bir apartheid rejimi olarak İsrail, bir Siyonist yapılanma olarak İsrail, bir yerleşimci sömürgeci olarak İsrail... Deyim yerindeyse doluya koysak almıyor boşa koysak dolmuyor. İsrail'in örgütlü kötülüğüne/zulmüne dair şüphe kalmadığı muhakkak. Ancak İsrail'i teorik olarak oturtacağımız çerçeve, pratikte uzun vadedeki emellerini çözümlmek ve Filistin'in gerçek özgürlüğünü savunmak için bir hayli önem arz ediyor.

Uluslararası Af Örgütü, 1 Şubat 2022'de yayımladığı "İsrail'in Apartheid Rejimi: Filistinlilere Yönelik İrksal Ayrımcılık ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar" başlıklı raporda İsrail'i "apartheid" rejimi ilan etmiş; İsrail'in ırkçı ve şiddetli apartheid suçlarını verilerle kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştu. İsrail'in apartheid suçuyla itham edilmesi Af Örgütü'nden önce de BT'Salem ve İnsan Hakları İzleme Örgütü, BDS gibi kurumlarca da dile getirilmekteydi. İsrail'in Filistinliler üzerindeki insanlık dışı uygulamaları uluslararası kamuoyuna sunması açısından apartheid çerçevesini göstermek önemli olsa da yeterli değildir. Zira İsrail'in Filistin topraklarında zalimane uygulamaları kısıtlı bir sürede ve geçici olarak ortaya çıkmamıştır. İsrail'in Filistin topraklarındaki uygulamaları, kurulduğu 1948 öncesinden gelecek yüz yıllara uzanan uzun soluklu Siyonist projenin uygulandığı bir yerleşimci sömürgeci bir sistemdir. Bu yazıda İsrail'in Filistin'deki uzun yıllardır süregelen zalimane uygulamalarıyla nasıl yerleşimci sömürgeci bir sistem inşa ettiğini irdedeceğim.

Yerleşimci Sömürgeci Bir Aktör Olarak İsrail'in Doğuşu

1948 öncesinde başlatılan bugünü ve yarınları kapsayan Siyonist projenin yerleşimci sömürgeci pratiklerinin yapısal sürekliliğini analiz etmek, Filistin'deki sorunları istisnai bir durum olmaktan ve liberal eşitlik gibi sığ bir perspektiften kurtarmaktadır. Yerleşimci sömürgeciliğin yapısal sürekliliğinin göz ardı edildiği Filistin okuması, sorunları kökeninin de göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir (Salamanca, 2012).

Patrick Wolfe'a göre yerleşimci sömürgecilik, yerli olanı tasfiye etme mantığı üzerine kuruludur. Yerleşimci sömürgeci hareket, yenisini yerine koymadan önce eski olanı yok eder. Yerleşimci sömürgeciliği tanımlarken Theodor Herzl'in şu sözlerine dikkat çeker Wolfe: "Eğer eskisi yerine yeni bir bina inşa etmek istiyorsam inşa etmeden önce yok etmeliyim." ve yarım asır sonra, bir zamanlar Batı Kudüs'ün Belediye

Başkanı olan Meron Benvenisti'nin şu cümlesini aktarır: "Çölün kadim zeytin ağaçlarını sökerek çölü çiçeklendirdim" (Wolfe, 2006).

Leo Pinsker, *Autoemancipation* başlıklı risalesinde anti-semitizmin Avrupa toplumunun derinlerinde gömülü olduğu ve Yahudileri asla eşitler olarak görmeyeceklerinden bahsediyordu. Yahudilerin Siyon'a dönme hayali 19. yüzyılda teo-politik bir zeminde örgütlü olarak ortaya çıktı. Avrupa'daki anti-semitizm, Rusya ve Polonya'daki Yahudi gruplara uygulanan baskılar; dinî inancın ötesinde milliyetçilik rüzgarıyla Siyasal Siyonizm'i doğurdu. 1884'te "Siyon Aşıkları" adıyla örgütlenen grubun Filistin'deki küçük tarımsal yerleşimleri kurması, o dönemdeki başarısızlığına rağmen, modern İsrail'in kuruluşuna giden ilk adımlardan oldu. Siyasal Siyonizm'in fikir babası Theodor Herzl, Yahudilerin siyasal bir devletten yoksun oluşlarını işaret ettiği Yahudi Devleti kitabını kaleme aldı ve Siyasal Siyonizm'i örgütlemenin temellerini attı. Siyasal Siyonizm örgütlenirken dönemin İngiltere Dışişleri Başkanı Arthur Balfour'un "Yahudi halkı için millî yurt" fikrini onaylayıp yayımladığı deklarasyonla yerleşimci sömürgeci hareket Filistin'e zehirli köklerini saldı (Cleveland, 2004).

İlan Pappé'ye göre Yahudileri Filistin'in yerel halkı ve nüfusun çoğunluğu olarak gören Balfour Deklarasyonu, Filistin'deki gerçekliği çarpıtırken yerleşimci sömürgeci paradigmanın bir nişanesi olmuştur. Böylece İngiltere, en iyi ihtimalle azınlık, en kötü ihtimalle de gaspçı olarak görülen yerleşimci harekete, diğer

bir deyişle, İsrail'in Filistinlilerin zorla evlerinden çıkarılmasına uluslararası meşruiyet kazandırmıştır (Pappe, 2020).

Çölü Çiçeklendirmek ya da Filistin'i Yok Etmek

Toprak merkezli bir proje olan yerleşimci sömürgecilik hareketi, Siyonizm'in kuruluşuna kadar inmektedir. İbranilerin yaşadığı yer olmaktan çıkan Kutsal Topraklardaki manzarayı yeniden "düzeltmek" olan Siyonist hareket, "Arapların harap ettiği kırsal

“

Yerleşimci sömürgeciliğin yapısal sürekliliğinin göz ardı edildiği Filistin okuması, sorunları kökeninin de göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir.

”

bölgeyi yeşillendirme” anlatısıyla desteklenmiştir.

Patrick Wolfe’un vurguladığı “yerli olanı tasfiye etme” mantığı, Siyonizm’in Filistin’i sömürgeleştirmesinin temellerinde sağlam yer edindi. Veracini de sömürgecilik ve yerleşimci sömürgecilik arasındaki kritik farkın, sömürgeciliğin kendini devam ettirme amacı güderken yerleşimci sömürgeciliğin, sömürgeci olarak “kendini ortadan kaldırmak” istemesi olduğunu ifade eder. Sömürgeleştirilen bir toplumda, sömürgeci ve sömürgeleştirilen arasındaki fark korunduğunda başarılı olunurken; yerleşimci sömürgeci toplumda “yerleşimci” artık “yerli” olarak tanımlandığında nihai olarak başarılı olur (Veracini, 2013). Bu bağlamda, Siyonist hareketin üç faaliyeti yerleşimci sömürgeci metodu ortaya koydu: Ağaç dikme, harita yapımı ve arkeolojik kazı.

1901’de kurulan Yahudi Ulusal Fonu (Jewish National Fund-JNF), Filistin’de arazi satın alınmasını teşvik etmenin yanı sıra Yahudi yerleşim bölgelerinde bir ağaç dikme kampanyası da başlatmıştı. Zeytin ağacı Filistin’le ve Filistinlilerle doğal olarak ilişkilendirildiği için bunun yerine

**Sömürgeleştirilen
bir toplumda,
sömürgeci ve
sömürgeleştirilen
arasındaki fark
korunduğunda
başarılı olunurken;
yerleşimci
sömürgeci
toplumda
“yerleşimci” artık
“yerli” olarak
tanımlandığında
nihai olarak
başarılı olur.**

Yahudi kimliği taşıdığı düşünülebi-
lecek kozalaklı ağaçlar dikilmeye
başlandı. Zeytin ağaçları sökülürken
yerine en çok çam ağacı dikildi. Öyle
ki çam ağacı dikmek Yahudilerin bir
seremonisi hatta vazifesi hâline dö-
nüştü. Özellikle Kudüs Çamı olarak
bilinen çam ağacı kuraklığa daya-
nıklılığı yanı sıra Avrupalı bir ağaç
olarak da bilindiği için Yahudilerin
kendilerini evinde hissetmesi için
tercih edildi. Çam ağaçları Filistin
topraklarına kök salarken Yahudi
kimliğinin sembolik hale getirerek
Yahudilerin de yerleşmesine vesile
kılındı (“The Olive and The Pine”,
2022).

“Eretz Yisrael” adını taşıyan harita-
larda ise İsrail, Filistin topraklarını sa-
dece Yahudi yerleşimlerinin varlığıyla
parçalanmış, büyük ölçüde boş bir
levha olarak sunmuş ve bu koloni-
leştirmeye yönelik bir propaganda
aracı olarak hizmet etmiştir. Siyon’a
dönüş için kutsal topraklardaki antik
İbrani eserlerini gün yüzüne çıkarma
hedefiyle gerçekleştirilen arkeolo-
jik kazılar da Yahudi halkının meşru
vatanı fikrine bir “arazi tapusu” ni-
teliğinde gösterildi. 1947-1949 yılları
arasında İsrail Devleti haline gelen
topraklarda 750.000 Filistinli yerin-
den edildi ve yüzlerce Filistin köyü

JNF'nin ağaçlandırma projesi kapsamında yok edildi. İsrail'in kuruluşundan itibaren başlayan yerleşimci sömürgeci pratikler, bugün de gerek hukuk gerek de şiddet yoluyla Filistinlilerin mülksüzleştirilmesi olarak devam etmektedir (Fields, 2023).

Yerleşimci Sömürgecilik Pratiği Olarak Sessiz Soykırım

Patrick Wolfe yerleşimci sömürgeciliğin bir olaydan ziyade bir "yapı" (structure) olduğunu ileri sürer. Ona göre yerleşimciler "kalmaya" gelir ve yerleşimci sömürgecilik işgali bir olay değil, bir yapıdır. Wolfe, yerleşimci sömürgeciliğin soykırıma yol açsa da yalnızca bir soykırım biçimi olduğu anlamına gelmediğini öne sürerken yerleşimci sömürgecilik ve soykırım ilişkisini de "yapısal soykırım" kavramsallaştırmasıyla ele alır.

Yerleşimci sömürgeciliğin doğrudan hedefi toprak olduğu için yok etme mantığı yerli halkın tasfiyesini içerse de sadece bundan ibaret değildir. Yerleşimci sömürgeci, işgal ettiği topraklarda yerli halkların yok edilmesi için çabalarken orada yeni bir sömürge toplumu da inşa eder. Dolayısıyla kalmaya gelen yerleşimcilerin işgal ettikleri topraklar üzerinde bir "yapı" kurmasıyla yerleşimci sömürgeciliğin karmaşık, toplumsal yapısı gün yüzüne çıkar ve zaman içinde süreklilik arz eder (Wolfe, 2006).

Geçmişte kalan bir olaydan çıkıp söylemlere ve kurumsal oluşumlara dönüşerek süreklilik arz eden bir yapıya dönüşen yapısal soykırım, temel anlamıyla şiddete başvurmadan "daha az yumuşak" olsa da kurulan sistem daha az yıkıcı ya da daha az yok edici

değildir. Bir yerleşimci sömürgeci aktör olarak İsrail, yıllardır süren insanlık suçu uygulamalarıyla Filistin'de yapısal soykırıma da imza atmıştır.

Siyonizmin Filistin'i çöl ve bataklıklar diyarı olarak tasvir ettiği anlatı, sözde düzeltilmeye muhtaç olan topraklarda kalkınma ve alt yapı projeleriyle meşruiyet kılıfı sağlayarak yerleşimci sömürgeci pratikleri uygulamak için sağlam bir zemin oluşturdu. Siyonistlerin yegâne amacı sözde ata topraklarına dönmenin ötesinde kutsal kitaba atıfla "süt ve bal" diyarındaki bozulmaları düzeltmekti. Theodor Herzl bile günlüklerinde yüksek kükürtlü Ölü Deniz'den faydalanarak kimya endüstrileri kurulabileceğinden bahsetmişti.

“

**Bir yerleşimci
sömürgeci aktör
olarak İsrail, yıllardır
süren insanlık suçu
uygulamalarıyla
Filistin'de yapısal
soykırıma da imza
atmıştır.**

”

Özellikle Nakab çölü gibi kurak bölgelerde sulama yapılabilmesi için 1959 yılında National Water Carrier'in inşaatına başlandı. İnşaat sürecinde 7 milyon metreküp toprak kazıldı, 500 bin metreküp beton döküldü. Tiberya Gölü'nden Nakab'a 130 km mesafede su götüren bu proje, gölün yanı sıra Ürdün Nehri ve Ölü Deniz'de su seviyesinin düşmesini ve toprağın tuzlanmasına neden olarak çevre üzerinde yıkıcı etkilere neden oldu. Ancak İsrail'in sulama ve toprak politikaları Filistinlilerin mülksüzleştirilmesinin ve "köysüzleştirilmesinin" itici gücü oldu (Tal, 2008).

1980'de Yahudilerin ekili arazilerinin %64'ü sulanırken Filistinlilerin kullandığı sulama suyu tüketimi yalnızca %2,7 oranındaydı. 2008 yılında Filistinlilerin arazilerinin %12'den fazlası sulanmazken tatlı suyun yalnız %2,2'si sulama için tahsis edilmişti (Tanous, 2023). Yerlilerin toprağa yabancılaştırılması, kendi yiyeceklerinin üreticisi olmak yerine tüketicisi hâline dönüştürülmelerine sebep olmuş; bu da Filistin halkını İsrail piyasasına bağımlı kılmıştır (Bostancı, 2022).

Filistinlilerin topraklarından koparılması ve köysüzleştirilmesi, Filistinlilerin fiziksel ve sosyal çevrelerini tahrip ederek beslenme ve sağlık şartlarını da kötüleştirmektedir. Toprak merkezli bir proje olan yerleşimci sömürgecilik yerlilerin toprakla ilişkisini dönüştürerek sağlıkta eşitsizliklere, metabolik ve bulaşıcı hastalıkların yayılmasına sebebiyet vermiştir. Örneğin, köysüzleştirilerek şehirleşmeye zorlanan

Nakab bölgesi sakinlerinde diyabet ve şeker hastalığı yüksek bir şekilde artmıştır. Bu durum yeniden planlanan ve düzenlenen bölgede tarımsal gıdadan ticari gıdaya geçiş ve fiziksel aktivitelerin azalmasıyla ilişkilendirilmiştir (Tanous, 2023).

Filistinliler, İsrail'in "yok etme" mantığı içinde topraklarından koparılır ve sürülürken Yeşil Hat içerisinde

kalan Filistinlilere vatandaşlık verilmesi de bir yerleşimci sömürgeci pratiği olarak yansımıştır. Yeşil Hat içindeki Filistinlilere verilen İsrail vatandaşlığı Lana Tatour'a göre eşit vatandaşlık değil; mülksüzleştirme, tahakküm ve silme aracı olarak kullanılıyordu. Vatandaşlık aracılığıyla İsrail, toprakları Arap/Filistinliden Yahudi'ye dönüştürmüş ve yerleşimcileri yerli olarak; Filistinlileri yabancı olarak üretmiştir. İsrail vatandaşlık rejimi Yahudi yerleşimcileri doğal özneler haline getirirken aynı vatandaşlık hakkı Filistinlilere ise bir lütuf olarak

kurgulanmıştır. Böylece vatandaşlık, yerlileri tasfiye etmek ve yerine yeni yerlileri üretmek bir yerleşimci sömürgecilik pratiği haline gelmiştir (Tatour, 2019).

1967'den bu yana Filistin'i siyasi ve coğrafi olarak parçalayan İsrail, bütün Filistinlilerin mülksüzleştirilmesi ve Yahudilere toprak ve kaynak dağıtımında ayrıcalık tanımaya devam ediyor. Batı Şeria'da ve Gazze'de Filistinliler vatansız kabul ediliyor. 1947-49 ve 1967 çatışmalarında yerlerinden edilen Filistinlilerin eski ikamet yerlerine dönme hakları hâlâ reddediliyor.

“Vatandaşlık aracılığıyla İsrail, toprakları Arap/Filistinliden Yahudi'ye dönüştürmüş ve yerleşimcileri yerli olarak; Filistinlileri yabancı olarak üretmiştir.”

“ **İsrail, Hayatın Dokusu yollarını teknokratik ve apolitik bir mesele olarak sunarken kalkınmayı bir yara bandı çözümü olarak yerleşimci sömürgeci emellerine alet ederek, uluslararası fonların da desteğiyle gaspçılığına meşruiyet devşirdi.** ”

İlhak altındaki Doğu Kudüs'te ise 1967'den beri yalnızca ikamet hakkı verilen 14.000'den Filistinlinin oturma izni İçişleri Bakanlığı tarafından reddedilip şehir dışına nakledildi. Yine İsrail'in kurulduğu günden bu yana Yahudileştirmek istediği Nakab bölgesinde 68 bin kişiyi barındıran 35 köy, İsrail tarafından tanınmıyor ve bu köylere elektrik, su gibi hizmetler ulaştırılmıyor. Yerleşim yerlerinin inşaatı Batı Şeria'nın %10'unu kapsarken Doğu Kudüs'teki Filistin topraklarının %38'i 1967-2017 yılları arasında kamulaştırıldı (Tanous, 2023).

Kalkınma Kisvesi Altında Yerleşimci Sömürgecilik

İsrail'in Filistin toprakları üzerinde yerleşimci sömürge emellerini icra edip meşruiyet devşirdiği önemli alanlardan biri de kalkınma politikalarında görülüyor. Yerleşimci sömürgeciliğin ayırt edici özelliklerinden biri olan araziye el koyma ve mülksüzleştirme, altyapı ağlarını güçlendirme ve yönetme üzerinden de destekleniyor.

2000 yılında patlak veren El Aksa İntifadasından beri Batı Şeria ve Gazze'de birçok Filistinlinin evine el koyan, alt yapıyı tahrip eden İsrail, Filistin topraklarını “kapatma sistemi” (closure regime) uygulamasıyla da parçalamaya devam ediyor. Kapatma sistemi, İsrail'in güvenlik gerekçesiyle kontrol noktaları, barikatlar, ayrı yol ağları ve duvarlarla Filistinlilerin hareket etmelerini çok sert bir şekilde engelledi. El Aksa İntifadasından dört yıl sonra İsrail Savunma Bakanlığı, Filistinliler için onurlu bir yaşam gerekçesiyle “Filistin Hayat Dokusu” (Palestinian Fabric of Life) başlıklı bir girişimle Filistin nüfusu için yeni bir altyapı dokusu örmeye çalıştı. Hayat Dokusu, “Her Şey Akar” (Everything Flows) planıyla kontrol noktalarını ve insan ve mal

hareketliliğini sözde kolaylaştırmak için planlanan alternatif yollar oluşturmasıyla tam bölünmeye yol açtı. Bu yollar yerleşimcilerin alanlarını genişletirken Filistinlileri topraklarından koparmaya devam etti.

İsrail, Hayatın Dokusu yollarını teknokratik ve apolitik bir mesele olarak sunarken kalkınmayı bir yara bandı çözümü olarak yerleşimci sömürgeci emellerine alet ederek, uluslararası fonların da desteğiyle gaspçılığına meşruiyet devşirdi. Hayat Dokusu yolları sömürgeciliği meşrulaştırmanın yanı sıra İsrail'in görünürlüğünü artırarak hakimiyetini dayatmasının bir yolu oldu. Kalkınma retoriği, İsrail'in yerleşimci sömürgeci eylemleri meşrulaştırıp yeniden formüle etmiştir. Keller Easterling'e göre çağdaş Filistin'deki en radikal değişim hukuk ve diplomasi değil; mekân ve alt yapı dilinde yazılmıştır (Salamanca, 2016).

Filistin topraklarındaki işgal 7 Ekim'de başlamamıştı elbette. Kurulduğundan bu yana sivil ve masum insanları katletmekle meşhur İsrail'in insanlık suçu

“ **Yerleşimci sömürgeci bir aktör olarak İsrail, Filistin topraklarında yıllardır “sessiz” soykırımına devam ediyor.** ”

yıllardır sürüyor. Nitekim İsrail'in bu saldırıları bittiğinde de bu zulüm sona ermeyecek. Yerleşimci sömürgeci bir aktör olarak İsrail, Filistin'i ve Filistinlileri yok etmek için yıllardır sürdürdüğü ve derinleştirdiği bir yerleşimci sömürgeci "yapı" inşa ediyor.

7 Ekim'den itibaren yaşananları ve İsrail'in suçlarını sınırlı bir zaman ve mekâna hapsetmek Filistin'in gerçek özgürlüğünü anlamının önündeki büyük bir handikap olarak önümüzde duruyor. Nitekim İsrail şu anda dünyanın gözü önünde açıkça bir soykırım işliyor ancak hikâye bundan ibaret değil. Yerleşimci sömürgeci bir aktör olarak İsrail, Filistin topraklarında yıllardır "sessiz" soykırımına devam ediyor. Ancak İsrail'in insanlık dışı uygulamalarına zaman zaman tepki veren uluslararası toplum Filistin'deki İsrail'in yerleşimci sömürgeci varlığına oldukça ikna olmuş durumda ya da en iyi ihtimalle bunu dile getirmeye dair tereddütleri var.

Toprak merkezli, yerleşimci sömürgeci bir proje olan Siyonizm kurulduğu günden bu yana zeytin ağaçlarını söküp yerine çam ağaçları dikerken, tarım arazilerini Filistinlilerden kopararak sulayıp "çölü çiçeklendirirken", kalkınma retoriği altında Filistinlilerin özgürlüğünü kısıtlayan yollar inşa ederken kendi tahakküm ve zulmünü cilalayarak Filistin toprakları üzerinde meşruiyet devşirmeye devam ediyor. Dolayısıyla İsrail'in, Filistin toprakları üzerinde kurduğu yerleşimci sömürgeci yapının dinamiklerini çözümlenmeden Filistin'in gerçek özgürlüğünü istemek mümkün gözüküyor.

Kaynakça

Barakat, R. (2018). Writing/righting Palestine studies: settler colonialism, indigenous sovereignty and resisting the ghost(s) of history. *Settler Colonial Studies* 8(3), 249-363.

Bostancı, C. (2022). Gıda Güvenliğinde Küresel Normların İkilemi: Bir Örnek Olarak Filistin. Müslüman Dünyadan Fikri Birikimler 20. <https://www.ilkeanaliz.net/2022/10/31/gida-guvenliginde-kuresel-normların-ikilemi/> adresinden erişildi.

Cleveland, W. (2004). *Modern Ortadoğu tarihi*. Çev. Mehmet Harmancı. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Fields, G. (2023). Colonization and Dispossession: Zionism's Imagined Geography. <https://www.palquest.org/en/highlight/33670/colonization-and-dispossession> adresinden erişildi.

Pappe, I. (2020). From Balfour to the Nakba: The settler-colonial experience of Palestine. *Middle East Eye*. <https://www.middleeasteye.net/opinion/balfour-nakba-settler-colonial-experience-palestine> adresinden erişildi.

Salamanca, O. J. & Qato, M. Vd. (2012). Past is present: Settler colonialism in Palestine. *Settler Colonial Studies* 2(1), 1-8.

Salamanca, O. J. (2016). Assembling the fabric of life: When settler colonialism becomes development. *Journal of Palestine Studies* 46(4), 64-80.

Tal, A. (2008) Enduring technological optimism: Zionism's environmental ethic and its influence on Israel's environmental history. *Environmental History* 13(2), 275-305.

Tanous, O. (2023). "You, as of now, are someone else!": Minoritization, settler colonialism, and indigenous health. *Journal of Palestine Studies* 52(1), 68-86.

Tatour, L. (2019). Citizenship as domination: Settler colonialism and the making of Palestinian citizenship in Israel. *Arab Studies Journal* 27(2).

Tatour, L. (2021). Why calling Israel an apartheid state is not enough. *Middle East Eye*. <https://www.middleeasteye.net/opinion/why-calling-israel-apartheid-state-not-enough> adresinden erişildi.

Tatour, L. (2022). Amnesty report: The limits of the apartheid framework. *Middle East Eye*. <https://www.middleeasteye.net/opinion/israel-amnesty-apartheid-report-limits-framework> adresinden erişildi.

Veracini, L (2014). Understanding colonialism and settler colonialism as distinct formations. *International Journal of Postcolonial Studies* 16(5), 615-633.

Wolfe, P. (2006). Settler colonialism and the elimination of the native. *Journal of Genocide Research* (8)4, 387-409.

Gazze'ye Uluslararası İnsani Yardımanın Hukuki Temelleri

Gülden Sönmez

Avukat

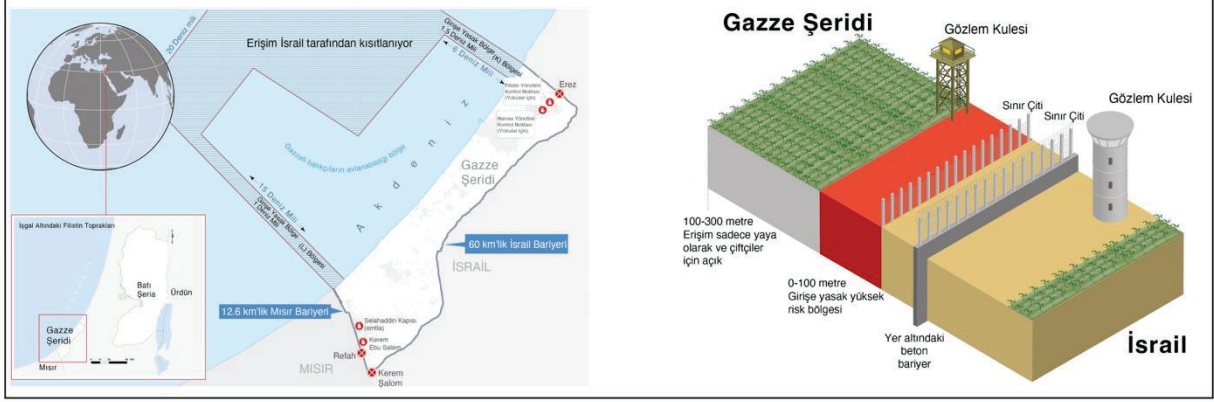
Gazze'de haftalardır İsrail'in bombardımanı, sivil katliamı ve beraberinde uygulanan ölümcül abluka soykırım suçudur. İsrail, 1948 Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ne taraf olup Sözleşme hükümleriyle bağlıdır. Sözleşme'nin 1. maddesi savaş veya barış zamanı fark etmeksizin soykırımın suç olduğunu ortaya koymaktadır: "Sözleşmeciler Devletler, ister barış zamanında isterse savaş zamanında işlensin, önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt ettikleri soykırımın uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu teyit eder."

Sözleşme'nin 2. maddesi ise soykırım suçunu oluşturan eylemleri sıralamaktadır. Bu Sözleşme bakımından, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden herhangi biri, soykırım suçunu oluşturur. Savaş suçları, Soykırım Suçu, Saldırı Suçları ve İnsanlığa karşı suçları tarif eden Roma Statüsü İsrail'in fiillerinin açıkça insancıl hukuku ihlal ettiğini ve uluslararası yargıya ve uluslararası topluluğa sorumluluk düştüğünü göstermektedir. İnsancıl hukukun temel kaynaklarının neredeyse tamamı İsrail'in uymak zorunda olduğu uluslararası hukuk kaynaklarıdır. Gazze'ye yönelik operasyonlarında insancıl hukuk, İsrail'i de bağlayan bir hukuk rejimi olarak kabul edilmektedir.

Sadece İsrail tarafından yapılan bombardıman ve katliamlar değil Gazze'ye 2007 yılından bu yana uygulanan ölümcül abluka da tamamen hukuka aykırıdır. İsrail tüm sivil nüfusu aç bırakmayı veya başkaca temel hayati ihtiyaçlarından mahrum bırakmayı ve ölüme terk etmeyi hedeflemekte ve bunu son üç aydır en üst derecede uygulamaktadır. Sivil halk üzerindeki tahribat orantısız boyutlarda ise bir abluhanın uygulanması devam ettirilemez. İsrail tarafından Gazze'ye uygulanan deniz ablukası ve ambargo politikasının sivillere orantısız derecede tahribat verdiği ortadadır. Gıda, temiz su, tıbbi ihtiyaçlar, yakıt, elektrik gibi yaşamsal bütün ihtiyaçların Gazze'de yaşayan halka ulaşımı kesilmiştir. Yasa dışı abluka uygulaması hem bir savaş hukuku ihlali hem de barış hukuku ihlalidir. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesine göre sivillerin işgal altında toplu cezalandırmaya maruz bırakılması yasaktır: "Hiçbir 'korunan kişi' şahsen işlemediği bir suçtan ötürü cezalandırılmaz."

İşgal Altındaki Filistin Toprakları'nı "işgal eden" sıfatıyla İsrail'i bağlayan ilgili uluslararası insancıl hukuk

İSRAİL'İN GAZZE ABLUKASI VE SINIR BARIYERİ

Kaynak: Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi, Mepa News

MEPA
NEWS

standartları, 1949 tarihli Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Dördüncü Cenevre Sözleşmesi tarafından düzenlenmiştir. Beraberinde, İsrail uluslararası insancıl hukukun teamül kurallarına da bağlıdır. İsrail'in, işgalci güç olarak uluslararası hukukun gerektirdiği muayyen yükümlülükleri söz konusudur. Uluslararası Adalet Divanı, İşgal Altındaki Filistin Toprakları'nda Dördüncü Cenevre Sözleşmesi şartlarının geçerli olduğu kararını vermiştir.

7 Ekim 2023 öncesinde de süregelen uygulamada, Gazze Şeridi'nin özel jeopolitik konumu göz önüne alındığında İsrail, Gazze Şeridi içindeki hayatın koşullarını sınırlardaki yetkilerini kullanarak belirlemektedir. Sınır geçişleri, İsrail'in kontrolünde olup kimin Gazze Şeridi'ne girip çıkacağına yine İsrail karar vermektedir. Deniz sahasını da kontrol eden İsrail balık avlanan bölgeyi kısıtlamakta ve dolayısıyla bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri düzenlemektedir. Pek çok şeyin yanı sıra, uçaklar ve insansız hava araçları veya pilotsuz uçaklarla Gazze Şeridi'nin hava sahasını da sürekli gözetim ile kontrolü altında tutmaktadır. İsrail, mal piyasalarını İsrail para birimine bağlı bir şekilde düzenleyerek vergileri ve gümrük görevlerini kontrol altında tutmaktadır.

Abluka, savaşan grupların dışında sivil halkın temel yaşamını ciddi derecede etkilemesi ve sivil halkı topluca cezalandırıcı boyuta ulaşması durumunda insancıl hukukun ihlaline neden olmaktadır. İnsancıl hukuka göre, devletlerin silahlı çatışma mağdurlarının hayatta kalabilmeleri için temel insani yardımı sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu hakkın kapsamı, 1977 tarihli ek protokolle daha da genişletilmiştir. Uluslararası bir silahlı çatışmada, yardım

alma hakkı sivil halkın hayatta kalabilmesi için gerekli malzemelerin serbest geçişini de içermektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 3. maddesine göre yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır. Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nün 7. Maddesine göre "Herhangi bir sivil topluluğa yönelmiş saldırı", devlet ya da kurumsal bir politikanın uzantısı ya da bu politikanın daha da ileri götürülmesine yönelik olarak 1. paragrafta belirtilen eylemlerin herhangi bir sivil topluluğa karşı müteaddit kereler yapılması anlamına gelir; "Toplu yok etme", nüfusun bir bölümünü yok etmek amacıyla, yiyecek ve ilaca

“
7 Ekim 2023 öncesinde de süregelen uygulamada, Gazze Şeridi'nin özel jeopolitik konumu göz önüne alındığında İsrail, Gazze Şeridi içindeki hayatın koşullarını sınırlardaki yetkilerini kullanarak belirlemektedir.

”

İsrail saldırıları nedeniyle evlerinden kaçan ve BM tarafından işletilen bir okula sığınan Filistinliler, 23 Ekim 2023'te Gazze Şeridi'nin güneyindeki Han Yunus'ta Birleşmiş Milletler tarafından dağıtılan yardımları alıyor.

Kaynak: Mohammed Salem, Reuters

erişimden mahrum bırakmanın yanı sıra, yaşam koşullarını kasten kötüleştirmeyi de içerir. Buna göre İsrail Gazze'de yaşayan toplumu imha etmektedir.

Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 23. maddesi "sivil halka mahsus her türlü ilaç ve sıhhi malzeme sevkiyatının ve keza dinî levazımın serbestçe geçmesine müsaade edilmesini" ve "on beş yaşından aşağı çocuklara, hamile ve lohusa kadınlara zaruri olan yiyecek, giyecek ve kuvvet verici maddelerin de serbestçe geçmesine müsaade edilmesini" açıkça düzenlemiştir.

Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin Ek Protokol 1'in 70. maddesi ise bu yükümlülüğü "her türlü yardım malzemesine, ekipmana ve personele, yardım karşı tarafın sivil halkına gönderiliyor olsa bile hızlı ve engelsiz bir şekilde geçişi ve geçişin kolaylaştırılmasını" belirtmektedir. Ek Protokol-1, yalnızca çatışmanın tarafları tarafından değil, Protokol'e taraf olan her devlet tarafından da insani yardımın engelsiz geçişini yükümlülük olarak belirtmiştir.

BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsani Yardım İlişkin Yol Gösterici İlkeler'de "Acil durumlara yakın olan devletlerin, insani yardımların transit geçişini mümkün olduğu ölçüde kolaylaştırmak amacıyla, etkilenen ülkelerle uluslararası çabalara yakın bir şekilde katılmaları teşvik edilmektedir" ifadeleriyle,

savaş ve çatışma bölgelerine kara ve denizden komşu devletlerin insani yardımın sağlanmasında sorumluluğuna atıf yapılmıştır.

Birleşmiş Milletler'in gerek Genel Kurul gerekse Güvenlik Konseyi kararlarıyla özel geçici güvenli insani yardım tedbirleri alma imkânı ve örnekleri mevcuttur. Buna göre Gazze'ye insani yardım malzemelerinin görevlilerinin güvenli bir şekilde erişimini sağlayacak karar ve bununla ilgili olarak devletlere sorumluluk tanımlayabilecektir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nün 8. maddesinin 2. bendinde "sivilleri hayatta kalmaları için vazgeçilmez olan nesnelere mahrum bırakarak, bir savaş yöntemi olarak sivilleri aç bırakmak, temel insani yardım malzemelerinin kasten engellemek" savaş suçu olarak tanımlanmıştır. Evrensel hukuk kuralları Gazze'ye insani yardımın ulaştırılmasını bir yükümlülük olarak tanımlamakta ve bu amaca uygun olarak sivil yardım faaliyetlerinin korunmasını ve sivil savaş mağdurlarına ulaşmasını taraflara yüklerken komşu devletleri de kolaylaştırma ve iş birliğine çağırılmaktadır. Dolayısıyla insani yardım amacıyla Gazze'ye ulaşacak araçlar ve gemiler, karadan veya açık denizlerde seyir halindeyken uluslararası hukukun koruması altında olmalı ve herhangi bir engel veya saldırıya maruz kalmamalıdır.

BM Kalkınma Programı (UNDP), BM Nüfus Fonu (UNFPA), BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Dünya

Gıda Programı (WFP) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından Gazze'de yaşanan krize dikkat çekmek amacıyla ortak bir açıklama yayınladı. Açıklamada "Gazze'de 1.6 milyondan fazla insan kritik düzeyde insani yardıma ihtiyaç duyuyor. Nüfusun neredeyse yarısını oluşturan çocuklar, hamile kadınlar ve yaşlılarla birlikte en savunmasız durumda olanlar arasında yer alıyor. Ayrıca, günlerce aralıksız devam eden bombardımanlar Gazze'deki barınaklar, sağlık tesisleri, su, sanitasyon ve elektrik sistemleri de dahil olmak üzere sivil altyapının büyük bir kısmının hasar görmesine ya da yok olmasına neden oldu. Gazze'deki hastaneler yaralılarla dolup taşıtı. Savunmasız insanlar en büyük risk altında ve çocuklar endişe verici bir oranda ölüyor ve korunma, gıda, su ve sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılıyorlar" ifadelerine yer verildi.

BM kuruluşları bu ortak açıklamada, insani ateşkesin yanı sıra yardım görevlilerinin ihtiyaç sahibi sivillere ulaşabilmesi, hayatların kurtarılabilmesi ve daha fazla insanın acı çekmesinin önlenmesi için Gazze'nin tamamına acil ve sınırsız insani erişim sağlanması, insancıl hukuka azami saygı çağrısında bulundu.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, **Gazze'de 3 haftada öldürülen çocuk sayısının dünyada son 4 yıldaki çatışmalarda öldürülenlerden fazla olduğunu ifade etti.** Gazze'deki sivil can kaybı,

ben Genel Sekreter olarak göreve başladığımdan bu yana daha önce hiçbir çatışmada görülmediği kadar yüksek" diyerek insani ateşkes, yardımların kesintisiz erişimi çağrısında bulundu.

Burada üye ülkeleri bilgilendiren BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) İcra Direktörü Catherine Russell, Gazze'de çatışmaya insani ara verilmesinin yeterli olmadığını işaret ederek acilen katliama son verilmesi için insani ateşkes gerçekleşmesi gerektiğinin altını çizdi.

Acilen BM ve üye tüm devletlerin sorumluluğuyla ve uluslararası sözleşmelerin gereğince Gazze'de gıda, su, tıbbi yardım gibi temel insani yardımın ve insani yardım görevlilerinin tam, güvenli ve engelsiz erişimini ve silahlı çatışmalardan etkilenen başta tüm çocuklara ve sivil halkın tamamına insani yardım sağlanmasını gerekmektedir.

Kim zulüm ve soykırım yapıyorsa, temel insani yardımı dahi engelliyorsa bu suç insanlığa karşıdır ve dünya üzerinde yaşayan her insana karşı işlenmiştir. Kim bir insanı kurtarırsa tüm insanlığı kurtarmış gibidir. İnsanlık ailesinin ortak vicdanını temsil eden insani yardımların ulaşması, Cenevre Sözleşmeleri başta olmak üzere insancıl hukuk ve insan hakları sözleşmelerinin devletlere yüklediği sorumluluktur.

İsrail Boykotunun Ön Sonuçları

Şükrü Çağrı Çelik

Arş. Gör., Manisa Celal Bayar
Üniversitesi, Maliye Bölümü

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg85>

İsrail'in uzun yıllardır Filistin toprakları üzerinde sürdürdüğü yayılmacı politika, son günlerde farklı bir boyuta evrildi. 7 Ekim 2023'de Kassam Tugayları'nın Aksa Tufanı olarak isimlendirdiği operasyon ile başlayan süreç, İsrail'in Gazze üzerinde orantısız bir güç kullanımıyla artmıştır. Bu orantısız güç karşılığında Filistin halkı çocuklar, kadınlar ve yaşlılar fark etmeksizin sistematik soykırıma uğramaya devam etmektedir. Hastaneler, okullar, ibadet yerleri, mülteci kampları bombalandı. "Güvenli" ilan edilen bölgeler bile saldırıya uğradı. Bugüne kadar en az 8 bini çocuk, 6 bini ise kadın 18 bini aşkın insanın birçoğu uluslararası savaş hukukuna aykırı olarak yaşamını yitirdi. Birleşmiş Milletler'in açıklamalarına göre; saldırı sonrasında çoğunluğunu çocuklar, yaşlılar ve kadınların oluşturduğu 1.6 milyondan fazla insan insani yardıma gereksinim duyuyor. Bölgede insanlar temel gıda malzemelerine ve elektriğe erişimi çok kısıtlı haldedir. Bunun yanında bulaşıcı hastalıklar artmış ve sağlık hizmetleri sekteye uğramış, birçok insan yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldı.

İsrail'in uluslararası savaş hukukuna da aykırı şekilde yaptığı saldırılar, vicdani yönden küresel ölçekte büyük tepki çekiyor. İnsanlar bu zulmü durdurmak için farklı yollardan duyarlılıklarını gösteriyor. Birçok ülkede geniş katılımlı protestolar gösterileri düzenleniyor. Bunun haricinde İsrail ordusuna giden gemileri durdurmak için kendilerini gemilere zincirlemiş insanlar, futbol maçlarında çeşitli şekilde tepkilerini ortaya koyan taraftarlar, ödül törenlerinde zulme sessiz kalmamış sanatçılar, başkonsoloslarını geri çekerek İsrail ile diplomatik ve ticari ilişkilerini durdurmuş ülkeler, imza kampanyası düzenleyen akademisyenler güçlerinin yettiği ölçüde zulme sessiz kalmamayı tercih etti.

İsrail'i protesto amacıyla yapılan bir diğer tepki yöntemi ise İsrail'e yönelik "ekonomik boykot" uygulaması. Türkiye'de ve dünyada birçok ülkede tüketiciler savaşa destek veren şirketlere yönelik boykot girişiminde bulundu.¹

Boykot Meselesi

TDK'nın tanımına göre boykot; "Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkeyle amaca ulaşmak için her türlü

¹ Değişen gündemden dolayı bu yazıda kullanılan veriler ve kaydedilen gelişmelerde değişiklikler olabilir.

ilişkiyi kesme” şeklindedir. Ekonomik anlamda boykot iktisadi özne gruplarının, belirli nedenlerden kaynaklı olarak başka iktisadi öznelerle iktisadi ilişkilerini kesmesi durumudur.

Tüketiciler temel olarak bireysel faydasını maksimize edecek şekilde tüketim talebinde bulunmaktadır. Toplumda tüketicilerin faydalarını optimum şekilde sağlanması için pareto optimum şekilde bir dağılım sağlanması gerekmektedir. Pareto optimum koşullarından bir tanesi olan tüketici optimumunda bireylerin tüketim tercihleriyle bütçe kısıtlarının kesişmesi gerekmektedir (Çelebi, 2000, s. 44). Bir başka ifadeyle bireyler bütçelerine göre kendilerine en çok fayda sağlayan ürünleri tüketerek faydalarını maksimize etmeye çalışmaktadır.

Bununla beraber modern dönemde tüketicilerin farklı değerleri benimsediği ve tüketim kararlarında bu değerleri de dikkate aldığı, etik, çevre, politik değerler gibi hususların tüketici tercihlerini etkilediği, bunun bir demokratik araç olarak görüldüğü anlaşılmaktadır (Öztürk & Nart,

**“Boykotların
siyasi amaçları
olabileceği gibi,
üreticilerin
yanlış görülen
davranışlarını
değiştirme amacı
da olabilir.”**

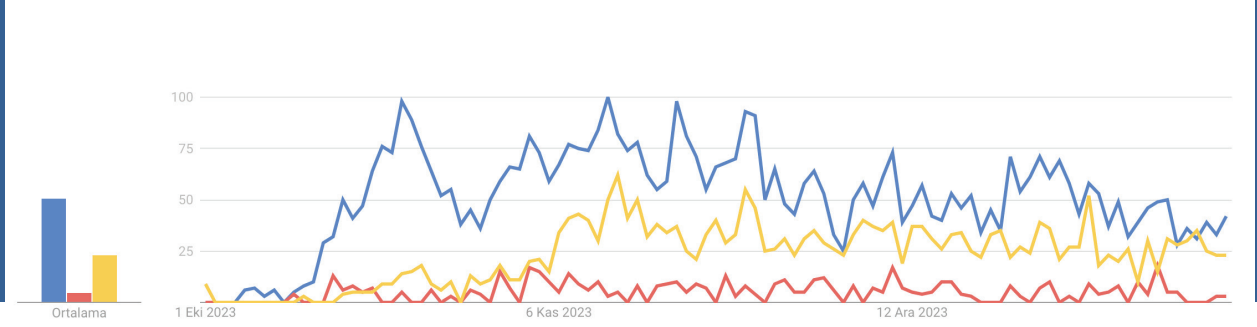
2020, s. 661). Esasında iktisadi olarak yeni ekoller insanın rasyonalitesinin sınırlı olduğunu ya da yalnızca iktisadi güdüler ile tüketim kararı vermediğini ifade etmektedir.

Gerçekten de kişilerin tüketim kararları yalnızca ekonomik rasyonaliteyle açıklanamaz. Tıpkı siyasi partilere oy verme davranışı gibi tüketiciler tüketim tercihlerinde, esasında evet ve hayır oyu kullanmaktadır. Şirketlerin değerlerini benimsemesi ile ilgili ürünleri alması “teşvik edici satın alma” (buycott) olarak isimlendirilir ve “evet” oyuna benzetilebilir. Bunun yanında çeşitli nedenlerle satın almama tercihleri (ya da “boykot” kararları) ilgili firmaya bir hayır oyuna benzer (Öztürk & Nart, 2020, s. 661). Özellikle boykotlar tüketicilerin şirketlere yönelik tepkisel bir mesajdır.

Boykot kararlarının nedenlerine “işletmelerin ani fiyat değişimleri ya da fiyatlarında şeffaf olmamaları (raf ve kasa fiyat tutarsızlığı), ürün menşei ülkesi ya da ülkeler arası politik gerginlikler, işletmelerin çevreci olmayan yaklaşımları, çocuk işçi çalıştırmaları gibi” unsurlar örnek

Şekil 1. Dünya Genelinde Google Üzerinden Boykot Aramaları

Kaynak: Google Trends

“

Tüketicilerin “ahlaki bir duruş” göstergesi olarak boykot kararına destek vermesi küresel düzeyde erdemli bir harekettir.

”

gösterilebilir (Öztürk & Nart, 2020, s. 663). Boykotların siyasi amaçları olabileceği gibi, üreticilerin yanlış görülen davranışlarını değiştirme amacı da olabilir (Ürkmez, 2020, s. 111).

İsrail Boykotu

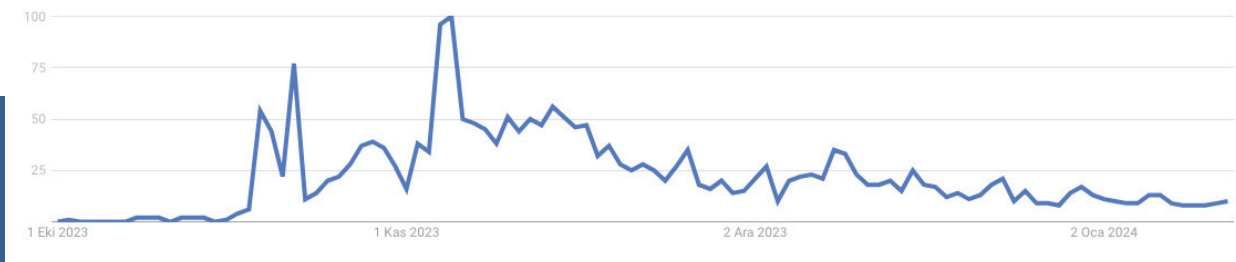
Tüketicilerin İsrail Devleti'nin yayılcı ve hukuk tanımaz tutumundan dolayı yaptıkları eylemlerden bir tanesi de İsrail ürünlerinin boykotudur. Boykot meselesi iktisadi olarak İsrail ürünlerini tüketmeyerek İsrail'in Filistin topraklarındaki ilerleyişini durdurma amacı güdüyor. Boykotun kapsamında İsrail'in

hukuksuz uygulamalarının önüne geçilmesi amaçlıyor.

İsrail üzerine uygulanan boykotlar henüz İsrail Devleti kurulmadan önceki 1945 yılına kadar geri götürülebilir (Miller, 2016). O tarihte Filistin'de yaşayan Yahudilere yönelik uygulanan boykot, İsrail Devleti'nin kurulmasıyla devam etmiştir. Bunun yanında 1973 yılında yaşanan Arap-İsrail Savaşı da boykot tarihi açısından önemlidir. Arap ülkelerinin birçoğu petrol ihracatçısı konumdadır. İsrail'le olan savaşta Batı dünyasının tutumlarına karşı OPEC ülkeleri Batılı ülkelere ambargo uygulamış, petrol fiyatları 4 kata yakın artarak dünya üzerinde birçok ülkede stagflasyon yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle hammadde açısından petrole bağımlı gelişmiş ülkeler bu krizden çok etkilenmiş, işsizlik ve enflasyon oranları yukarı seviyelere çıkmıştır.

1979 yılında Mısır devlet başkanı Enver Sedat'la İsrail arasında imzalanan barış antlaşmasıyla ve 1993 Oslo Anlaşması beraber İsrail, Arap ülkeleriyle normalleşme çabaları içine girmiştir. Bu dönemden sonra yapılan boykotlar devletler seviyesinden ziyade tüketicilerin çabalarıyla gerçekleşmiştir.

Son çatışmalar sonrasında yaşanan boykot ise yalnızca Müslüman ülkelerde değil bütün dünyada ses getirmiştir. Dünyadaki birçok kişi özellikle sosyal medya hesaplarında İsrail'e destek veren şirketlere yönelik boykot kararı uyguluyor. Ekim ayından bu

Şekil 2. Türkiye'de Google Üzerinden Yapılan Boykot Aramaları

Kaynak: Google Trends

Şekil 3. Boykot Dereceleri

Şirketler	Boykot/Tüketim Durumu
Grup 1. Siyonizme fiili olarak destek veren, İsrail Devletine ve Ordusuna maddi katkıda bulunan şirketler	Boykotun esas yönelmesi gereken kısmı
Grup 2. İsrail Devleti ya da Ordusuna sözlü destek veren ve yaptığı ticaret sebebiyle savaşın devam etmesine neden olan şirketler	İmkân olması durumunda boykotun kısa ya da orta vadede yönelmesi gereken şirketler
Grup 3. Tarafsız kalanlar	Tüketici bireysel faydasına göre tercih etmeli.
Grup 4. Siyonizm karşıtı duruş sergileyen şirketler	Tüketici bireysel faydasına göre tercih etmeli. Uzun vadede 1. Grup'a alternatif olmalı.

yana boykot ile ilgili yapılan Google trend aramaları aşağıdaki şekilde yer alıyor:

Bunun yanında Türkiye’de de Filistin meselesine dair geniş bir kamuoyu oluştu. Türkiye’nin uzun yıllar dış politikada Arap-İsrail Savaşı üzerinde tarafsız bir rol oynadığı biliniyor. Buna karşın son yıllarda siyasi girişimlerde Türkiye-İsrail arası ilişkiler inişli çıkışlı bir seyir izliyor. Nitekim son saldırılarda siyasetçilerin ve kamu kurumlarının İsrail boykotuna doğrudan veya dolaylı olarak destek verdiği görülüyor.

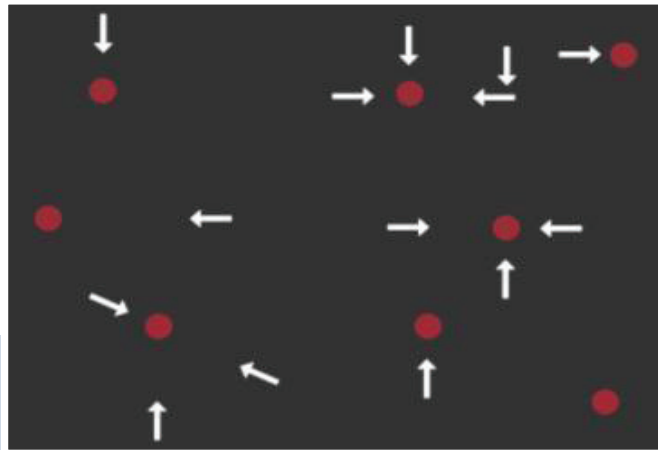
Aşağıdaki Google aramaları Türkiye’de tüketicilerin yaptığı aramaları gösteriyor. Buna göre, Ekim ayında yoğunlaşan aramalar kasım itibarıyla azaldı.

Boykotun Başarısına Dair Öneriler

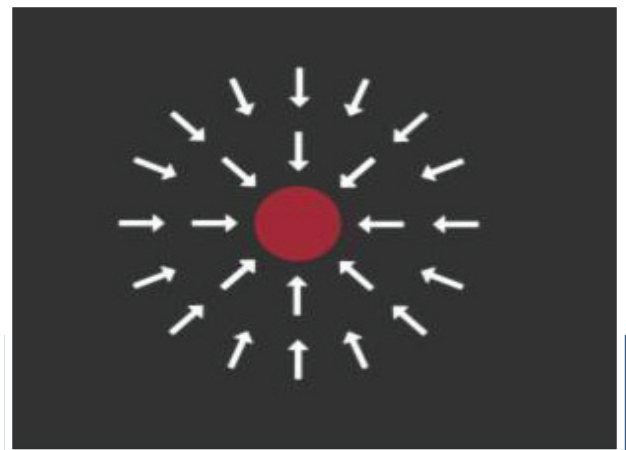
İsrail’in sahip olduğu güçlü ekonomik konum, basın kuruluşlarındaki etkisi, sinema sektöründeki

hegomanyası, başta ABD olmak üzere güçlü lobicilik faaliyetleri, bilimsel ve teknolojik alanlardaki kayda değer varlığı önemli bir vakıa olarak göze çarpıyor. Güçlü Yahudi sermayesi ise kapitalizmin gelişiminden bu yana finans sektöründeki ağırlığını koruyor. Aynı zamanda dünyanın önde gelen şirketlerinde üst düzey birçok Yahudi yönetici çalışıyor. Bu gerçeklerden hareketle başarılı bir boykot uygulaması bir hayli zordur. Buna karşın tüketicilerin “ahlaki bir duruş” göstergesi olarak boykot kararına destek vermesi küresel düzeyde erdemli bir harekettir.

Etkili bir boykot için birkaç önemli meseleye dikkat etmek gerekiyor. Boykot doğrudan İsrail devletini ve yaptığı soykırımı destekleyen firmalara yönelik olmalıdır. Nitekim birçok Yahudi’nin İsrail Devleti’nin uyguladığı politikaları kınadığı bilinmektedir. Ancak İsrail menşeli olmayan bazı firmaların savaşa açık destek verdiğini de görüyoruz. Burada boykotun belirleyicisi “savaşı destekleme” kriterine, yani eyleme yönelik olmalıdır. Dolayısıyla İsrail menşeli şirketlerin

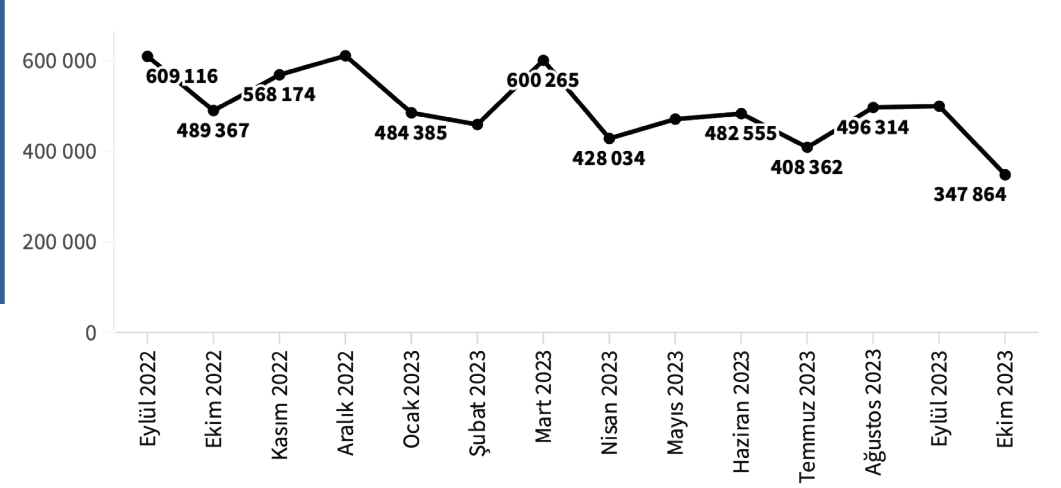
Şekil 3. Geniş Liste Boykotu

Şekil 4. Odaklı Boykot

Şekil 5. Türkiye'den İsrail'e İhracat Tutarları

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

değil eylemin yani savaşa destek veren şirketlerin boykot edilmesi daha etkili olacaktır.

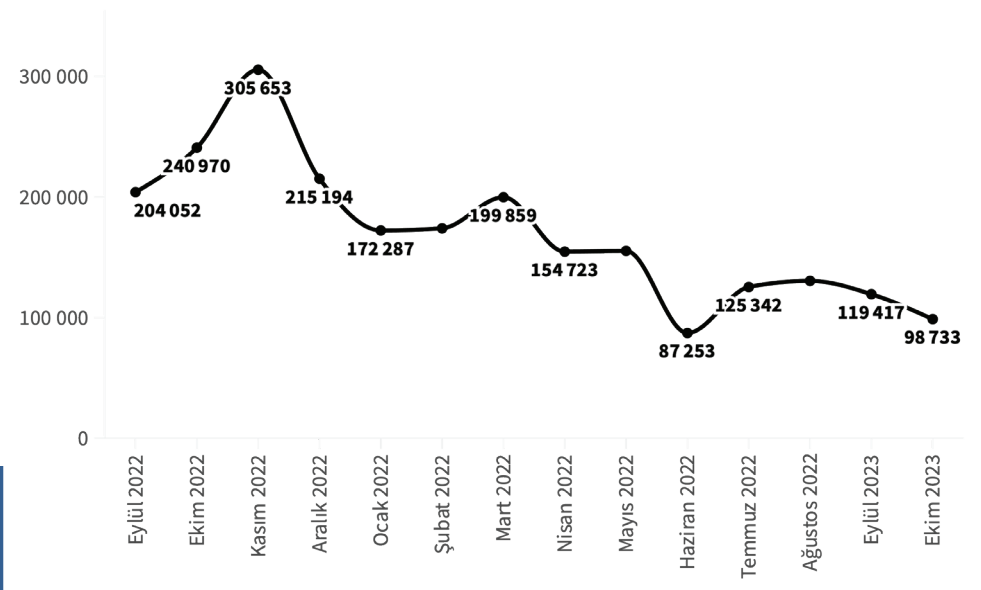
Bir diğer mesele, İsrail'in hukuksuz girişimlerinin yeni bir olgu olmamasına dayanıyor. Boykot kavramı, son günlerde ortaya çıkan bir mesele olmayıp yaşadığımız coğrafyada birçok insanın yıllardır çaba gösterdiği bir eylemi ifade ediyor. Buna rağmen boykotun istenen sonuçları sağladığına maalesef şahit olamıyoruz. Boykotun etkisini azaltan nedenlerinden biri, boykot yapılacak ürün listesinin çok kalabalık olmasıyken bir diğer neden, bazı şirketlerin boykot listesinde yer almasının insanlara çok anlamlı gelmemesi. Özellikle son paylaşılan boykot listelerinde ilgili şirketlerin boykot edilme gerekçesini açıklayan bilgilere yer verilmesi, tüketicilerin boykot konusunda bilinçlendirilmesi ve bu çabayı sahiplenmesi açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Boykot listelerinde yer alan şirketlere alternatif olarak sunulan yerli şirketlerin hepsinin ahlaki bir duruş sergilediğini iddia etmek de bir hayli zordur. Bir şirketin yerli olması; vatana, millete faydalı hareket ettiğini doğrudan göstermemektedir. Listeler oluşturulurken bu ayrımların dikkatli yapılması çok önemlidir.

“

Boykotun başarısını engelleyen bir diğer husus siyasi popülizm ve boykota destek adına yaşanan olumsuz olaylardır.

”

Şekil 6. İsrail'den Türkiye'ye İthalat Tutarları

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri

Boykotun ekonomik karşılığı olan bir sonuç verebilmesi için en önemli şart sürdürülebilir olmasıdır.

Aksi halde boykot yapma niyetiyle dışa kapalı ithal ikameci bir politikanın uygulanmasına neden olarak hem beyhude bir çaba doğuracak hem de toplumsal refahı azaltacak bir sonuç ortaya çıkabilir.

Küreselleşen dünyada tamamen millî şirket bulmak oldukça zor hale geldi. Örneğin, Siyonizmi destekleyen bazı şirketlerin Türkiye'deki yerli firmalarla ortaklık kurduğunu biliyoruz. Bu şirketler dünyanın her yerinde doğrudan yatırım yapmakta, çeşitli devletlere borç vermekte, farklı kuruluşların hissesini almaktadır. Borsa İstanbul örneğini ele alırsak birçok yabancı yatırımcının kısa vadeli olarak borsada işlem yaptığını görebiliriz. Dolayısıyla boykot konusunda bu meseleleri çok boyutlu düşünmek gerekmektedir.

Bu açıdan boykotun yönetimi için odaklı çalışmak gerekmektedir.

Boykotun ekonomik karşılığı olan bir sonuç verebilmesi için en önemli şart sürdürülebilir olmasıdır. Fakat yüzlerce ürünün yer aldığı boykot listelerini tüketicilerin takip etmesi zordur. Bu konuda birinci strateji; 1. Grup'ta yer alan firmaların ürünlerinin tüketiminin mümkün olduğunca terk edilerek diğer firmalara yönelmek şeklinde olacaktır.

Eğer boykota istikrarlı bir şekilde odaklanılabılırsa bir süre sonra güçlü sonuçlar alınacaktır. Bu yüzden daha spesifik ve dar kapsamlı listeler üzerinde durmak gerekmektedir. Örneğin 100 tane şirketi boykot etmek yerine ilk etapta 10 tane şirkete yoğunlaşılmalıdır.

İşte tam burada "odaklı boykot" karşımıza çıkıyor. Bu, uzun yıllardır uygulanan bir yöntem. BDS Hareketi (Boykot, Tecrit ve Yaptırım Hareketi) de tam olarak bu noktaya dikkat çekiyor. BDS Hareketine göre insanların belli ürünlerin boykotuna odaklanması daha güçlü ve tesirli bir boykot uygulaması sağlayacaktır.

Ardından diğer şirketler ihtiyaç halinde boykota dahil edilebilir. Burada herkes ihtiyacına göre elinden geldiği fedakarlığı gösterebilir. Fakat bireylerin özel durumlarından kaynaklanan sebepler, örneğin sağlık problemi ya da bazı ürünlerin bazı kişiler için inelastik ya da

vazgeçilmez durumda olması, boykota dair esneklik yaratabilir. Bu durumda herkes kendi ihtiyacına göre bireysel boykotunu yönlendirebilir.

Strateji 2, kısa vadede çok mümkün olmasa da orta ve uzun vadede birinci ve ikinci grupta yer alan firmaların tüketimi tedrici olarak bitirilecek projeler üzerinde çalışılmalıdır. Bunun için de kaliteli ürünlerin belirli hassasiyetleri gözeterek üretilmeye başlaması önemlidir. Bu da zor bir süreçtir. Bazı piyasalar yapısı itibarıyla yeni şirketlerin girmesine izin vermeyebilir ya da bazı iktisadi koşullar nedeniyle üretim yeteri kadar esnek olmayabilir. Fakat boykotun ilerleyen dönemlere yayılması için bu strateji de göz önünde bulundurulmalıdır.

Boykot edilen şirketler büyük kurumsal firmalardır. Dolayısıyla yıllardır belirli kalite standartlarına sahip oldukları bilinmektedir. Bu şirketler arasında vahşi kapitalizmi temsil eden firmalar da yer almaktadır. Ayrıca bu şirketlerin pazarlama stratejileri de çok gelişmiştir. Sistem tekelleşmeye çok elverişlidir. Şirketler de yatay ve dikey entegrasyonu sağlamış büyük etkili şirketlerdir. Piyasaya yeni giren küçük şirketlerin bu büyük şirketlerle baş etmesi oldukça zordur.

Son olarak boykotun başarısını engelleyen bir diğer husus siyasi popülizm ve boykota destek adına yaşanan olumsuz olaylardır. Örneğin son günlerde boykot adı altında çirkin saldırılar ve sözlü tacizler yapılmıştır. Bu davranışlar insanların antipatisini çekmektedir. Aynı zamanda bazı bürokratlar ve siyasetçilerin boykot konusundaki tutarsız davranışları, toplumda boykota dair olumsuz bir algı oluşturmaktadır.

Boykotun Ön Sonuçları

Gazze'deki son saldırılar neticesinde tüketicilerin boykot kararı henüz çok yenidir. Bu bakımdan boykotun ekonomik sonuçları henüz şirketlerin dönem sonu mali ya da çeyreklik mali tablolarına yansımamıştır. Buna karşın birkaç gösterge bizlere ışık tutacaktır. Bu kapsamda ilk olarak İsrail-Türkiye karşılıklı ticaret ilişkilerini değerlendirebiliriz.

İsrail'e yapılan ihracat ekim ayında bir önceki aya göre %30 düşerek 347 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu düşüşün mevsimsel etkilerden kaynaklanıp kaynaklanmadığını ölçebilmek için bir önceki yılın Ekim ayı ihracat verilerine bakabiliriz. Bu tutar 489 milyon dolar seviyesindedir. Dolayısıyla diğer değişkenler sabit varsayımıyla boykotun ihracatı azalttığı bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Türkiye'den İsrail'e ürün gönderilmesinin azaltılmasından kaynaklanabileceği gibi; İsrail'in de Türk ürünlerini boykotundan kaynaklanıyor olabilir. Bir önceki yıl ekim ayında toplam ihracatın %2,3'üne tekabül eden İsrail ihracatı, 2023 yılı ekim ayında %1,5'e düşmüştür. Düşüşün daha da artması beklenmektedir.

İsrail'den yapılan ithalat tutarları bir önceki aya göre %17 düşerek 98 milyon dolar civarında gerçekleşmiştir. İthalat, Ekim 2022 tarihinde 240 milyon dolar civarındayken; Ekim 2023 tarihinde 98 milyar dolara düşmüştür. Burada da Türkiye'nin alım gücünün düşmesinden kaynaklanan ithalat düşüşünün hesaba katılmadığını belirtmekte fayda vardır.

İsrail Türkiye dış ticaret hacminde önemli azalmaların olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ilgili veriler 7

Ekim sonrasında artan boykot çağrılarının etkisini tam olarak gösterdiği söylenemez. İptal edilemeyen siparişler gibi faktörler hesaba katıldığında dış ticaret hacminin daha da düşmesi muhtemeldir. Tüm bunların yanında son bir senelik tutarlara bakmak boykotun etkisini ölçmek adına yanıltıcı olabilir. Boykot çağrılarının Türkiye'de yıllardır devam ettiğini unutmamak gerekmektedir. Uzun yıllardır bireysel boykot yapan kişilerin davranışları son bir senedeki tutarlara yansımamaktadır.

Kaynakça

- Çelebi, A. K. (2000). *Kamu ekonomisi analizi*. Manisa: Emek Matbaası.
- Miller, J. W. (2016). Arab Boycott. <http://lawin.org/> adresinden erişilmiştir.
- Öztürk, A. & Nart, S. (2021). Tüketici boykot davranışının belirleyicileri üzerine bir araştırma: Ağızdan ağıza iletişimin aracılık rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 660-687. <https://doi.org/10.17755/esosder.784595> adresinden erişilmiştir.
- Ürkmez, D (2020). Dijital aktivizm olarak sosyal medyada boykot çağrıları: Watsons krizi örneği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 106-125.

FİLİSTİN KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

Gazze: Güçlü, güçlü kale ve güçlü şehir anlamlarına gelen Gazze'de 7 Ekim'den önce 2.3 milyon insan yaşıyordu. Güçlü şehir direnmeye devam ediyor.

Batı Şeria: Batı Şeria, 1995'teki Oslo Anlaşması'nın ardından A, B ve C bölgeleri olmak üzere üç bölgeye ayrıldı. İsrail, bu yöntemle Filistinlilerin sosyal hayatını tamamen kontrol altına aldı.

İşgal Edilmiş Filistin Toprakları: Gazze Şeridi, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ü kapsayan topraklardır. Yerleşimci sömürgeci İsrail tarafından işgal edilmiştir.

Anti-semitizm ve Anti-siyonizm: "Antisemitizm" Yahudi halkına karşı ön yargı ve nefret davranışları anlamına gelirken, "anti-siyonizm" Filistin topraklarında Siyonist Yahudi devleti kurulması fikrine ve İsrail'in işgal politikalarına karşı durmaktır.

Nekbe: "Büyük Felaket" anlamına gelen Nekbe olayı 14 Mayıs 1948'de İsrail'in gerçekleştirdiği büyük yıkımı anlatır. Nekbe felaketinde 774 köy ve kasaba işgal edildi ve yaklaşık 15.000 kişi şehit edildi.

1967 Filistin Göçü veya Naksa: "Başarısızlık" ya da "gerileme" anlamına gelen Naksa olayında Altı Gün Savaşlarının ardından İsrail; Batı Şeria, Gazze Şeridi, Mısır Sina yarımadası ve Suriye Golan Tepeleri'ni işgal etmiştir. Bu olayın ardından 300.000'den fazla Filistinli yerinden edildi ve 100.000 Suriyeli Golan Tepeleri'nden sürüldü. Mescid-i Aksa'yı da içinde bulunduran Doğu Kudüs ve Batı Şeria bu savaş sonucunda kaybedildi.

Nehirden Denize Özgür Filistin: 1960'lardan beri Filistin'in özgürlüğü için kullanılan evrensel bir slogan. İki devletli çözüme karşı çıkan bu sloganla Ürdün Nehri'nden Akdeniz'e uzanan bir Filistin devletinin kurulması talep ediliyor.

30 Mart Toprak Günü: İsrail, 30 Mart 1976'da ülkenin kuzeyindeki Celile bölgesinde yaşayan İsrail vatandaşı Filistinlilere ait binlerce dönüm araziye el koymuştur. Bu olayın ardından Filistin halkı birçok protesto düzenlemiştir.

Filistin Kurtuluş Örgütü-FKÖ: Mısır lideri Cemal Abdünnasır'ın desteğiyle Arap Birliği Zirvesi'nde 1964 yılında kurulan örgüt Filistin devletinin kurulmasını amaçlamıştır. 29 maddelik "Filistin Milli Misakı" adlı belgeyle örgütün anayasası şekillendirilmiştir. 1988

yılında Şeyh Ahmed Yasin ve Abdülaziz el-Rantisi tarafından Müslüman Kardeşler'in Filistin kanadı olarak kuruldu. 1991 yılında el-Kassam Tugayları'nı kuran HAMAS (İslami Direniş Hareketi) 1992 yılında Oslo Anlaşmaları'nı imzalamayı reddetmiştir. 2006 yılında seçimlerde HAMAS parlamento çoğunluğunu almıştır. Batı merkezli medyada 7 Ekim'de başlayan süreci Filistin'den ayrıştırarak, HAMAS ve İsrail'in savaşı olduğu ve HAMAS'ın terör örgütü olduğuna yönelik bir algı oluşturmayı hedeflemiştir.

Apartheid Rejimi: Uluslararası Af örgütü, apartheid sistemini bir ırksal grubun diğer ırksal grup üzerinde kurduğu kurumsallaşmış baskı ve tahakküm rejimi olarak tanımlamıştır. Filistin'de abluka ve kontrol sistemleri oluşturmasının yanı sıra İsrail, kendi topraklarında bulunan 920 köy ve kasabada Filistinlilerin yaşamasına izin vermiyor.

İntifada: "Silkinme, uyanış" anlamına gelen intifada Filistinlilerin başlattığı sivil direniş hareketleridir. İlk intifada 1987-1993 yılında Oslo görüşmeleriyle sonlanırken Mescid-i Aksa intifadası olarak bilinen ikinci intifada döneminde Filistin'deki birçok bölge işgal edilmiş ve "ayırım (utanç) duvarı"nın inşasına başlanmıştır.

Ayırım Duvarı (Utanç Duvarı): 2002 Haziran'ında işgal altındaki Batı Şeria'da Filistinlileri birbirinden ayıran ve kısıtlayan inşa edilen bir duvardır.

Filistin mülteci kampları: Batı Şeria, Gazze Şeridi, Suriye, Lübnan ve Ürdün olmak üzere birçok yerde Filistin mülteci kampları oluşturulmuştur. Binlerce Filistinli kendi topraklarında mülteci konumuna gelmiştir.

Büyük Dönüş Yürüyüşü: Toprak gününün 42. yıl dönümünde başlayan barışçıl gösterilerde yaklaşık olarak 5 milyon Filistinli sürgün edildikleri topraklara geri dönmek ve Gazze'ye uygulanan ablukanın kaldırılması için 30 Mart 2018'de gösterilere başladı. 2019 yılındaki gösterilerde 11.427 kişi yaralandı, 2 gazeteci ve 3 sağlık çalışanı İsrail tarafından şehit edildi.

Abluka: Abluka, İsrail'in Filistin toplumunun hareketliliğini ve temel ihtiyaçlarına erişmesini kısıtlayan bir savaş yöntemidir.

İşgal Edilmiş Topraklar İçin Abluka: 1967'den bu yana İsrail, Filistin'e iç, dış ve uluslararası olmak üzere üç temel abluka uyguluyor. İç ablukada şehirde askerî kontrol noktaları bulundurulup Filistin halkına sokağa çıkma yasakları uygulanıyor. Dış ablukada ise Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilerin İsrail'e girmesi engellenirken, uluslararası ablukada Batı Şeria ve Ürdün arasındaki sınır kapatılıyor. Ayrıca İsrail, herhangi bir geminin Gazze'ye ulaşmasını ve işgal edilmiş topraklara hava yolculuğunu gerçekleştirmesini engelliyor.

Gazze Şeridi Ablukası: Hamas, 2007'de Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi'yle (El Fetih) yaşanan askerî çatışmanın ardından Gazze'nin kontrolünü ele geçirmiştir. Bunun üzerine İsrail, Mısır'la bu bölgeye havadan, karadan ve denizden abluka uygulamaya başladı.

Gazze Şeridi Tünelleri: 1990'ların ortalarında yapılmaya başlanan ilk tüneller bugün 1300'den fazla olduğu tahmin ediliyor. Bir kısmı Refah sınırının altında da yer alan bu tünellerle ticaret gerçekleştiriliyor. Örumcek ağını andırdığı söylenen bu tüneller, Hamas ve İslami Cihad hareketlerinin hem ticari hem de askerî açıdan can damarlarıdır.

Abdullah Galip Bergusi: 67 kez müebbet 5200 sene hapis cezasına çarptırılan Filistinli Kassam Komutanı "Yoldaki Mühendis" lakaplı Bergusi 10 sene boyunca tek kişilik hücrede kalmış, uzun süre sürdürdüğü açlık grevini kazanmış ve normal koşula geçebilmeyi başarmıştır.

Aksa Tufanı Operasyonu: 7 Ekim Cumartesi sabahı Hamas'ın İsrail'e karşı düzenlediği operasyondur. 7 Ekim'in seçilme nedenlerinden biri 1973 Arap-İsrail Savaşı, Suriye'deki adıyla Ekim Savaşı ya da İsrail literatüründeki Yom Kippur Savaşı'na ithafendir.

Beyaz Fosfor Bombası: "1980 Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi"nde yasaklı listede yer alan ve insanlık için yıkıcı etkilere sahip olan beyaz fosforu İsrail ilk kez bu savaşta kullanmamıştır. İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), İsrail'in 2009 yılında da Gazze'de beyaz fosfor bombası kullandığını kaydetmiştir.

Filistin Topraklarını Satmak: 7 Ekim'den beri süren soykırımda Filistin halkının toprak satıp satmaması meselesi tartışılarak Filistin toplumunun zulme uğraması meşrulaştırılıyor. Filistinli şehit Rana Shubair Filistin halkının toprağına bağlılığını şu sözlerle ifade etmiştir: "Halkımın hiçbir nesli bu haklardan

asla vazgeçmedi ve hiçbir nesil de asla vazgeçmeyecek! Bu topraklardaki varlığımız, zeytin ağaçları gibi toprağı kök salmıştır".

Kairos Palestine: 11 Aralık 2009'da Hristiyan Filistinliler, Kairos Belgesi'yle İsrail'in Filistin işgalini sonlandırması için uluslararası topluma seslenmişler ve kilisenin sorumluluğunu dile getirmişlerdir.

İnsani Ara ve Ateşkes: "İnsani ara" çatışmaların insani sebeplerle belirli bir süre ya da bazı bölgelerde durdurulmasıyken, ateşkes ise çatışmaların tamamen durdurulmasını ve barış için fırsatlar oluşabileceğini ifade ediyor. BM Genel Kurulu'nda 13 Aralık'ta 153 ülkenin "evet" oyu kullandığı Gazze'de acilen insani ateşkes talebinde bulunulan karar tasarısı için ABD, Avusturya, Çekya, Guatemala, İsrail, Liberya, Mikronezya, Nauru, Papua Yeni Gine ve Paraguay "hayır" oyu kullanmıştır.

Yaralı Çocuk, Yetim (Wounded Child, No Surviving Family): Gazze Şeridi'nde çalışan sağlık görevlileri, savaştan ciddi derecede zarar gören ve yakını kalmayan çocukları tanımlamak için bu ifadeyi kullanıyorlar. Euro-Med Monitor, 7 Ekim'den bu yana Gazze Şeridi'nde 24.000- 25.000 arasında çocuğun ebeveynlerinden birini ya da her ikisini de kaybettiğini açıklamıştır.

Soykırım: Soykırım Sözleşmesi'ne göre soykırım "ulusal, etnik, ırksal ya da dinî grubu tamamıyla ya da kısmen yok etme amacıyla" grup üyelerine fiziki ve zihnen zarar verilmesi, öldürülmesi, grup üyelerinin çocuklarını alıp başka bir gruba verilmesi, grup içinde doğumu önleyecek eylemlerin kısıtlandırılması ve grubun yaşamını sürdürebilecek eylemlerden mahrum bırakılmasıdır. Güney Afrika, Filistin'e soykırım uyguladığı gerekçesiyle İsrail'e Lahey'de dava açmış ve 11 Ocak'ta başlayan duruşmalar iki gün sürmüştür.

BDS Hareketi: 2005 yılında başlatılmış olan "Boycot, Yatırımların Geri Çekilmesi ve Yaptırımlar" adlı küresel protesto hareketi İsrail'i destekleyen şirketleri ve akademik kurumları ticari ve kültürel açıdan sınırlandırarak Filistinlilerin özgürlüklerine kavuşmasını amaçlıyor.

İsrailleştirmek (Israeled): İsrail'in saldırıların ardından giren Urban Dictionary'e bu sözcük "Size ait olmayan bir şeyi alıp, sahibi onu geri almaya çalıştığı anda mağduru oynamak" olarak ifade edilmiştir.

Filistin Direniş Edebiyatının Doğduğu Okul: Ulusal Necah Okulu

Peren Birsaygılı Mut

Yazar

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg86>

Ulusal Necah Okulu, bir grup idealist Filistinli aydın tarafından, 1918 senesinde Balfour Deklarasyonu'nun imzalanmasından birkaç ay sonra kurulmuştu. Niyetleri, gittikçe çoğalan misyoner okullarına karşı ulusal bir eğitim hamlesi gerçekleştirmektir. Amaçlarını, Arap ulusunun kültürel mirasına bağlı, sağlam karakterli, vatansever, iyi eğitilmiş gençler yetiştirmek olarak ilan etmişlerdi. Burası, başlangıçta sadece birkaç ilkokul sınıfından ibaretti. Ancak öğretmenlerinin özverili çalışmaları sonucunda, kısa süre içerisinde büyümekle kalmamış, sadece Nablus'un değil bütün Filistin'in en iyi okullarından birisi hâline gelmişti.

1929 senesinde yatılı kısmının açılmasıyla okulun öğrenci sayısı daha da artmıştı. Sadece yakındaki kasaba ve köylerden değil ülkenin her yerinden öğrenciler geliyordu artık buraya. Okulda, devlet okullarında uygulanan klasik müfredata ek olarak, yoğun bir şekilde Arap edebiyatı ve Arap tarihi dersleri veriliyordu. Yani okula gelen bir çocuk, birkaç sene içerisinde bu konularda fevkalade bir seviyeye gelebilirdi. Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmek için de edebiyat kulübü tarafından sıklıkla konferanslar ve geziler düzenlenirdi. Suriye, Mısır ya da Lübnan gibi Arap dünyasının değişik ülkelerinden davet edilen önemli hocalar, okula konuşmacı olarak gelir, gençlerle sohbet ederlerdi. Arap edebiyatının, tarihinin ve kültürünün konuşulduğu bu karşılıklı sohbetler güzel geçerdi daima. Öğrenciler, büyük bir heyecanla günler öncesinden hazırlanmaya ve soracakları sorular üzerine düşünmeye başlardı. Bu etkinliklerin detayları Filistin'deki gazetelerde yer alır, böylece sadece öğrencilerin aileleri değil herkes okuldaki çalışmalardan haberdar olurdu. Ayrıca, yılda bir kere düzenlenen festival vardı ki, gençlerin en sevdiği etkinliklerden birisi buydu. Festival döneminde okulun müzik grubu sahne alır, şiirler okunur ve Arap tarihindeki önemli olayların canlandırıldığı tiyatro oyunları sergilenirdi.

1929 senesindeki Burak Duvarı İsyanı'nın ardından idam edilen Fuâd Hicâzî, Muhammed Cemcûm ve Atâ ez-Zîr'in ardından Filistinli büyük şair İbrahim Tukan tarafından kaleme alınan ve Filistin direniş edebiyatının ilk örneklerinden olan "Kızıl Salı" şiiri de ilk kez Necah Okulu'nda okunmuştu. İbrahim Tukan, okulun Filistin direnişinde çok önemli yer oynayacak çok sayıda öğretmeninden birisiydi çünkü. 1930-1931 eğitim yılının açılışında konuşma yapmak için kürsüye geldiğinde, yüzlerce öğrencisinin karşısında okumuştur üç şehidin ardından yazdığı bu şiiri.

Kimler yoktu ki bu okuldan yolu geçmemiş olan?

Mescid-i Aksa'ya yönelik tehdide dair yazılan ilk şiir olan "Aksa'ya Veda" şiirinin yazarı, şehit şair Abdülrahim Mahmud, Necah Okulunun hem mezunlarından hem de öğretmenlerindendi. Tulkarimli Abdülrahim Mahmud 1933 senesinde mezun olmuş ve daha sonra Arap Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapmaya başlamıştı burada. Necah Okulu İngiliz işgalinin, artan Siyonist yerleşimlerin, yaşanan tüm bu acımasızlığın ve ayaklanmaların ortasında, bir avuç idealist insanın omuzlarında yükselen bir sığınak gibiydi.

Okulun böylesi önemli edebiyatçılara ev sahipliği yapmasında ve direniş edebiyatının karargâhı hâline gelmesinde en büyük emeklerden birisi de hiç şüphesiz Muhammed İzzet Derzeze'ye aitti. Okulun henüz ilk yıllarında, burada yöneticilik yapması için davet aldığı anda, çok fazla düşünmeden kabul etmişti bu teklifi. Büyük bir deprem olmuş, her şey temelinden sarsılmıştı ve yeni bir sayfa açılıyordu. Kendini büyük bir gayretle buraya adamak için sabırsızlanıyordu. Okul, onun katkılarıyla kısa sürede önemli bir yurtsever merkeze dönüşmeye başlamıştı. Gelen öğrenciler iyi bir müfredat eğitimi almalarının yanı sıra, Arap tarihi ve kültürü konusunda da fevkalade donanıma sahip oluyorlardı.

Beş sene süren idareciliği sırasında, gelecekte sadece Filistin değil Arap tarihi içerisinde önemli roller

oynayacak birçok öğrenci yetiştirecekti. Bunlardan birisi, ileride Ürdün Başbakanı olacak Süleyman el-Nâbulisî'ydı. Bir diğeri ise Filistin'in önemli diplomatlarından Ekram Zu'aytir'di. Şair İbrahim Tûkân da onun öğrencileri arasındaydı. Gençler, Muhammed İzzet Derzeze'nin derslerini nefeslerini tutarak dinliyorlardı.

Bir yandan okulda, tiyatro oyunları sahneye koyuyorlardı. Muhammed İzzet Derzeze, üç sene içerisinde üç oyun yazmıştı ve bunlar sırasıyla "Vufûdu'n-Nu'mân 'alâ Kisrâ Enûşirvân" 1923, "Abdurrahmân ed-Dâhil" 1924 ve "Arapların Kralı Endülüs"tü. Öğrenciler, haftalar boyunca çalışır sonra bu oyunları sergilerlerdi. Hepsisi de çok heyecanlıydılar ancak Muhammed İzzet Derzeze, öğrencilerini sakinleştirme ve rollerinin üstesinden en iyi şekilde gelmelerini sağlama konusunda gerçek bir ustaydı.

İngiliz işgalinin ardından kurulan Ulusal Necah Okulu, Filistin'in geçirdiği her kritik dönemde başrolde olmaya devam edecekti. 1923 isyanları, 1933'de yaşanan ayaklanmalar, Filistin tarihine damga vuran Büyük Filistin İsyanı (1936-1939), Nekbe esnasında ve günümüze değin pek çok direnişçi yetiştirdi, şehitler verdi. Filistin direniş edebiyatının pek çok önemli temsilcisinin yolu mutlaka bu okuldan geçti. Bugün Nablus'ta, artık üniversite olarak eğitim hayatına devam eden Ulusal Necah Okulu, 100 senelik tarihi ile direnişin orta yerinde yer almaya devam ediyor.

FİLİSTİN'İN KALEMLERİ

ŞAIRLER

Refaat Alareer

1979'da Gazze'de doğan Refaat Alareer, Gazze İslam Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı profesörü ve bir şairdi. Aynı zamanda, Gazze'deki Filistinli gençler tarafından yürütülen "We Are Not Numbers (WANN)" projesinde de yer almaktaydı. Gaza Writes Back ve Gaza Unsilenced kitaplarının da yazarı olan Alareer, 6 Aralık 2023'te Gazze'de gerçekleştirilen bombalı saldırıda İsraili işgal güçleri tarafından öldürüldü. En son yazdığı şiirlerinden birinde şöyle söylüyordu:

**"Eğer ben ölmeye mecbursam
Sen de yaşamaya mecbursun
Hikayemi anlat diye**

...

**Eğer ben ölmeye mecbursam
Ölümüm umut getirsin
Bir masal olsun dillerde".**

Mosab Abu Toha

1992'de Eş-Şati Mülteci Kampı'nda dünyaya gelen Ebu Tuha, Filistinli bir şair ve Gazze'deki Edward Said Kütüphanesi'nin kurucusudur. 2019-2020 yıllarında konuk şair olarak Harvard Üniversitesinde bulunan şair, 2022'de Filistin Kitap Ödülü'nü ve 2023'te Derek Walcott Şiir Ödülü'nü kazanmıştır. Ebu Tuha, pek çok şiir yazmıştır ve *Things You May Find Hidden in My Ear: Poems from Gaza* adlı kitabında şiirlerini bir koleksiyon olarak okuyucularına sunmuştur.

Dareen Tatour

"Diren halkım, diren" şiiri ile tanınan Dareen Tatour, 1982'de Nasıra'da doğmuştur. Mühendislik, medya ve film çalışmaları bölümlerinde eğitim görmüş, başta Filistinli kadınlar olmak üzere Filistinlilerin mücadelelerine ve toplumsal eşitsizliklere değinen pek çok şiir yazmıştır. 2015'te ünlü şiirini Facebook ve Youtube'da paylaştıktan sonra İsrail güçleri tarafından tutuklanan Tatour, 2018'de tahliye olmuştur. Kendisinin hapse atılmasına sebep olan şiirinin birkaç dizesi ise şöyle:

**"Diren asi halkım
Bir nesir gibi öd ağacına kazı beni
Size cevap olarak benden arta kalanlar yeter
Diren, halkım, diren
Diren, halkım, diren."**

Mahmud Derviş

Filistin deyince akla gelen ilk şairlerden biri Mahmud Derviş. Akıllarda onun dizelerinden biri olur hep Filistin'e dair. 1941 yılında Akka'da doğdu, çocukluğu Lübnan'da mülteci kamplarında geçti. Ömrünü de Filistin'in özgürlüğüne adadı. Şiirlerine ilmek ilmek Filistinliliği ve Filistin'in özgürlüğünü işleyen "uyanışın şairi", İsrail tarafından hayatı boyunca gözetim altında tutuldu. Öyle ki yıllar sonra çok sevdiği sevgilisi Rita'nın Mossad ajanı olduğunu öğrendi. Moskova, Beyrut, Kahire, Paris'te yılları geçen şair, 1994 yılında Filistin'e döndü ve İsrail güçleri tarafından sürekli kontrol altında tutulduğu Ramallah ve Amman'da ikamet etti. 9 Ağustos 2008 Amerika'da bir kalp ameliyat sonrası vefat etti.

YAZARLAR

Hiba Abu Nada

Hiba Abu Nada, 1991 yılında Mekke'de doğdu. 1948 Nekbe sonrası yerinden edilen Filistinli mülteci bir aileye doğan Nada, Gazze İslam Üniversitesinde biyokimya eğitimi aldı. Kısa hayatında pek çok şiir yazdı, 2017'de ikincilikle ödüllendirilen *Oksijen Ölüler için Değildir* adlı bir kitap ve birçok şiir kitabı yayımladı. 20 Ekim 2023'te Gazze Şeridi'ne yönelik İsraili işgalciler tarafından sürdürülen bir hava saldırısında öldürüldü.

Gessan Kenefani

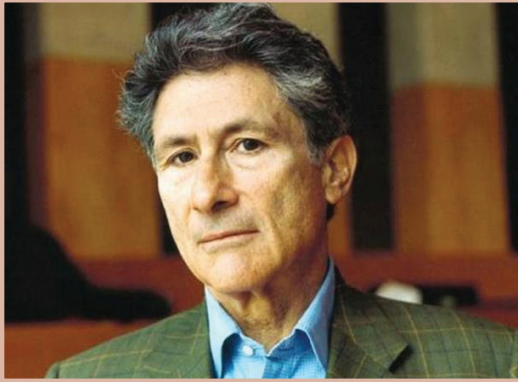
Filistin direniş edebiyatının önde gelen isimlerinden Gessan Kenefani, 1936'da Akka'da doğdu. Üniversite hayatıyla beraber edebiyat alanında çalışmalara başlayan Kenefani, al-Hurriya, Assayad ve Al-Anwar başta olmak üzere pek çok dergide editörlük yaptı. 1957'de ilk hikayesi olan *Yeni Bir Güneş*, sonrasında ise kısa hikayeler ve *Güneşteki Adamlar*, *Sana Kalan Her Şey* ve *Hayfa'ya Dönüş* gibi birçok ünlü romanı yayımlandı.

Adania Shibli

Pek çok roman, kısa hikaye ve tiyatro oyunu yazmış olan Adania Shibli 1974'te Filistin'de doğmuştur. Doktorasını Medya ve Kültürel Çalışmalar alanında tamamladı ve Birzeit Üniversitesi'nde yarı-zamanlı professor olarak görev aldı. 2001'de Dokunuş adlı kitabı ile Filistinli yazarlara verilen Young Writer's Award ödülünü aldı. 2017'de yazdığı *Küçük Bir Detay* ile ise bu yıl Almanya merkezli LiBeraturpreis'i kazandı.

AKADEMİSYENLER

Edward Said

Modern dönemin en ünlü Filistinli akademisyenlerinden biri olan Edward Said, Birleşik Krallık Filistin Mandası döneminde 1935'te Kudüs'te dünyaya geldi. Akademik hayatını edebiyat ve Orta Doğu çalışmaları üzerine sürdürdü ve Columbia Üniversitesinde edebiyat profesörü olarak uzun yıllar geçirdi. Edebiyat ve kültürel alanı çalışmalarında bir araya getiren Said, bağımsız bir Filistin devleti kurulması fikrinin güçlü bir savunucusuydu ve en ünlü kitabı olan *Oryantalizm*'den bir yıl sonra, 1979'da *Filistin Sorunu* adlı kitabını yayımladı. Hayatı boyunca Orta Doğu ve özellikle Filistin hakkında pek çok makale ve kitap yazdı.

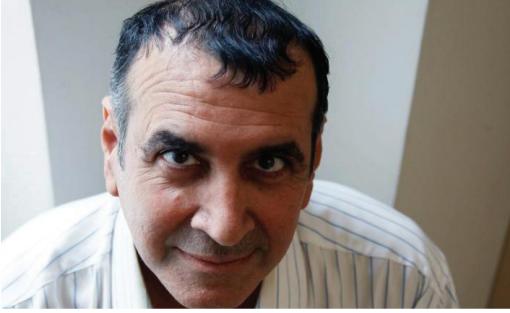
Ahlam Muhtaseb

Filistinli profesör Ahlam Muhtaseb, lisans eğitimini El-Halil Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde, 1994'te tamamladı. Daha sonra gazetecilik ve iletişim bölümlerinde eğitimine devam eden Muhtaseb, dijital direniş ve dekolonizasyon konularında çalışmalarını sürdürdü. 2017'de Filistinliler, İsraili askerler ve tarihçilerle mülakatlara da yer verdiği *1948: Yaratılış ve Felaket* adlı belgeselini yayımladı. 2020'den beri California State Üniversitesi, San Bernardino'da Medya Çalışmaları bölümünde profesör olarak görev almakta ve Filistin dijital direnişi ve dijital alanın dekolonize edilmesi konularında çalışmaktadır.

Rana Barakat

Filistinli akademisyen Rana Barakat, Birzeit Üniversitesinde tarih profesörü ve Birzeit Üniversitesi Müzesi'nin direktörüdür. Çalışmalarında milliyetçilik, sömürgecilik tarihi, toplumsal hareketler ve devrimler konularına odaklanan Barakat, Filistin tarihi hakkında pek çok makale yayımlamıştır. Yakın zamanda yayımlanacak olan *Lifta and Resisting the Museumification of Palestine: Indigenous History of the Nakba* kitabında Filistin tarihini yerli (indigenous) halklar bağlamında ele almaktadır.

Nur Masalha

1957'de Celile'de doğan Profesör Masalha, School of Oriental and African Studies (SOAS) Tarih departmanında görev almakta ve *Holy Land and Palestine Studies* dergisinin editörlüğünü yapmaktadır. Çalışma alanları modern Filistin ve İsrail tarih yazımı, hafıza ve sosyal aktivizmdir. Pek çok makale ve en ünlü kitabı *Palestine: A Four Thousand Year History* olmak üzere *Expulsion of Palestinians* ve *The Zionist Bible: Biblical Precedent, Colonialism and the Erasure of Memory* gibi Filistin özelinde çok sayıda kitap yayımlamıştır.

Gazze Şeridi: Kentsel Planlama Işığında İşgal ve Direniş

Eman Ismail

Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg87>

Filistin üzerindeki hakimiyet, savaşlar ve çatışmalar sonucunda zaman içinde bir taraftan diğerine geçmiştir. Son iki yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilen Filistin’de, İngiliz sömürgeciliği 1917’de başlamıştır. 1948 yılında Filistin topraklarının büyük bir kısmı üzerinde İsrail devleti kurulmuş, Gazze ve Batı Şeria sırasıyla Mısır ve Ürdün’ün yönetimine bırakılmıştır. Ancak bu durum uzun sürmemiş, Gazze ve Batı Şeria 1967 yılında İsrail tarafından işgal edilmiştir. Her ne kadar ülke sınırlarının, ihracatın ve ithalatın kontrolü hala İsrail işgal hükümetinde olsa da 1993 yılında ve Oslo Anlaşması’ndan sonra Gazze Şeridi, İsrail işgal hükümeti tarafından Filistin Ulusal Yönetimi’ne devredilmiştir. Bunun sonucunda ise Filistin’deki kentsel planlama da bu siyasi değişimlerden etkilenmiş ve bu değişimlere göre şekillenmiştir. Bu yazıda, Filistin’deki siyasi koşulların Gazze Şeridi’nin kentsel planlamasını nasıl şekillendirdiğini ve bu değişikliklerin mevcut çatışmada nasıl bir rol oynadığı incelenecektir.

Yapılı çevre 19. yüzyılın sonundan bu yana radikal bir dönüşüm geçirmiştir. Örneğin, toprak mülkiyeti, Osmanlı İmparatorluğu’nun Gazze Şeridi’ni yönettiği dönemdeki komunal mülkiyetten İngiliz kolonizasyonu sırasında özel mülkiyete dönüşmüştür. Tarıma dayalı ekonomi ise ücrete dayalı bir ekonomiye dönüşmüş ve bu da mimari formların, inşaat yöntemlerinin ve kasaba ve şehirlerin düzeninin değişmesine neden olmuştur. 1921 yılında Filistin’deki İngiliz sömürge otoritesi, bir şehir planlama yönetmeliği yayınlamış ve bunu 1936 yılında gözden geçirilmiş yeni bir yönetmelik izlemiştir. Daha sonra yayımlanan yönetmelik; planlama kararlarını her şehir veya ilçedeki yerel yönetime veren, daha az merkezi bir sisteme

“

İsrail işgal güçleri, askeri erişim ve kontrol için daha geniş bir yol ağı açmak amacıyla birçok mültecinin evini yıktı.

”

“

Filistin’deki yapılı çevre, 1948 yılında gerçekleşen Nekbe’den büyük ölçüde etkilenmiştir. Yaklaşık 400 köy ve kasaba boşaltılmış ve binlerce kişi, Filistin içinde ve dışında başka bölgelere taşınmak zorunda kalmıştır.

”

sahipti. Bu sebeple de avlulu evler gibi geleneksel binalardan, geniş yollar boyunca uzanan çok katlı karma kullanımlı binalar gibi Batı tarzı binalara ve arazi kullanımı bölgelendirmesi ile modern planlamanın uygulanmasına doğru bir dönüşüm gerçekleşmiştir.

Filistin’deki yapılı çevre, 1948 yılında gerçekleşen Nekbe’den büyük ölçüde etkilenmiştir. Yaklaşık 400 köy ve kasaba boşaltılmış ve binlerce kişi, Filistin içinde ve dışında başka bölgelere taşınmak zorunda kalmıştır. Bu mültecilerin çoğu, Gazze Şeridi’ne göç etmek zorunda kalmıştır ve bu da buradaki yerli nüfusunu %300 oranında artırmıştır. Gazze Şeridi’ndeki radikal ve ani nüfus artışı, kentsel ve kırsal peyzajı etkilemiş ve bölgeye mülteci kampları gibi yeni mekânsal formlar eklemiştir. 1948 ve 1967 yılları arasında, Gazze Şeridi’ndeki kentsel planlama sorumluluğu da 1936 İngiliz Manda yönetmeliği gereğince Mısır hükümetine verilmiştir. Mülteci kamplarındaki konut birimleri ve hizmetleri sorumluluğu ise Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu’na (UNRWA) verilmiştir.

Gazze Şeridi’nde sekiz mülteci kampı kurulmuştur, ilk başta çadırlarda kalan mülteciler daha sonra hızlıca dar bir yol üzerine inşa edilmiş birkaç konut birimine

geçirilmişlerdir. Bu kamplar ve Gazze Şeridi’ndeki ana şehirlerin merkezi kısımları hem buradaki yüksek nüfus yoğunluğu hem de dışarıdan herhangi biri tarafından erişilmesi zor olan kentsel doku nedeniyle direniş mimarisini temsil ediyordu ve hâlâ da temsil ediyor. Bu nedenle, 1967’de İsrail’in Gazze Şeridi ve Batı Şeria’yı işgal etmesinin ardından, bu bölgelerdeki kentsel planlama, Filistinliler üzerinde daha fazla kontrol sağlamak için kullanılan bir başka işgal aracıydı. Gazze Şeridi’ndeki işgal güçleri, bazı mültecileri Batı Şeria’ya yerleştirerek mülteci kamplarını boşaltmaya çalıştı. Buna ek olarak, İsrail işgal güçleri, askeri erişim ve kontrol için daha geniş bir yol ağı açmak amacıyla birçok mültecinin evini yıktı. Ancak, bu kamplardaki doğal nüfus artışı ve sınırlı alan, buradaki kentsel dokuyu sürekli olarak yeniden yapılandırmaktadır. Bu durum, mülteci kamplarındaki dar ve dallı budaklı yolların yanı sıra hafif yapıları evlerin yerini çok katlı beton binaların almasına yol açmıştır.

1967’den sonra Gazze Şeridi’nin farklı yerlerinde de İsrail yerleşimleri inşa edildi. 1968-1985 yılları arasında Gazze Şeridi topraklarında yaklaşık 21 İsrail yerleşim yeri kuruldu. Bu yerleşimlerin farklı yerleri, İsrail işgal

Şekil 1. Gazze'deki yerleşim alanları
Kaynak: UN OCHA, 2020 & BBC Türkçe

“

Gazze Şeridi'nin mevcut kentsel özellikleri iki ana güç tarafından şekillenmiştir: direnişin gücü ve işgalin gücü.

”

hükümeti tarafından Gazze Şeridi'nin sınırlarını kontrol etmek ve Gazze Şeridi'ni Kuzey ve Gazze şehri, orta bölge ve Güney bölge olmak üzere üç bölgeye ayırmak için dikkatlice seçilmiştir. Gazze Şeridi'nin İsrail yerleşimleri tarafından bu şekilde bölünmesi ise Gazze Şeridi'ni bugüne kadar etkilemeye devam etti. Yerleşimler aynı zamanda askeri üs olarak da kullanıldı ve bu, İsrail işgal ordusunun, Filistin şehir ve kasabalarını birbirinden ayırmak için farklı yönlerden

kentsel nüfuslu tüm bölgelere kolayca erişmesini sağladı. Buna ek olarak, sadece İsraili yerleşimciler tarafından erişilebilen yeni bir yol ağı da oluşturuldu. Bu ağ, Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilerin inşaat yapabileceği ve yaşayabileceği toprak alanını en aza indirdi.

2005 yılında Gazze Şeridi'ndeki İsrail yerleşimleri, İsrail'in Gazze Şeridi'nden ayrılma planı kapsamında boşaltıldı. Ancak tahliyeden bir yıl sonra Gazze Şeridi'ne sert bir abluka uygulandığı ve bu durum boşaltılan alanların gelişmesini engellediği için, uygulanan bu plan mevcut durumu iyileştirmede. Abluka, inşaat malzemelerinin Gazze Şeridi'ne girişini engelleyerek yerleşim alanlarının, tarım alanı ya da boş arazi olarak kalmasına neden oldu. Aynı zamanda, Gazze Şeridi'nin içinden doğu sınırlarına yakın topraklar tampon bölge olarak alındı ve bu da yine inşaat, tarım veya sanayi amaçlı kullanılabilir alanları sınırladı.

Özetle, Gazze Şeridi'nin mevcut kentsel özellikleri iki ana güç tarafından şekillenmiştir: direnişin gücü ve işgalin gücü. Direnişin gücü hem mülteci kamplarının hem de Gazze Şeridi'ni oluşturan tüm şehirlerin eski kısımlarının bitişik mimarisi ve her saldırıdan sonra daha iyi yaşama ve yeniden inşa etme ısrarıyla temsil edilmektedir. Direnişin gücü, Gazze Şeridi'ne girmesine izin verilen sınırlı kaynaklar dahilinde alternatifler bulma konusundaki yenilikçilikte de görülebilir. Öte yandan, işgalin gücü, Gazze Şeridi'ne giren ve çıkan tüm malların kontrolünün yanı sıra Gazze Şeridi'ni kolay kontrol için bölünebilir bir toprak parçasına dönüştüren ana planla temsil edilmektedir. Bu güçlerin her ikisi de Gazze Şeridi'ne yönelik çeşitli saldırılarda, kasıtlı veya doğal olarak, mimariyi ve şehir planlamasını araçsallaştırmıştır. 2014 yılında İsrail tankları Gazze'yi işgal etmeye çalıştığında, daha önce yerleşim yerlerinin olduğu bölgelerden Gazze'ye girebildiler ancak o bölgedeki tüm bina dokusunu bombalamadan şehrin merkezini işgal edemediler. Bugünlerde kentsel alanlarda, özellikle de Eş-Şati ve Cebaliye mülteci kampları gibi mülteci kamplarında ya da Şucaiyye mahallesi gibi şehrin eski kısımlarında gördüğümüz büyük yıkımı açıklayan şey, budur. Dolayısıyla, dünyanın en yoğun nüfuslu bölgelerinden biri olan Gazze Şeridi'nde tanık olunan mevcut yıkımın, ayrımcılık ve sömürgeci altyapı yüzünden daha da kötüleştiği sonucuna varabiliriz.

Filistin'den Filistin'e Göç Edenler

Zeynep Ertekin

Avukat

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg88>

“

Nekbe sadece bir anma günü değil yaşananları unutmamak üzere her yıl edilen bir yemindir.

”

Filistin, dünyada en yoğun ve en uzun süreli göç veren bölgelerin başında geliyor. 1948 yılında İsrail'in kurulmasından önce de uzun süre Yahudi Çeteleri tarafından yapılan terör eylemleri ve katliamlar Filistin'de yaşayan yerel halkın huzurunu bozmuş ve kişileri vatanlarından ayrılmaya mecbur bıraktıracak seviyeye gelmiştir. 1948 yılında İsrail'in kurulmasından sonraki süreçte ise tam anlamıyla göç hareketleri kayıtlara geçmeye başlamıştır. Nitekim Filistinliler tarafından İsrail'in kuruluşunu (14 Mayıs 1948) takip eden 15 Mayıs 1948 günü, akabinde hiç bitmeyen zulümlere sebebiyet vermesi nedeniyle Nekbe günü olarak sembolleştirilmiştir.

Nekbe gününde, 1948 yılından itibaren yaşamını kaybeden, göçe zorlanan ve sürgün edilen Filistinlilerin anılması, tarih boyunca yaşanan felaketlerin unutulmaması ve bu yaşananlar neticesinde kaybedilen canlar başta olmak üzere işgal edilen toprakların da unutulmamasını sağlamak için anmalar gerçekleştirilir. Bu anmalar sırasında İsrail tarafından gösterilere katılanların tutuklanacağı ve hakkında cezai işlemler uygulanacağı ihtar edilse dahi dünyanın her yerindeki Filistinliler bugünün önemini korumaya gayret etmektedir. Nekbe, bir öfkenin bir haksızlığa karşı duruşun ve öfkenin dışa vurulduğu gün olarak karşımıza çıksa da dünyanın her yerine göçe zorlanan, sürgün edilen Filistinliler için aynı zamanda vatanlarına geri dönme ülküsünü yaşatma günü olarak görülmektedir. Yani Nekbe sadece bir anma günü değil yaşananları unutmamak üzere her yıl edilen bir yemindir.

Nekbe'nin 75. yıldönümü münasebetiyle 1 Mayıs 2023'te güney Gazze Şeridi'nde Han Yunus'un doğusundaki sınır boyunca düzenlenen miting sırasında bir kadın, 1948'de Filistinlilerin bıraktığı evleri simgeleyen bir anahtarı tutuyor.

Kaynak: AF Photo

Filistin'den Başka Ülkelere Göç Edenlerin Durumu

1948 sonrası Filistin'de yaşanan tüm göç hareketleri incelendiğinde binlerce insanın defalarca yerlerinden edildiği görülmektedir. Suriye, Lübnan, Ürdün başta olmak üzere Filistinlilerin yer değişiklikleri Amerika'ya kadar uzanmıştır. Son alınan güncel rakamlar dünyanın çeşitli yerlerine göç etmek zorunda kalan Filistinlilerin sayısının 6 milyonu geçtiği yönündedir. Göç edenlerin ulaştığı ülkelerde kurdukları yeni hayatların yanında geri dönme umudunu hep taşıdıkları ancak geri döndüklerinde karşılaşacakları manzaranın büyüklüğü ise korkutucudur. Birleşmiş Milletler verilerine göre Filistinli yerinden edilmiş kişilerin ülkelerine geri dönmeleri ve güven içinde yaşamalarının sağlanması yaklaşık 20 yıllık bir yeniden inşa süreciyle oldukça yüksek bir maliyet sorununu beraberinde getirecektir. Bu ihtimal gerçekleşse dahi bu maliyetin kim

Filistin'in farklı şehirlerinde yaşamasına ve mülkleri bulunmasına rağmen yaşanan işgal sonrasında yerlerinden edilen insanlar Filistin şehirleri içerisinde de defalarca göç etmek zorunda kalmıştır.

tarafından karşılanacağı ise oldukça büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanında yine yapılan araştırmalarda 1948'den bu yana göç eden Filistinlilerden dünyaya gelen nesillerde ikinci ve üçüncü kuşak olanların bulunduğu ülke vatandaşlığını edindiği ve Filistin'le hukuki bağlarının kurulamadığı görülmüştür. Hâlihazırda dünya genelinde Filistin asıllı olan insanlarla Filistin Devleti vatandaşlığı taşıyan insanların sayılarının da farklı olduğu ve bu sebeple göçün getirdiği bir başka sorunu da gözler önünde sermektedir. Zaman içinde insanlar arasında dünyaya gelen kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel mirasların yanı sıra hukuki statülerin aktarılamaması söz konusudur. Bu vahim durum ise başlı başına incelenmesi gereken bir asimilasyon politikası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkeden ayrılan ve göç eden Filistinlilerden daha çok biz bu yazıda ülkelerinden koparılan ve başka ülkelere göç etmek zorunda

Balata mülteci kampına genel bir bakış, Nablus, 25 Nisan 2018. Yaklaşık 27.000 nüfusuyla Balata mülteci kampı Batı Şeria'nın en büyük kampıdır. Kampta aşırı kalabalık ve zayıf altyapı yaygındır.

kalan Filistinlilerden çok, Filistin'de kalan ancak ülke içinde kendi yerinden edilen ve başka bölgelerde yahut kamplarda yaşamak göç etmek zorunda kalan insanları kişileri konu alacağız.

Filistin'den Filistin'e Göç Edenler

Filistin hakkında konuşurken 1947 ile başlayan ve sonraki süreçlerdeki toprakların demografik yapısını gösteren meşhur harita herkesin malumudur. Bu haritadan kolaylıkla Filistin halkının yaşadığı toprakların işgal edildiği ve kalan toprak parçasına insanların sıkıştırıldığı kolaylıkla anlaşılır. Bu meşhur haritaya bakınca dahi burada yaşayan insanların ve onlardan dünyaya gelen nesillerin bugün nerede yaşadığı ilk akla gelen sorulardan biri olmaktadır.

Filistin'in farklı şehirlerinde yaşamasına ve mülkleri bulunmasına rağmen yaşanan işgal sonrasında yerlerinden edilen insanlar Filistin şehirleri içerisinde de defalarca göç etmek zorunda kalmıştır. Zaman içinde işgalle küçülen sınırlar dikkate alındığında her küçülmede bölgeye bir önceki göçle beraber gelen nüfus da tekrar göçte zorlanmıştır. İnsanın kendi vatanında yerinden edilerek defalarca göç ettirilmesi ise literatürde net bir karşılık bulamamıştır.

Nitekim kişiler için esas olan kendi vatandaşlık bağıyla bağlı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaktır. Şayet kişi bu korumadan aşağıda yer verilen sözleşmedeki tanımdaki şartlardan dolayı yararlanamıyorsa bu halde uluslararası koruma talep edip mülteci statüsü edinebilecektir.

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme'de ise ilgili madde, "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır." şeklinde düzenlenmiştir.

Bu hâliyle ülkesi içinde göç etmek zorunda kalan Filistinlilerin bu tanıma uymadığı aşırıdır. Öyle ki BM kararlarında "yerinden edilmiş kişiler" olarak belirtilmiş olan bu nüfus için 1948 sonrasında Birleşmiş Milletler Yakın Doğudaki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı (The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East-UNRWA) adı altında bir koruma ajansı kurulmuştur.

Activestills

“

Filistin'deki onlarca mülteci kampı, okul gibi birçok alanda sağlık hizmetleri sunan UNRWA geldiğimiz noktada ne yazık ki sivilleri korumayı başaramamıştır.

”

UNRWA ve Günümüzde Gelenen Nokta

UNRWA, çalışma alanı ve kapasitesi bakımından en büyük Birleşmiş Milletler programlarından biridir. 1949 yılında kurulmasının ardından belirli sürelerle görevlendirileceği düzenlenmiş olsa da bölgede kriz sona ermediği için bölgede aktif varlığını ve hakimiyetini devam ettirmiştir.

UNRWA, 1 Haziran 1946-15 Mayıs 1948 tarihlerinde Filistin'e kayıtlı olup bu tarihler arasından göç eden insanları "Filistinli mülteciler" olarak tanımlamaktadır. UNRWA tanımının uygulandığı "Filistinli Mülteciler" genel literatürde ancak "yerinden edilmiş kişi" olarak kendilerine bir statü bulabilmektedir. Bu nedenle UNRWA'nın sağladığı hukuki statü Filistinli mültecilerin durumunu bir yandan çözmeye çalışırken bir yandan da uluslararası hukuk açısından daha da girift bir noktaya getirmektedir.

Ayrıca UNRWA, Filistinlilerine sadece hukuki statü sorunlarıyla ilgilenmemektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinden farklı olarak bölgede doğrudan hizmet sağlayıcı olarak görev yapmaktadır. Filistinli mültecilerin korunma, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarına ve statü problemlerine yönelik tek elden çözüm üretmeye çalışmaktadır. Ancak kanaatimizce 1949'da yaşanan olaylar sonrasında yapılması gereken ilk iş bu zorbalığa sebebiyet verenlerin cezalandırılması olması gerekirken Birleşmiş

Milletler tarafından hızlıca bir çalışma ajansı oluşturulmuş ve yerinden edilen Filistinlilere çözüm üretme çabasına girilmiştir.

Bugün gelinen noktada ise bu çabayı “iyi niyetli yardım çabası” olarak okumak pek de mümkün görünmemektedir. Sorunun sistemleştirilmesinin, çözümün önündeki en büyük engellerden biri olduğu kanaatiyle; kendi vatanlarında tüm haklarından mahrum bırakılan Filistinlilere bırakılarak, beslenme, barınma, eğitim, sağlık hizmetleri sunmaya çabası aladığını göstermek uzun vadede onları kamplarda yaşamaya mecbur bir halk hâline getirmekten öteye geçememektedir. Filistin’deki onlarca mülteci kampı, okul gibi birçok alanda sağlık hizmetleri sunan UNRWA geldiğimiz noktada ne yazık ki sivilleri korumayı başaramamıştır.¹

Tüm yaşananlar açıkça ortadayken 08.12.2023 tarihinde UNRWA komiseri Philippe Lazzarini BM Genel Kuruluna açık bir mektup yazarak Gazze’deki insani durumun vahametini ve UNRWA’nın artık çalışamaz hale geldiğini açıkça belirtmiştir. Tabii ki bu mektupta 7 Ekim’de Hamas tarafından düzenlenen saldırının

tüm bu yaşananlara sebebiyet verdiğini de ifade etmekten geri durmamıştır.

Son olarak önemle altını çizmek istediğim nokta, Filistin’de kendi vatanlarında bunca zulmü yaşayan insanların bir zamanlar bir vatanlarının olduğu, kendi haklarına sahip oldukları ve bu toprakların asıl sahipleri olduğudur. Gelineen noktada ise Filistinlilerin temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayan, sivillerin korunmasını sağlayamayan kurumların onları sadece sayı olarak görmesidir.

Bugün tam anlamıyla göz ardı edilen şey; hukuki bir statüleri dahi olmayan, vatandaşlıkları tanınmayan, seyahat edemeyen, mülk edinemeyen, çalışmalarına izin verilmeyen, tüm hayatları İsrail’in inisiyatifinde olan bu insanların da dünyanın diğer insanları gibi “insan” olmalarıdır. Atalarından miras kalan hiçbir şeyi kullanmalarına müsaade edilmeyen insanların sadece sayıyla ifade edilmesi bu hayatta en çok canımı yakan şeydir sanırım. Oysa tüm dünyaya haykırmak isterdim onlar sayı değil, onlar bir hukuki statüden ibaret değil, onlar herkes gibi “bir insan”.

1 Yazının kaleme alındığı gün 8 Aralık 2023’te UNRWA’nın resmi internet sitesinde paylaşılan 6 Aralık 2023 itibarıyla tespit edilen güncel bilgiler: <https://bit.ly/3H9YMgB>

Gazze'ye İnsani Yardım Koridoru

Ahmet Faruk Asa

Araştırmacı, İHH İnsani Yardım Vakfı

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg89>

İsrail, 7 Ekim'in ardından başlayan süreçte Gazze'de çoğunluğu çocuk ve kadınlardan oluşmak üzere 15.000'den fazla Filistinliyi öldürmüştür (Jones, 2023). Hastanelerin, uluslararası kurumların, ibadet yerlerinin, eğitim binalarının hedef alındığı bu süreç, Gazze'de onarılması uzun yıllar sürecektir bir yıkım tablosu ortaya çıkarmıştır. Saldırıların önemli bir diğer neticesi ise yerinden edilen Filistinliler olmuştur. BM raporuna göre İsrail'in son Gazze saldırılarında bir milyonun üzerinde Gazzeli yerinden edilmiş ve Gazze içerisinde yer değiştirmiştir. Filistin tarihinde önemli bir kırılma noktası olan Nekbe'de bir milyon Filistinlinin yerinden edildiği düşünüldüğünde, bugün Filistin'in önemli bir tarihi kırılmadan daha geçtiğini söyleyebiliriz.

İsrail'in demografik değişim planları, Gazze saldırılarının merkezine etnik temizlik ve yerinden etmeyi yerleştirmiştir. Kurulduğu günden bu yana iskanı önceleyerek demografik bir çoğunluk sağlamak isteyen İsrail, Gazze'de yaşayan Filistinlilerin Mısır'a, Batı Şeria'da yaşayan Filistinlilerin ise Ürdün'e göç etmesi için baskı yapmıştır. Saldırıların Gazze'nin kuzeyine yoğunlaşarak, Filistinlilerin güneye gitmesi çağrıları, Mısır'ın dış borçlarının kapatılması teklifi (Hearst, 2023), yardımlarının girişine müsaade edilmemesi, bu durumu doğrular niteliktedir.

Gazze'deki etnik temizlik süreci, pek çok savaş ve insanlık suçunu da içinde barındırmaktadır. Bu suçların içinde özellikle insani yardımın engellenmesinin

“

Gazze'deki krizin boyutları göz önünde bulundurulduğunda, insani yardım geçişinin sağlandığı koridorun bir süreliğine değil; daimî olarak açık tutulması gerekmektedir.

”

üzerinde durmak gerekmektedir. Uluslararası hukuk ve insani normlar kapsamında savaş ya da kriz zamanlarında insani yardımın engellenmesi insanlık suçudur (Tatlı, 2023). İsrail, 7 Ekim'den bu yana Gazze'yi yoğun bir bombardıman altında bıraktığı gibi, sınırlardan yardım geçişini de engellemiştir. Refah'ın kontrolü Mısır'ın yetki kapsamında olmasına karşın İsrail, Mısır'ı askeri ve siyasi açıdan baskı altına almıştır. Refah ile beraber diğer sınır kapılarının ise kapalı olması insani yardımın geçişini neredeyse durdurmuştur. 24 Kasım'da Hamas ve İsrail arasında yapılan ateşkesin neticesinde Refah bir süreliğine yardım geçişine kısa bir süreliğine açılmıştır.

Gazze'deki krizin boyutları göz önünde bulundurulduğunda, insani yardım geçişinin sağlandığı koridorun bir süreliğine değil; daimî olarak açık tutulması gerekmektedir. Nitekim krizin birinci ayında Gazze'deki Filistinliler mevcut kaynaklarla hayatta kalmaya devam ederken, saldırılar devam ettikçe kaynaklar tükenmiştir. BM raporuna göre gıda ve temiz suya erişim engelinden dolayı ölümlerin başladığı Gazze'de tek ihtiyaç alanı ise gıda değildir. On binlerce Gazzeli'nin tedaviye ihtiyacı olduğu bu

dönemde, hastanelerin ve sağlık merkezlerinin faaliyetlerine devam edebilmesi için yakıt ve enerjiye de ihtiyaç vardır. Tüm bunlar İsrail'in hukuka aykırı fiilleri olarak kayıtlara geçmiştir.

Filistinlilerin 1948 ve 1967 yılında iki büyük yerinden edilmeye maruz kalması, Gazze krizi boyunca toplumun tahliyesini içeren önerilere temkinle yaklaşmasına yol açmıştır. Yerinden edilmenin ardından boşalan topraklara kolonyal bir varlık inşa eden İsrail, Gazzelileri göçe zorlayarak siyasi, askeri ve demografik bir genişleme sağlamak istemiştir. Filistinliler, insani koridorla tahliyeden ziyade, insani koridorun yardımları ulaştırması misyonunun yerine getirilmesini istemişlerdir. Filistin halkı, ne olursa olsun

Gazze'den ayrılmak istememektedir. Uluslararası insani yardım kurumlarının insani koridor çağrısı da bu tehlikeye işaret ederek gerçekleştirilmiştir. İnsani koridorun, Gazze'nin nüfustan arındırılmadan yapılması istenmiştir.

İnsani koridorun oluşturulmasının önündeki en büyük engellerden biri devam eden saldırılar olmuştur. Bombalamalar, insani yardım geçişini herhangi bir

**İnsani yardım, koridorla
Gazze içerisine
ulaştırılsa dahi devam
eden saldırılar bu
yardımların Gazze içinde
dağıtılmasının önünde
bir engeldir.**

problem olmadan sağlanmasını zorlaştırmıştır. İnsani koridor için önce ateşkesin sağlanması, ateşkesin sağlanması için ise İsrail'in saldırıları durdurması gerekmektedir. İnsani yardım, koridorla Gazze içerisine ulaştırılsa dahi devam eden saldırılar bu yardımların Gazze içinde dağıtılmasının önünde bir engeldir. Nitekim UNRWA da dahil olmak üzere uluslararası yardım kuruluşlarının hem binaları hem de görevlileri bu süreçte İsrail tarafından hedef alındı. 100'ün üzerinde BM görevlisi saldırılarda hayatını kaybetti ("UN workers across Asia observe moment of silence, lower flags to honor fallen colleagues in Gaza", 2023). Bununla beraber yerel yardım kuruluşlarının binaları ve uluslararası kurumların Gazze ofisleri 7 Ekim'den bu yana kullanılamaz hale gelmiştir. Yardım kuruluşlarının etkisiz hale getirilmesi, insani koridorun işlevsel alanını kısıtlamaktadır. İsrail'in Refah sınır kapısının yakınlarını bombalaması da insani yardım olanaklarını kısıtlamaktadır ("Israel Bombs Gaza's Border Crossing with Egypt", 2023).

Yardımların içeride dağıtılması için yakıt ihtiyacı varken, İsrail'in yakıt girişini engellemesi, yardımların dağıtılmasını sekteye uğratmaktadır. İnsani koridor bu sebepler dolayısıyla ateşkesle doğrudan alakalıdır.

Lojistik anlamda yolların tamamen tahrip edildiği, depo olanaklarının ise oldukça azaldığı bir Gazze var. İsrail, Gazze halkına ulaşacak yardım imkânlarını da kapatmaktadır. Yardımların içeride dağıtılması için yakıt ihtiyacı varken, İsrail'in yakıt girişini engellemesi, yardımların dağıtılmasını sekteye uğratmaktadır. İnsani koridor bu sebepler dolayısıyla ateşkesle doğrudan alakalıdır. Ateşkes sağlanmadan, istenilen ölçüde bir yardım girişi yapılması mümkün gözükmemektedir. Geçtiğimiz haftalarda başlayan ve bir süre devam eden ateşkes, yardım girişlerine doğrudan etki etmiştir. Sürecin başlangıcından itibaren kapasitesinin çok altında olacak şekilde günde ortalama 20-30 aracın Refah'tan geçmesine müsaade edilirken, ateşkes sürecinde bu sayı 300'e yaklaşmıştır. Ateşkes süreçlerinin devamlılığı İsrail siyaseti ile de bağlantılıdır. Gazze'nin tahliyesi ya da Filistinli gruplardan arındırılması düşüncesiyle saldırılarına devam eden İsrail, istediğini alamamış ve Gazze'deki grupların

“

Kasım ayında bir süreliğine hayata geçirilen “insani duraksamayı”, insani koridordan ayırmak gerekmektedir.

”

öngördüğü şekilde ateşkesi kabul etmiştir. Sadece belirli sayıda esirini geri alabilen İsrail için iç siyasette esirler ve askeri imajın kaybı dolayısıyla ortaya çıkan sıkışmışlık, yeni ateşkesleri ortaya çıkarabilir. Nitekim Netanyahu'ya yönelik İsrail içinde 7 Ekim'den önce başlayan öfke, çok daha büyük kitlelere ulaşmıştır.

İnsani yardım koridoru için ABD'nin de rolü önemlidir. 7 Ekim'in hemen ardından ABD'nin bölge politikaları yoğun bir İsrail desteğini içermiştir. Savaş gemisi ve askerlerin yollanması, Ukrayna'ya yapılan yardım paketinin içerisine İsrail'in de dahil edilmesi, siyasi yetkililerin ifadeleri, Biden'in İsrail ziyareti esnasındaki açıklamaları bu desteği örneklemek için yeterli olacaktır. ABD'nin koşulsuz desteği, ABD için farklı problemler ortaya çıkarmıştır. Çin ve Rusya'ya karşı bölgede siyasi zayıflama, İslam dünyası içinde itibar kaybı, terkedilen Orta Doğu politikalarına geri dönme gibi faktörler, katliamlarda ABD'nin de İsrail'le yan yana anılmasını sağlamıştır. ABD, dünyanın geri kalanını karşısına alarak İsrail'e olan desteğini ne kadar daha bu şekilde sürdürecektir merak konusu. Ancak ABD siyasetindeki söylemin 7 Ekim sürecinin başlangıcına göre değiştiğini ifade etmek mümkün. ABD'nin Mısır'la olan ilişkileri de göz önünde bulundurulduğunda ateşkes ve yardımların geçişine etki eden unsurlardan biri olduğunu söyleyebiliriz. Yaklaşan ABD seçimleri de ABD'nin politikasını etkileyecektir.

Başta Katar ve Türkiye olmak üzere İslam dünyasının öne çıkan devletlerinin de ateşkes ve insani yardım koridorunda etkisi büyüktür. Nitekim 7 Ekim'in ardından Katar'ın çözüm görüşmelerinin merkezi haline gelmesi ve ateşkesin tesisinde öne çıkması, Türkiye'nin sivil toplum ve siyasetiyle aktif bir güç olması, insani diplomasi girişimlerinde bu bölgeleri merkezler hâline getirmiştir. Ancak istenilen insani yardım geçişinin henüz sağlanmadığı göz önünde bulundurulduğunda, Müslüman devletlerin

Mısır'a koridor oluşturma konusunda baskı yapması gerekmektedir.

İnsani koridorun mümkünlüğü, Mısır'la da doğrudan alakalıdır. Filistin meselesine olan etkisi yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkan Mısır, bu süreçte özellikle ABD tarafından çok yoğun bir baskıya maruz kalmıştır. ABD, Refah'ın açılması ve insani koridorun oluşturulması konusunda söz sahibi olan Mısır'a karşı ekonomik ve siyasi gözdağı vermiştir. Kahire için ise göçün ortaya çıkarabileceği yeni sosyoloji ve siyaset, İsrail'in savaşı Mısır topraklarına taşıma ihtimali ya da Filistin gruplarının Filistin meselesinin geleceğindeki rolü itibarıyla Mısır tarafından endişeyle karşılanması (Altay & Asa, 2023) insani koridorun oluşturulmasındaki aktörlerden biri olan Mısır'ın yaklaşımını etkilemiştir. Uluslararası kamuoyunun ise genel çağrısı, bu koridorun açılması ve Gazze'ye ihtiyaç olunan her ürünün ulaştırılması olmuştur. İslam İşbirliği Teşkilatı, gündemlerinden biri de insani koridor olacak şekilde toplanmış; ancak iç meseleler ve yaklaşım farklılıklarından dolayı etkili bir karar ortaya çıkmamıştır.

İnsani yardım koridoruna dair uluslararası hukuk ve anlaşmalar ise açıktır. Cenevre Sözleşmesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Tüzüğü, BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsani Yardıma İlişkin Yol Gösterici İlkeler, BM Güvenlik Konseyi'nin kararları, işgal altındaki Gazze'nin insani yardıma erişim hakkına sahip olduğunu net bir şekilde ifade eder. Daha önce dünyanın farklı kriz bölgelerinde sağlanan insani yardım koridoru, Gazze için de sağlanması gerekmektedir. Uluslararası kurumlar tarafından tesis edilecek koridorun aynı zamanda İsrail tarafından Gazze'de gerçekleştirilen savaş suçlarını ortaya çıkarma durumu, İsrail tarafından koridora engellemeler getirmektedir.

Kasım ayında bir süreliğine hayata geçirilen “insani duraksamayı”, insani koridordan ayırmak gerekmektedir. Zira mahiyeti ve uygulanış biçimleri birbirinden farklılaşmaktadır (Graham-Harrison, 2023). Gün içerisinde belirli saatleri kapsayan süreç, insani yardımın tam anlamıyla Gazze içerisine aktarılmasına neden olmuştur. Duraksama süresi biter bitmez İsrail’in yeniden Gazze halkını yerinden etmeye yönelik saldırıları, insani yardım koridoruna dair ihtiyacı gözler önüne sermektedir.

Gazze’deki insani kriz tablosunun 7 Ekim’den sonra oluştuğunu söylemek mümkün değildir. 7 Ekim, abluka ve ambargo şartlarını çok daha fazla derinleştirmiştir. 7 Ekim’in öncesinde İsrail tarafından ortaya konan uygulamalar, Filistinlilerin yıllardır temel ihtiyaçlara erişmesine engel olmuştur. 7 Ekim öncesi ve son süreçle beraber İsrail’in Gazze uygulamaları düşünüldüğünde, insani yardım geçişini sadece kısıtlı bir zaman üzerinde sağlamak, mevcut insani kriz tablosuna temel çözüm getirmeyecektir. Daimî bir koridorun sağlanmaması; Gazze’deki büyük yıkımın giderilmemesi, demografik dengenin değişmesi, İsrail’in Akdeniz’e doğrudan ulaşması ve İsrail’e karşı işgal edilen topraklarda caydırıcı bir varlık gösterilmemesi gibi riskleri beraberinde getirmektedir.

İnsani duraksamanın hemen ardından Gazze saldırıları ikinci evreye geçti. İsrail, Kasım ayının sonuna kadar yoğun bir şekilde bombaladığı Gazze’nin kuzeyinden rotasını güneye çevirmiştir. Han Yunus ve Refah bölgelerinin şiddetli bombalamalara maruz kalması ve halkın tahliye edilmesi girişimleri, insani yardım geçişine olan ihtiyacı daha da artırmıştır (“Israel-Gaza War: Residents of Khan Younis Say Israeli Strikes Heaviest since Start of War”, 2023.).

İnsani yardım koridoru, sadece hukuki değil insani de bir meseledir. Bugün gelinen noktada tüm dünya halkları bu insani ihtiyaca dikkat çekmektedir. Ancak İsrail’in saldırgan tutumu ve ABD tarafından gelen koşulsuz desteğin yanı sıra, İslam devletlerinin pasif siyaseti ve Mısır’ın endişeleri, tam anlamıyla bir koridorun oluşmasının önünde engeller oluşturmuştur. Sürecin gidişatına baktığımızda ise Netanyahu ve savaş kabinesi dışında saldırıların

yoğunlaşması fikrine sıcak bakan blokların azaldığını görmek; sadece insani koridor ve ateşkes açısından değil, mücadelenin geleceğine dair de önemli ipuçları sunmaktadır.

Kaynakça

- “Almost 1.9M Palestinian displaced across Gaza Strip since Oct. 7: UN”. (2023). Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/almost-19m-palestinian-displaced-across-gaza-strip-since-oct-7-un/3072901> adresinden erişildi.
- “In Gaza, people resort to drinking salty water, garbage piles up | Reuters”. Erişim 07 Aralık 2023. <https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-people-resort-drinking-salty-water-garbage-piles-up-2023-10-16/>
- “Israel-Gaza War: Residents of Khan Younis Say Israeli Strikes Heaviest since Start of War”. (2023). BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67601891> adresinden erişildi.
- “UN workers across Asia observe moment of silence, lower flags to honor fallen colleagues in Gaza”. (2023). Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/un-workers-across-asia-observe-moment-of-silence-lower-flags-to-honor-fallen-colleagues-in-gaza/3052118> adresinden erişildi.
- Al Jazeera. “Israel Bombs Gaza’s Border Crossing with Egypt”. Erişim 07 Aralık 2023. <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2023/10/11/israel-bombs-gazas-border-crossing-with-egypt>
- Altay, A. ve Asa, A. F. (2023). Mısır’ın Gazze Stratejisine Bakış. <https://www.indyturk.com/article-author/abdullah-altay-ahmet-faruk-asa> adresinden erişildi.
- Graham-Harrison, E. (2023). Humanitarian Pause v Ceasefire - the Debate over How to Ease Gaza’s Suffering. The Observer. <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/05/ceasefire-or-humanitarian-pause-the-bitter-debate-on-the-best-route-to-peace> adresinden erişildi.
- Hearst, K. (2023). “Israel Reportedly Proposed Writing off Egypt’s Debts for Hosting Gaza Refugees”. Middle East Eye. <https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-war-netanyahu-lobbied-eu-push-egypt-accept-gaza-refugees> adresinden erişildi.
- Jones, K. (2023). Journalist Casualties in the Israel-Gaza War. Committee to Protect Journalists. <https://cpj.org/2023/12/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/> adresinden erişildi.
- Tatlı, İ. (2023). Gazze’deki İnsani Kriz ve Uluslararası Hukuk Bağlamında Bir Zorunluluk Olarak İnsani Yardım Koridorunun Gerekliği. İnsamer. <https://www.insamer.com/tr/gazzedeki-insani-kriz-ve-uluslararasi-hukuk-baglaminda-bir-zorunluluk-olarak-insani-yardim-koridorunun-gerekligi.html> adresinden erişildi.

Kamerayı Vurmasınlar

Sena Omaç

Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sinema & Televizyon

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg90>

Bu yazı, belgesel özeti sunmak niyetinde olan bir yazı olmanın yerine; Filistin halkının, parçalanmış ülkelerinde bambaşka hayatlar sürerken sahip oldukları ortak bir özelliklerle alakalı: direniş ahlakı. Filistin halkının birkaç nesildir içine doğduğu durum onları acı çekmeye ve buna karşı bir duruş geliştirmeye zorlamış. Bu yüzden hatırlatmakta fayda var: Filistinliler için kendilerini var etmenin tek yolu, doğdukları topraklarda ölmek. Dolayısıyla neredeyse bir asra yaklaşmış olan işgal karşısında pek çok hikâye var. Evet işgal karşısında hikâye. Görüyoruz ki İsrail, tankları tüfekleri ve bombalarıyla konuşurken Filistinliler hikâye anlatmış, destan yazmış. Bunun tanktan tüfekten daha etkili olduğundan bahsetmeyeceğim; çünkü gözlerini gaz bombası ve moloz kokusunun arasında açan çocuklar bunu bilmiyor. Hikâyelerini onların ağzından anlatan antropolog bir yönetmen Stefano Savona'nın filmi "Samouni Road" ve el kendi kamerasıyla bölgesinde yaşananları kayda alan Emad Burnat'ın bir yönetmenle tanışması neticesinde çektiklerini bir belgesel haline getirdiği "5 Broken Cameras" belgeselleri Gazze'de ve Batı Şeria'da yaşananlara odaklanıyor. İkisi de bambaşka insanlar tarafından çekilmiş. Ama çok benzer.

Bir Direniş Yolu Olarak Aile

Samouni Road, 2008-2009 kışında binlerce kişinin hayatını kaybettiği ve yaralandığı İsrail'in Dökme Kurşun Operasyonu'ndan etkilenen çifti bir aileye odaklanan 2018 yapımı belgesel. Gazze'nin sakin bir köyünde, 29 Filistinli çiftçinin ailesinin katledilmesi; İtalyan belgesel yapımcısı Stefano Savona tarafından insanı allak bullak eden bir biçimde anlatılıyor. Belgesel festival müdavimlerinin şiiresselliği ile tanıdığı Simone Massi'nin animasyonlarıyla birleşiyor. Animasyon sekansları filmi çok katmanlı bir biçime getiriyor. Massi'nin basit, titrek çizgileri, köyü, hayatın 150 yıllık bir çınar ağacının etrafında geliştiği dönemdeki hâline geri getiriyor. Çevresindeki evlerde, sahip oldukları toprağa bağlı geniş, birbirine sıkı sıkıya bağlı bir aile olan Ateya Samouni ve üç erkek kardeşi yaşıyor.

"İnsanı hayvanlardan ayıran, anlatabilme yeteneğidir."

Samouni ailesi, malum operasyondan sonraki ilk şölenleri olacak bir düğüne hazırlanıyor. Filmin aldatıcı bir sessizlikle açılan ilk sahnesinde her savaşın kurbanları olan çocukları görüyoruz. Aynı zamanda da

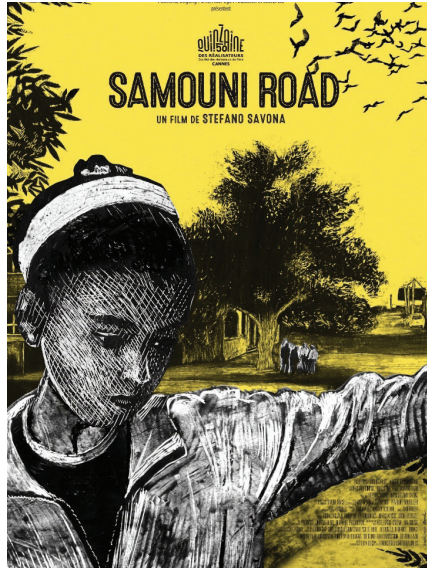
“

Ağaçlar, İsrail tarafından topraklarından edilmek istenen Filistinlileri temsil edencesine buldozerler tarafından, kökleriyle beraber sökülüyor. Bu anları kayıt altına alan ise film yönetmeni olma niyetinde olmayan Emad Burnat. Bir şeyleri sürekli kayda almak onun için bir dürtü.

”

saflığın ve geleceğin bir simgesi olan çocukların hatıraları üzerinden izlemeye devam ediyoruz. Amal de o çocuklardan biri. Hâlâ fiziksel ve zihinsel yaralarıyla mücadele eden “Nasıl hikâye anlatılacağını bilmiyorum.” diyen bir çocuk. Eskiden Hint İnciri dedikleri bir ağacın olduğu şimdi ise bomboş olan bir yerde öylece

kameraya doğru, elinde çubukla toprağa bir şeyler çiziktirerek, kaybettiği babası ve kardeşinden bahsediyor.

Amal, annesinin anlattığına göre günlerce enkaz altında ölüme terk edilmiş ve hâlâ kafasının içinde bir şarapnel parçasıyla yaşayan bir kız. İzleyici olarak karakterlere dair bu gibi ayrıntıları öğrenebileceğiniz en empatik şekilde öğreniyorsunuz. Hikâye, tüm aile bireylerinin abluka yüzünden her geçen gün kötüleşen gündelik hayatları üzerinden anlatılıyor. Ailenin günlük rutini akarken, animasyonlar sayesinde izleyicinin geçmişe

giderek operasyonun detayları hakkında bilgilenme imkânı oluyor.

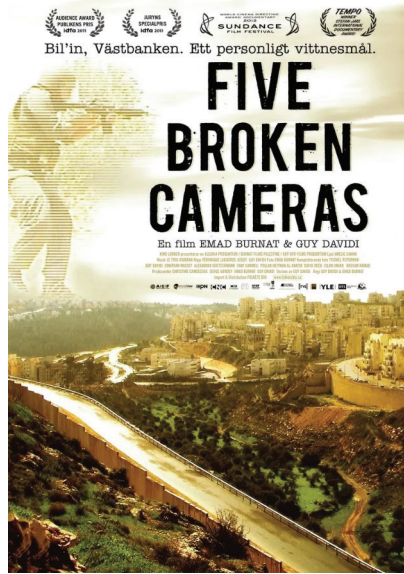
Bence bu belgeseli özel kılan şeylerden biri yönetmenin antropolog kimliği. İsrail'in çatışmalar sırasında ne kadar acımasız olduğunu, Filistinlilerin kültürlerini, merhametini ve direniş duygularını, ölüm yası tutmalarının bile ne kadar zor olduğunu, sivil halkın doğar doğmaz nasıl politize olduğunu izliyoruz. Ve tüm bu anlatı bir babanın çocuklarıyla kurduğu iletişim üzerinden aktarılıyor. Baba, Kur'an'dan

hikâyeler anlatan harika bir hikâye anlatıcısı; insanları hayvanlardan ayıran şeyin bu olduğunu söylüyor ve film, hikâye anlatmanın tam olarak eski neslin ölümlüyle kaybedilen şey olduğuna da dikkat çekiyor.

Yönetmenin dikkat çektiği şeylerden biri de Gazze'deki siyasi partilerin çatışmalar sonrasındaki bazı duruşları. Siyasi partiler cenazesi olan ailelere bizzat gelip, şehitlerini sahiplenmeyi teklif ediyorlar. Grev gibi çeşitli eylem ve gösterilerde, parti eylemlerinde bu şehitlerin adını geçirmek karşılığında ailelerine de cenazeleri için maddi destek sağlıyorlar. Bu da partilerin, şehitleri çıkar için kendilerine mal etmesi şeklinde aksettiriliyor. Çatışmalar sonucunda siyasi partilerin, cenazesi olan vatandaşlarına yardım etmek için karşılık olarak kendi üyesi olmayan birinin ismini kullanması belki de etik değil. Ancak belgeselde gördüğümüz törende partinin pankartında ismi yazılan şehit, gerçekten bu partinin üyesi veya sempatzanı da olabilir, bunu bilmiyoruz. Ayrıca Gazze'deki sivil ve siyasi direniş birbirinden ne kadar kopuk? Ve aklıma düşen bir diğer soru da "Bu gösterilmeseydi Cannes ödülü yine Savona'ya bulur muydu?" sorusu oldu. Bu duruma rağmen Samouni Road izlenmeye değer bir tanıklık.

Tüm medya gücünü elinde bulunduran İsrail ve Batı karşısında inatla, Emad'ın ifadesiyle "iyileşmek için vakti olmayan eski yaraların üstünü yenileri

“
İsrail'in çatışmalar sırasında ne kadar acımasız olduğunu, Filistinlilerin kültürlerini, merhametini ve direniş duygularını, ölüm yası tutmalarının bile ne kadar zor olduğunu, sivil halkın doğar doğmaz nasıl politize olduğunu izliyoruz.
”

kapatırken film çekerek anıları ayakta tutmak” gerekiyor ve gerekecek.

“5 Kırık Kamera” (5 Broken Cameras) filminde ise “Samouni Road” filminde sürekli zikredilen Hint İnciri ağacının kaderine benzer bir kaderi olan zeytin ağaçlarının yerlerinden sökülme aşamalarını izliyoruz. Ağaçlar, İsrail tarafından topraklarından edilmek istenen Filistinlileri temsil edercesine buldozerler tarafından, kökleriyle beraber sökülüyor. Bu anları

kayıt altına alan ise film yönetmeni olma niyetinde olmayan Emad Burnat. Bir şeyleri sürekli kayda almak onun için bir dürtü. Herhangi bir etkinlik veya şölen olduğunda herkes onu arıyor. Batı Şeria'nın Bil bölgesinde yaşayan Filistinli Emad'ın 5 yıl boyunca farklı kameralarla kaydettiği görüntüleri İsraili yönetmen Guy Davidi'ye ulaştırması ile 2012'de bu film meydana geliyor. Film adını, çatışmalar sırasında kırılan kameralardan alıyor.

"5 Kırık Kamera" beş sene boyunca Bil köyünde işgalin yayılışını, kameraman Emad'ın çocuklukları farklı geçen dört çocuğunun büyüme hikâyesi üzerinden aktarıyor. Her Filistinli'nin acılarla baş etmek için farklı yöntemleri var. Emad'ın yöntemi ise olanları kayda almak. Bir yerde kendisinin ifade ettiği üzere elinde kamera varken sanki korunduğunu hissediyor. Bu anı, beni John Berger'in *Bir Fotoğrafı Anlamak* kitabına götürdü. "İzdirap anlarının fotoğraflarının" der Berger, "Dışına çıkıp kendi hayatımıza döndüğümüzde deklanşörün yarattığı kontrastın farkına varmayız. İzdirap görüntülerine duyulan ilgi, yetersizlik duygusuyla ilgilidir. Kendimizi yetersiz hissetmek istemediğimiz için sarsıcı gerçek karşısında gelip geçici öfke ve üzüntü duyarız. O an orada bulunup ölümlerin elini tutanlar ise söz konusu anı ekranda görüldüğü gibi görmez." Kamerası kayıttayken Emad'ın kendini korunmuş hissetmesi, Berger'in bahsettiği kameranın mesafe koyucu etkisinden olsa gerek diye düşündüm. Emad'da bunu bir yanılısma olarak adlandırıyor.

Bu filmde kurgunun sinemayı diğer sanat dallarından ayıran önemli bir araç olduğunu da görüyoruz. Film yapmak niyetinde olmayan Emad'ın tamamen kendi yöntemleriyle yaptığı amatör kayıtların, kendini

“

Tüm medya gücünü elinde bulunduran İsrail ve Batı karşısında inatla, Emad'ın ifadesiyle “iyileşmek için vakti olmayan eski yaraların üstünü yenileri kapatırken film çekerek anıları ayakta tutmak” gerekiyor ve gerekecek.

”

izlettiren bir belgeye dönüşmesi bu kayıtların art arda dizilişindeki tercihler.

Söz konusu her iki filmde de Filistin halkının ne kadar ümitvar olduğunu, çözüm odaklı yaratıcı direniş yöntemleri geliştirdiklerini, şiddetsiz bir direniş başardığını görüyoruz. Filistin halkı senelerce silahlı direnişin ötesinde bir direniş göstermiş, her yöntemi denemiş ve savaş meraklısı olmayan bir halk. Tüm medya gücünü elinde bulunduran İsrail ve Batı karşısında inatla, Emad'ın ifadesiyle “iyileşmek için vakti olmayan eski yaraların üstünü yenileri kapatırken film çekerek anıları ayakta tutmak” gerekiyor ve gerekecek.

Filistinli Kadınları Anlamak

Yıldız Ramazanoğlu'yla Söyleşi

“

Bir kadın Filistinli kadını anlamasının imkânsız olduğunu idrak etmeli her şeyden önce.

”

Tanımadığınız bir kadınla sohbet ediyorsunuz. Sohbette kadının uzun süredir bir savaşta olduğunu ve savaştan dolayı göç ettiğini anladınız. Herhangi bir ulus, din, millet ya da belirleyici sıfat vermeyen kadının hangi cümlesi size “Filistinli” olduğunu anlattırdı?

Oldu bile. İSAM’da yemek yerken aynı masada oturan iki kadından biri diğerine “Ölülerimizi gömdüğümüz toplu mezara buldozerle saldırıp şehitlerin bedenini etrafa saçtılar” diyordu. Hemen anlıyorsunuz Filistinli o. Kötülükte daha ne kadar aşağılara inilebilir diye bir deney yapılan ülkeden. Esfeli safilin’in ne olduğunu, cehennemin ne kadar gerekli olduğunu anlamakta zorluk çekenler için küresel okul.

Dünyanın birçok yerinde kadınlar birçok acıya maruz kalmaktadır. Son yaşanan olaylar itibarıyla gözünüzün önünde zulme uğrayan Filistinli kadınlar var. Filistin’in dışında yaşayan bir kadın Filistinli kadının sevincini, üzüntüsünü, acısını niçin anlamalı ve ona nasıl sahip çıkmalı?

Bir kadın Filistinli kadını anlamasının imkânsız olduğunu idrak etmeli her şeyden önce. “Allah’ım bombalandığımızda çocuklarım tek parça kalabilsin” diye dua ederek yatan bir kadını anlayamayız. “Annem, babam, bütün kardeşlerim öldü. Hepsi cennete gittiler.” diye sevinen bir kız çocuğun sevincinin yüz bileşenli mahiyetini de anlayamayız. “İyi o zaman” mı diyeceğiz? Biz sadece zalime ve zulme odaklanabiliriz

ve ortak insani bir kuşatmayla bu kötülüğü bertaraf etmenin bütün yollarını imkanlarını masaya yatırıp çalışmaya başlayabiliriz.

Bir ev hanımı, öğrenci, çalışan ya da çalışmayan herhangi bir kadın size “Ben Filistinli bir kadın için bir şeyler yapabilme gücüne sahip değilim. Onlar için ne yapabilirim?” dediğinde siz ona ne tavsiye edersiniz?

Biz birbirimizi sevmiyoruz, kalplerimiz uzaklaştı, bölündük parçalandık. Buradan başlamak lazım. Selamı yayarak başlayabiliriz. Kimseyi suçlamadan, başkalarının duyarsızlığıyla kendimizi, vaktimizi lekelemeden öz varlığımızdan yola çıkabiliriz. Yaşananları gündemden düşürmeyecek bir uyanıklık içinde bildiğimiz bütün dilleri kullanarak dünyaya seslenebiliriz. Sadece oradaki gündelik hayat ayrıntılarına odaklanan bir farkındalık ağı için örgütlenmek lazım. Kendimizi insanlığın ortak kurtuluşuna emek verecek şekilde donatmalıyız. “Benim hayatım ölümüm ve namazım alemlerin Rabbi içindir.” ayetindeki gibi. Varlığımızın merkezinde kul olmanın sorumluluğu olmalı.

Uluslararası kadın örgütlerinin Filistinli kadınlar için mücadele ettiğini düşünüyor musunuz? Ve bu mücadele sizce nasıl olmalıdır?

Amerika ve Avrupa’daki gösterilerde feminist kadın hareketlerinden katılan önemli bileşenler var. Yazarlar, şairler, oyuncular, şarkıcılar kariyerlerini neredeyse yakmayı göze alan cesur insanlar. İnsan kalmak ya da özünü yitirmek ikilemi arasındaydı; seçenekler çok netleşti, buğz bile edemiyorsak, beyin ölümü gerçekleşmiş sürüklenen bir bedene hapsolmek mukadder. Elbette üstenci beyaz, kolonyalist, Müslüman kadınlara ne yapması gerektiğini söyleyen, işgallerin kurtarıcı ahlaki zeminini kurma iddiasındaki zavallı kadın örgütleri şimdilik seyrediyor. Geçmişte New York’ta katıldığım bir toplantıda yine İsrail korkunç katliamlar yaparken “Filistinli erkeklerin ev içi şiddeti” diye başlık açıp konuşanlar vardı. “Önce ailelerin yok edilmesini, erkeklerin ve kadınların şimdi orada öldürülmesini” konuşalım deyince susturmaya çalışmışlardı. Herkes her şeyi biliyor ve görüyor fakat insan tercih yapan bir varlık.

“

Yaşananları gündemden düşürmeyecek bir uyanıklık içinde bildiğimiz bütün dilleri kullanarak dünyaya seslenebiliriz.

”

“

Üstenci beyaz, kolonyalist, Müslüman kadınlara ne yapması gerektiğini söyleyen, işgallerin kurtarıcı ahlaki zeminini kurma iddiasındaki zavallı kadın örgütleri şimdilik seyrediyor.

”

Şikago'da Bir Filistin Diasporası: Küçük Filistin'e Bir Bakış

Yunus Yeşil

Sosyoloji & Psikoloji Lisans Öğrencisi,
İbn Haldun Üniversitesi

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg91>

Dünya, 7 Ekim'den beri Hamas'ın direnişini ve işgal devletinin barbarca "var olma" hakkını koruması gerektiğini konuşuyor. En nihayetinde hikâye 7 Ekim'de başlamış değil. 150-200 yıllık bir Siyonizm geçmişi, Osmanlı'nın Filistin'deki son dönemleri, İngiliz mandası, Nakba, Arap-İsrail savaşları derken 2 asırdır süren bir süreçten bahsediyoruz. 1948'de büyük felaketle birlikte artık resmî olarak yer edinmiş bu zulüm, her gün Filistinlileri "dehumanize" ederek insanlık onurunu yok saymakta ve yerleşimci sömürgecilik yoluyla zeytin ve limonun yurdunu Filistinsizleştirmektedir. Batı Şeria, Ramallah, Nablus ve Gazze gibi birkaç şehir hattına sıkışmış 5 milyondan fazla Filistinliye ek olarak, bu zulümden dolayı yurtlarından ayrılmak durumunda kalan milyonlarca Filistinlinin dünyanın dört bir köşesine dağılmıştır. Lübnan'ın Şatilla mülteci kampını ya da Amman'ın meskûn sokaklarını veyahut Şikago'nun bir banliyösünü yurt edinen yüzbinlerce Filistinlinin varlığı şüphesiz ki bize bu sürecin en acı örneklerini sunmaktadır. Bu noktada Filistin diasporalarının sınırlarını ve işgal devleti tarafından yurtlarından kovulan Filistinlilerin ilmek ilmek göç ettikleri toprakları yurt edinme çabalarını görmek bu süreci daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Diaspora en basit tabirle belirli bir etnik gruptan insanların, kendi anavatanlarından çeşitli sebeplerden ötürü gönüllü veyahut zorunlu olarak başka ülkeler göç edip burada aynı etno-millî kökeni paylaştıkları kişilerle oluşturdukları grup için kullanılan bir tabirdir.

“

**Nekbe'yle birlikte
750.000 Filistinlinin
civar Arap devletlerine
zorunlu göçü ve bir
kısımının da Amerika gibi
Batı devletlerine gidişi
bu diasporalar için bir
başlangıç sayılabilir.**

”

(Sheffer, 2003; Kevin, 2013). Bu bağlamda başta Nekbe olmak üzere işgal devletinin sistematik olarak yürüttüğü yerleşimci kolonyalizm ve bunun neticesinde meydana gelen katliamlar, milyonlarca Filistinlinin anavatanından zorla göç etmesine ve dünyanın farklı yerlerinde diasporalar kurmalarına yol açmıştır. Özellikle Nekbe'yle birlikte 750.000 Filistinlinin civar Arap devletlerine zorunlu göçü ve bir kısmının da Amerika gibi Batı devletlerine gidişi bu diasporalar için bir başlangıç sayılabilir. Günümüzde ise 6,4 milyona ulaşan Filistinli göçmen sayısı her geçen gün artmaktadır (Anadolu Ajansı, 2023). Bunların başında şüphesiz Amerika'daki Filistin diasporalarının varlığı gelmektedir. Her ne kadar bir uzlaşma olmasa da başta Şikago, Detroit, Los Angeles, New Jersey gibi şehir ve eyaletlerde 250.000'den fazla Filistinlinin gerek münferit gerekse diaspora içinde yaşadığı bilinmektedir. Bu noktada, Şikago'da yer alan ve ziyaretçilerine adeta minik bir Filistin deneyimi sunan Küçük Filistin banliyösü bu diasporaların en aktifi ve büyüğü olarak örnek olarak gösterilebilir.¹

**“Küçük Filistin,
Şikago'nun güney
batısında yer
alan ve özellikle
1950'lerden sonra
bu bölgeye göç
eden Filistinlilerin
kurduğu bir
mahalledir.”**

Küçük Filistin, Şikago'nun güney batısında yer alan ve özellikle 1950'lerden sonra bu bölgeye göç eden Filistinlilerin kurduğu bir mahalledir. Bugün ise başta Filistinliler, Ürdünlü Filistinliler, Ürdünlüler, Suriyeliler ve diğer Müslümanların oluşturduğu çok kültürlü bir diaspora hâline bürünmüştür. Mahallede gezdiğiniz zaman adeta bir Arap ülkesindeymiş gibi hissetmeniz oldukça normal. Arapça tabelaların olduğu restoranlar ve marketler, müminlerin günde beş vakit namazlarını sükûnetle kılabilirdikleri mescitler, Arapça eğitim veren okullar, kefiye takan yaşlı amcalar ve tatriz işlemeli kırmızı-siyah kıyafetleriyle kadınlar adeta size Amerika'da değil de Kudüs'te veyahut Ramallah'ta bir tura çıkmışsınız hissi vermektedir. Al-Watan fırını, Em Karam restoranı, Nablus ve Zemzem tatlıcıları, Harlem marketi ve daha birçok mekân ile diaspora kültürünün günlük yaşama sirayeti görülmektedir. Bunun yanı sıra, The Mosque Foundation neredeyse 30 yıldan fazladır bölgedeki Müslümanlar için hem ibadethane hem de bir kültür merkezi işlevi görerek Filistin diasporasının İslami cihetini de

1 Bkz.: <https://bit.ly/4b2RsBp>

“

Bu bölgeyi ilgi çekici yapan sadece Amerika'nın göbeğinde küçük bir Filistin'in olması değil, Arap-Müslüman nüfusun Amerikan dış siyasetine bağlı olarak çeşitli dönemlerde gündemden düşmemesine sebebiyet vermektedir.

”

ortaya koymaktadır. The Universal School (Evrensel Okul) ve Aqsa School (Aksa Okulu) ile ilköğretimden liseye kadar çoğunlukla Filistinli öğrenciler olmak üzere diğer milletlerden birçok Müslüman öğrenci hem dinî olarak hem de Amerikan müfredatında

eğitim görmektedir. Bunun yanı sıra, bu okulların bir güvenli alan sunması Müslüman öğrencilerin yozlaşan Amerikan kültürüne karşı korumaktadır. Her ne kadar Filistin diasporaları için başarısız diaspora veyahut kısmi diaspora kavramları kullanılsa da Küçük Filistin tek başına bir Filistin diasporasının günlük yaşam nezdinde ne denli etkili olduğunu ve bu yapısı ile yerleşik birçok diaspora ile oldukça benzer özellikler göstermektedir (Peteet, 2007).

Bu bölgeyi ilgi çekici yapan sadece Amerika'nın göbeğinde küçük bir Filistin'in olması değil, Arap-Müslüman nüfusun Amerikan dış siyasetine bağlı olarak çeşitli dönemlerde gündemden düşmemesine sebebiyet vermektedir. Özellikle Filistinli Arapların, başta Hamas İslami Direniş ve El Kaide olmak üzere Amerika tarafından terör örgütü olarak kabul edilen gruplarla olduğu iddia edilen bağları nedeniyle sürekli hedef konumundadır. FBI'nın 1989 yılında başlattığı ve Amerikan tarihindeki en büyük iç terör soruşturmalarından biri olan Vulgar İhanet Operasyonu (Operation Vulgar Betrayal), terör örgütlerine kara para aklama ve propagandasını yapma iddiasıyla 1993

“

FBI'nin 15 yıldan fazla süre boyunca sürdürdüğü bu operasyon, denizaşırı Filistin topraklarındaki işgal devletinin modern açık hava hapishanesinden farksız değildi.

”

yılında Küçük Filistin'de yaşayan Müslümanların da bu operasyonun merceğine girmesine neden olmuştur. Küçük Filistin bölgesini kapsayan bu operasyon 1993-2009 yılları arasında sürerken, bu süreçte FBI ajanları bölgedeki Müslümanları takip ederek onlar hakkında 30.000'den fazla belge tutmuşlardır. Özellikle 11 Eylül sonrası süreçte artan “Teröre Karşı Savaş” (War on Terror) operasyonlarının da şiddetini arttırması Küçük Filistin diasporası için oldukça sancılı bir süreç doğurmuştur. FBI'nin 15 yıldan fazla süre boyunca sürdürdüğü bu operasyon, denizaşırı Filistin topraklarındaki işgal devletinin modern açık hava hapishanesinden farksız değildi. İnsanlara “demokratik” bir ülkede belli haklar tanınmış fakat yine de “kontrol” edilmesi gereken nesne konumundan çıkartılmamışlardır.²

Operasyondan sonra ise bölgede yaşayan Ceza-yirli-Amerikan belgeselci Assia Boundaoui'nin FBI'ı diasporadaki azınlıkları ötekileştirerek ve kriminalize ederek illegal bir şekilde gözetlemesine karşı çıkıp bir dava sürecine girmiştir. Federal mahkemelerde süren davalar neticesinde mahkeme Assia'ı haklı bularak, FBI'nin yürüttüğü sürecin yasal olmadığını ve bu sebeple ellerindeki belgeleri yayınlamaları gerektiğine hükmetmiştir. Bunun neticesinde FBI, 33 binden fazla belgenin sadece 9 bini üzerindeki bazı detayları silerek paylaşmıştır. Assia bir yönetmen olarak bu dava sürecini, diaspora halkının yapılan bu hukuksuz operasyonlara karşı tavırlarını ve bunun neticesinde meydana gelen travmaları konu edindiği “The Feeling of Being Watched” adlı belgeseli çekmiştir. Belgeselde özellikle Arap-Müslüman toplumunun terörle ilişkilendirilerek nasıl “persona non grata” ilan edildiklerini ve farklı kültürleri içinde barındıran Küçük Filistin diasporasının nasıl yabancılaştırılmaya ve yurtsuzlaştırılmaya çalışıldığını göstermektedir.

7 Ekim itibarıyla işgal güçlerinin Gazze'deki katliamı, bir zamanlar yurtlarından zorla göç ettirilmiş Küçük Filistin halkında derin üzüntüye ve yıllardır tekrarlanan acı hislerin nüksetmesine sebep oldu. Neredeyse her

gün kendi memleketlerine dair gördükleri katliamlara, işgallere ve zulümlere uzaktan da olsa şahit olan Küçük Filistin halkı, başta maddi destek olmak üzere çeşitli protesto yöntemleri ile belki de hiç göremedikleri vatanları için mücadele vermekteler. Amerika gibi 1948'de işgal devletini 11 dakika sonra tanıyan ve bugün ateşkes oylamalarını azılı bir şekilde veto eden bir İsrail yanlısı devlette verilen bu mücadele kıymetlidir. Bu mücadelenin aslında oldukça tehlikeli olduğu sadece makro düzeyde Amerikan hükümeti bağlamında değil daha günlük ilişkilerde de ortaya çıktığını görmekteyiz. Mesela beyaz Amerikalı komşuları tarafından 14 Ekim günü Hamas'ı desteklediği iddia edilerek canice öldürülen 6 yaşındaki Wadea Al-Fayoume bunun göstergesidir.³ Wadea'nın cenazesi The Mosque Foundation'dan kaldırılırken namaza akın eden binlerce Filistinli Müslümanın verdiği mesaj ise diasporayı güçsüzleştirmeye ve önemini azaltmaya çalışanlara karşı bir okkalı bir cevap niteliğindedir.

Filistin diasporaları bir yandan zahterli, zeytinli, Feyruzlu, dabkeli ve kefiyeli bir kültür şöleniyken diğer taraftan anavatanın işgali, katliamlar, devlet kontrolü, bitmeyen operasyonlar ve insan onuruna yakışmayan gözetlemeleri de içinde barındırmaktadır. Bir yandan girdiğiniz bir restoranda yıllarca Filistin Kurtuluş Örgütünde işgal güçlerine karşı savaşmış Filistinlilerle sohbet ederken, diğer yandan etnik kimliğinden ötürü şeytanlaştırılan ve hatta öldürülen Filistinlilere denk gelebilirsiniz. Tüm bu durumlar yurtlarından edinen Filistinlilerin yurt edinme süreçlerinin de ne denli sancılı olduğunu tekrar tekrar gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Kenny, K. (2013). *Diaspora: A very short introduction*, Very Short Introductions. New York: Oxford Academic.
- Peteet, J. (2007). Problematizing a Palestinian diaspora. *International Journal of Middle East Studies*, 39(4), s. 627-646.
- Sheffer, G. (2003). *Diaspora politics: At home abroad*. Cambridge: Cambridge University Press.

² Bkz.: <https://bit.ly/41PAlds> <https://bit.ly/3Hcm8IP>

³ Bkz.: <https://bit.ly/3He7RVC>

Yeryüzünde İzzetli Bir Direnişçi: İzzeddin el-Kassam

Safiya Farokh

Sosyoloji Lisans Öğrencisi, Sakarya
Üniversitesi

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg92>

Tarihte devrimciler arasındaki en çarpıcı benzerlik, şartsız ve sınırsız hak ve özgürlük için verdikleri sarımsız mücadeledir. Öğretmen, vaiz, savaşçı, şeyh, aktivist ve şehit olan El Kassam'ın durumu da böyleydi: O daimi olarak özgürlük arayışında, sömürgeciliği yenmek isteyen ve özgürlük arzusunu anavatanının sınırlarının ötesine taşıyan biriydi.

Muhammed İzzeddin bin Abdülkadir bin Mustafa bin Yusuf bin Muhammed el-Kassam, 1882 yılında Suriye'nin Lazkiye vilayetine bağlı Ceble köyünde, fıkıh ve İslami ilimlere önem veren dindar bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluğunda matematik ve İslami ilimlerin temellerini öğrendi. On dört yaşındayken babası onu saygın bir üniversite olan El-Ezher'e eğitim alması için gönderdi. Yaklaşık sekiz yılını geçirdiği Mısır'da Batı işgaline karşı direniş savunan reformist ekolle tanıştı. İmam Muhammed Abdu ve Şeyh Cemaleddin el-Afgani gibi isimlerden eğitim aldı; İngiliz sömürgeciliğine karşı direniş ve vatanı savunma ruhunu onlardan öğrendi. Mısır Arap sokağında (Arab street) Ahmed Orabi ve Mustafa Kamil gibi isimler tarafından yayılan devrimci coşkuya tanık oldu. El-Ezher eğitimi İmam daha sonra şeyh ve vaiz olarak Ceble'ye döndü ve günümüze kadar uzanan uzun devrimci bir yolculuğa çıktı.

İzzeddin el-Kassam, o dönemde çiftçilerden vergi alan ve haklarını vermeyen Ceble'deki feodal sistemden nefret ediyordu. Bir imam ve öğretmen olarak, feodal sistemin dayattığı adaletsizliği gidermek amacıyla

halk arasında farkındalık oluşturmak için çalışmaya başladı. Ceble'deki bazı beyler kendilerini tehdit altında hissederek onu İzmir'e sürmeye kalkışınca, genç adam daha sonra hilafet şehri İstanbul'a gitti. Orada bir süre eğitim sistemlerini öğrenmekle vakit geçirdi ancak kısa süre sonra Ceble'ye dönerek 1913 yılında bir okul açtı. Gündüzleri çocuklara, geceleri de yetişkinlere eğitim veren modern bir sistem getirmiş, İbrahim bin Adham Camii'nde Hadis ve Tefsir dersleri vermiş ve Mansuri Camii'nde Cuma vaazları vermiştir.

Devrimci Kişiliği

İzzeddin el-Kassam'ı konuşurken tarihçiler ve eleştirmenler onun yetişme biçimi, kimliği ve devrimci yolculuğunun başlangıcına dair anlatılarında farklılık gösterirler. Onu "Devrim ve Direniş Şeyhi" yapan şeyin ne olduğuna dair çok sayıda tanımlama, farklı nedenler ve spekülasyonlara rağmen, onun istisnai bir devrimci Arap figürü olduğu konusunda bir fikir birliği vardır.

Bugün El-Kassam'ı anlamak için El Kassam'ın devrimci kişiliğinin derinlerine inmeliyiz. Ancak, şeyhin devrimci yolculuğuna göz atmak, tarihsel olayları anlatmaktan ibaret değil; direnişin ve Filistin'in özgürlük yolculuğunun bir sembolü hâline gelen Suriyeli şeyhin karakterini anlama isteğidir. İzzeddin el-Kassam'ın biyografisini okumak, Filistin'de Siyonist devletin doğuşuna, silahlı direnişe, Filistin devrimine ve o dönemdeki Filistin toplumu ile İngiliz sömürgeciliğine dair bir fikir edinmek demektir.

Toprak ve milliyetin şeyhin özgürlük çağrısında bulunması için hiçbir zaman motive edici olmadığını söylediğimizde, İzzeddin el-Kassam'ın Libya'nın Trablus kentine yönelik İtalyan saldırısını püskürtme girişiminden bahsetmemiz gerekir. Bu haberi duyduktan sonra İtalyan işgalini kınayan protestolara katıldı ve erkekleri Müslüman Arap topraklarını savunmaya çağırdı. Gönüllülerin İskenderun limanı üzerinden Trablus'a nakledilmesi için Türk hükümetiyle koordinasyon kurarak savaş için adam seferber etti ve halktan bağış topladı. Ancak gemi Trablus'a ulaşmadı ve bazı anlatılara göre topladığı paraları daha sonra bir yetimhane inşa etmek için kullandı, bazılarına göre ise Libya'ya sızarak Şeyh Ömer el-Muhtar'la görüştü ve sömürgeciliğe karşı mücadelesini finanse etmek için topladığı paraları ona verdi.

Birinci Dünya Savaşı ve 1920'de bölgeyi Fransız ve İngiliz sömürgeciler arasında paylaştıran Sykes-Picot Anlaşması'ndan sonra Fransız sömürge filoları Lazkiye ve Suriye kıyılarını işgal etti. İzzeddin el-Kassam sömürgecilere karşı savaşmakta tereddüt etmedi ve Fransızlara direnmek için evini satarak 24 tüfek satın aldı. O dönemde, etkili konuşmaları ve akıllı askerî taktikleriyle işgalcileri kovmak için çiftçiler ve sıradan insanlar arasında direniş ruhunu aşılayarak devrimcileri bir araya getirdi. Suriye'deki bazı bölgeler işgalcilere karşı baskınların düzenlendiği merkezler haline geldi ve Fransızlara karşı silahlanan, onlara meydan okuyan ve her türlü uzlaşma girişimini reddeden ilk kişi oldu. Dağlardaki adamlarını silah taşımaları ve düşmanla yüzleşmeleri için eğitmeye başladı. El Kassam ve adamları çatışmayı tırmandırınca, Fransız işgalciler onu güç ve zenginlik vaatleriyle caydırmaya çalışsa da o bunu reddetti. Bunun üzerine Fransız işgalciler onun ve bazı arkadaşlarının gıyabında ölüm kararı çıkarıp ve onları bulana ödül vermeyi teklif ettiler. Bu durumda şeyh, altı arkadaşıyla birlikte Suriye'yi terk ederek Filistin'e gitmekten başka çare bulamadı ve bu İzzeddin el-Kassam'ın hayatında çok önemli bir noktaya işaret etti.

Hayfa ve Şeyh İzzeddin el Kassam

Filistin'in İngiliz mandası altında olduğu 1911 yılının başında Şeyh El-Kassam Hayfa'ya sığındı. Hayfa'yı seçmesinin, o dönemde çok çeşitli bir yapıya sahip bir kültür merkezi olması gibi çeşitli sebepleri vardı. Ayrıca Hayfa, özellikle köylerine el konulan çadırlarda yaşayan yoksul erkekler için bir merkezdi. Dahası, Hayfa İngiliz deniz filosu için bir üs konumundaydı.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, İzzeddin el-Kassam'ın Filistin'e özellikle İngiliz işgaline ve daha sonra da Siyonist projeye karşı koymak amacıyla gittiği söylenebilir mi?

Filistin'e vardığında Şeyh'in zihninde geleceğe yönelik niyetler açısından neler olup bittiğini tam olarak bilmiyoruz. Ancak Libya'da, Suriye'de veya Filistin'de; işgalcileri ya da istilacıları topraklarından kovma konusunda tereddüt etmeyeceğini, zalimlere karşı direnmeye ve onlarla yüzleşmeye kararlı olduğunu biliyoruz. Hayfa'ya yerleştikten sonra İzzeddin el-Kassam, bugün hâlâ işgal altındaki Hayfa'da bulunan

İstiklal Camiinde vaizlik görevini üstlendi. Şeyh, şehadet gününe kadar camide vaiz olarak çalıştı.

İzzeddin el-Kassam ve İstiklal Camii

Şeyh'in Filistin topraklarında Siyonist devletin kurulacağını ilk tahmin eden kişi olması şaşırtıcı değildi. İngilizlerin bir Filistinliyi idam etmesinin ardından yaptığı bir konuşmada "Siyonizm, Amerika'daki kızılderilileri katlettiği gibi sizi de katletmek istiyor" demişti. Çünkü Şeyh İzzeddin el-Kassam sadece bir din adamı ya da vaiz değildi; sadece bir savaşçı da değildi. O aynı zamanda olayları algılayıp analiz eden, önceden plan yapan ve Siyonist projeye yüzleşebilecek keskin bir zekaya sahip devrimci bir düşünürdü. İşgalci İngilizlerle mücadele etmek için kürsüsünden çağrı yapmaya başladı.

İstiklal Camiinin öncüleri çoğunlukla çiftçiler ve sıradan insanlardı, ancak Şeyh El Kassam etkili konuşmalarıyla tanınıyordu. Onun hakkında "Sıradan bir adamı gerçek bir savaşçıya dönüştürebilir." denirdi. Şeyh açıkça cihadın temel olduğunu ve düşmana karşı silah taşımanın her Müslüman için farz olduğunu ilan etti.

Daha sonra Şeyh'in halk arasındaki popülaritesi artmış, çeşitli sınıflarla, devrimcilerle ve hatta o dönemde Filistin'deki bazı politikacılarla geniş ilişkileri olmuştur. İnsanlar ona güveniyor ve konuşmalarını dinlemek için her yerden geliyorlardı, çünkü dinî durumu insanları ona yaklaşıtıyordu. Şeyh'in Müslüman Gençlik Derneği ve Bağımsızlık Partisi'nde siyasi deneyimi vardı. Ancak onun halkla olan ilişkisi özeldi. Siyasetin sadece cihada hizmet etmesi gerektiğine inandığı için siyasi faaliyetlerde bulunmayı sevmezdi.

El Kassam'ın askeri faaliyetlerinin ve uzmanlık eğitiminin başlangıcı, Batı Duvarı çevresinde Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki çatışmalarda çeşitli operasyonlarla birlikte başladı. Daha sonra, 1925 yılında El Kassam, "Kassamlılar" ya da kendi deyimiyle "El Cihadiye" olarak bilinen grubu kurdu. Cihadiye'yi askerî liderlik ve olağanüstü bir seferberlik sistemi ile bizzat denetledi. Bu gizli örgütün çekirdeği saf cihatçı İslam kavramına dayanıyordu. El Kassam, cihadın sömürge altındaki her Müslüman için zorunlu bir görev olduğuna inanıyor, silahlanmanın Mescid-i Aksa bile olsa camileri süslemekten daha öncelikli

olduğunu vurguluyordu. Cihadiye, El Kassam 1935 yılında İstiklal Camii minberinden söylediği ünlü sloganla devrimini ilan edene kadar gizli kaldı: "Bu bir cihattır. Ya zafer ya da şehitlik."

El Kassam'ın takipçilerinin çoğu çiftçi ve yüksek eğitim sahibi olmayan insanlar olmasına rağmen, İstiklal Camii'nin öncüleri oldular. El Kassam tarafından eğitilen ve yönlendirilen bu kişiler daha sonra son derece yetenekli savaşçılar olarak ortaya çıktılar. El Kassam, kendilerine reform getireceğine inandığı için hiç kimseyi cihadın dışında bırakmadı. Aynı zamanda onların ahlaki ve entelektüel gelişimleri için çalıştı.

El Kassam'ın lider kişiliğine gelince, tarihçiler onu modern anlamda bir "sosyal etkileyici" (social influencer) olarak tanımlamaktadır. O dönemde Filistin'deki aileler, politikacılar entelektüellerle güçlü ve yakın ilişkileri vardı. Toplumsal yapıyı anlamasına ve kişisel bağlantıları olmasına rağmen, her zaman sıradan insanlara veya çiftçilere daha yakın durdu. Herhangi bir siyasi partiye katılmaktan sürekli olarak kaçınmış, önceliğinin cihad ve toprakların özgürleştirilmesi olduğunu vurgulamıştır. Bu, eşiyile arasında geçen bir diyalog gibi hayatındaki pek çok örnekten çıkarılabilir. Eşine hayata karşı mı yoksa hayatla birlikte mi olacağını sorduğunda, eşi cihad yolunda hayata karşı onunla birlikte olacağını söylemiştir. Hatta kocasının isteği üzerine Filistin'deki direniş için silah ve teçhizat almak üzere tüm altınlarını sattığını da biliyoruz.

Şeyh ve Büyük Filistin Devrimi'nin Tohumları

Burak (Batı Duvarı) olayları ya da 14 Ağustos 1929'da Burak Devrimi olarak bilinen olay, daha sonra Büyük Filistin Devrimi'ne dönüşecek olan sürecin ilk kıvılcımı olarak kabul edilir. Bu, Şeyh El Kassam ve adamlarının karşı karşıya kaldığı ilk çatışmaydı. Sonraki yıllarda Şeyh El Kassam ve Kassamlılar grubu İngiliz ordusuna ve Siyonist çetelere karşı operasyonlar düzenlemeye devam etti. Tam bir gizlilik içinde hareket ederek İngilizlerin bu operasyonların faillerini tespit etmesini başarıyla engellediler. Şeyh El Kassam, Ekim 1935'te Hayfa'daki İstiklal Camiinde verdiği son vaazında toprakların kurtuluşu için düşmana karşı devrimini ilan etti: "Ey insanlar, her biriniz bilgi sahibi oluncaya kadar sizi dinî konularda eğittim. Ayrıca size cihadın farz olduğunu söyleyerek vatanınızın meseleleri hakkında

da bilgi verdim. Allah'ım, şahit ol ki ben tebliğ ettim. Müslümanlar cihada, Müslümanlar, cihada.”

İzzeddin El Kassam neden ölmüdü?

El Kassam'ın öldürülmesinin üzerinden seksen yıl geçmesine rağmen, Filistin ya da direniş tarihi tartışılırken adı en sık duyulanlardan biri olmaya devam ediyor. Direniş derken, bu terimi “direnme” fiilinden türetilen gerçek anlamıyla kullanıyorum.

Özellikle Arapça'da “direnme” denince akla Şehit İzzeddin el-Kassam gibi kişilerin eylemleri gelir. Şeyh bu terime derin ve işlevsel bir anlam katarak “direnmeçiler” ifadesini topraklarını savunan silahlı adamlarla eş anlamlı hâle getirmiştir.

Bu da önemli bir soruyu gündeme getirmektedir: Ölen bir adam nasıl olur da bir milleti yeniden bir

araya getirebilir, onları yürekten birbirine bağlayabilir ve özelde Filistin'in, genelde ise tüm ümmetin kurtuluşunu, onunla hiç tanışmamış ya da onun topraklarına ayak basmamış nesiller ve bireyler için ortak bir hedef haline getirebilir? Seksen yıl önce Hayfa'da bir cami minberinde söylenen sözler nasıl olur da şu anda Gazze'de direnen insanların resmî söyleminin bir parçası hâline gelir ve TikTok'taki bir videoda Z kuşağı tarafından paylaşılır? Onları sonsuza dek canlı tutan kelimelerdeki samimiyet mi, yoksa sözlerini sonsuza dek canlı tutan şehadet mi?

Kesin bir şey söyleyemem ama bildiğim bir şey var ki o da El Kassam'ı anlatmak için ne sayfalar yeter ne de kelimeler onun kapsamlı hayatını ve derin karakterini özetlemeye yeter. Onun hayatını uzun uzadıya incelemeye ihtiyacımız olduğunu söylediğimizde, bu, onun izinden yürüyerek aradığı şeyi elde etmek için olmalıdır: vatanın ve insanların özgürlüğü.

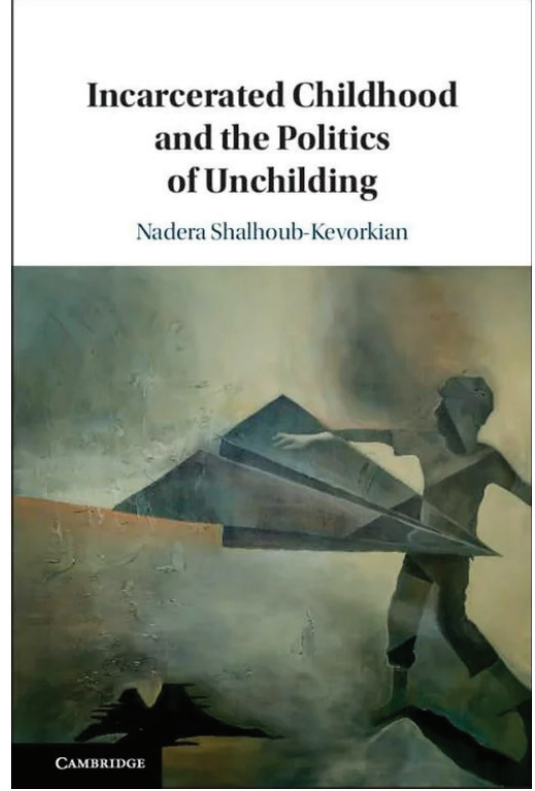
Kitap Değerlendirmesi: Çocukluksuzlaştırılmaya Direnen Çocuklar

Ayşe Nur Kepil

İnsan Kaynakları Koordinatörü,
Kültürlerarası İletişim Merkezi

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg93>

Nadera Shalhoub-Kevorkian,
*Incarcerated Childhood and the Politics
of Unchilding*, Cambridge, 2019.

“Unchilding” (çocukluksuzlaştırma), sosyal bilimler literatüründe sıkça rastlamadığımız bir terim olsa da yerleşimci-sömürgeci devletlerin politikalarında açık bir şekilde karşılaşılabileceğimiz bir gerçekliktir. Terim, çocukların, bu devletlerin politik ve askerî emelleri doğrultusunda çocukluklarından ve haklarından koparılarak bir politik sermaye olarak kullanılmasını tanımlamaktadır. Amerika’daki ilk yerleşimci hareketlerinden, Asya ve Afrika’nın sömürgeleştirilmesine kadar geçmişte ve bazıları günümüzde birçok bölgede faaliyet gösteren yerleşimci-sömürgeci devletlerde; politik şiddetle paralel bir şekilde uluslararası çocuk hakları çiğnenmeye devam etmektedir. Bu devletlerde, ırksal olarak marjinalleştirilmiş halkların çocuklarına yönelik hapis, yaralama, kayıp, travma, sömürgeci şiddet ve silahlı işgal de dahil olmak üzere kapsamlı bir şiddet mekanizması mevcuttur (Shalhoub-Kevorkian, 2019).

“Unchilding” terimi ise ilk defa sistematik ve açık bir şekilde Filistinli akademisyen ve insan hakları savunucusu Prof. Nadera Shalhoub-Kevorkian tarafından ortaya atılmıştır. Bu yazıda inceleyeceğimiz *Incarcerated*

Childhood and the Politics of Unchilding (Hapsedilmiş Çocukluk ve Çocukluksuzlaştırma Politikaları) adlı kitabında, günümüzde bu terimin uygulanışını Filistin coğrafyasında, İsrail'in Filistinli çocuklara karşı uyguladığı çocukluksuzlaştırma politikalarını gözler önüne seriyor. Tarihsel kayıtlar ve ifadelerin yanı sıra Filistin halkından alınan birebir tanıklıklara yer veren kitap sayesinde "unchilding" terimi kalıcı ve sağlam bir şekilde literatürde yer edinmiştir. Altı bölümden oluşan kitabı temel başlıklarıyla açıklarken, Filistinli çocukların kitapta yer edinen şahitliklerine de yer vereceğiz.

"Childhood as Political Capital" (Siyasi Sermaye Olarak Çocukluk) başlıklı birinci bölümde yazar, yerleşimci-sömürgeci İsrail'in, Filistinli çocuklara olan iki farklı yaklaşımını ele alıyor. Bunların ilki hümanist bir açıdan yola çıktığı iddiasıyla, Filistinli çocukların modern ve medeni bir hizaya gelmeleri için "şefkatli bir müdahale" gerektiği. Ailelerinden ve yerel kültürlerinden uzaklaştırılmanın onlar için en iyisi olduğunu, medenileşememiş ve gerici kültürlerinden çocukları kurtarmak gerektiğini -tarihsel olarak hiç yabancı olmadığımız apaçık ırkçı ve sömürgeci bir diskurlla iddia ediyor. Kitap, İsrail'in bu yolda Filistinli çocukların eğitimine müdahale ve çocuk koruma hizmeti adı altında ailelerinden alıkoyma gibi politikalarını meşurlaştırmış olduğuna dikkat çekiyor. İkinci yaklaşım ise, Filistinli çocukları kişisizleştirme ve şeytanlaştırma

üzerine kurulu. Böylece, çocuk kimliği elinden alınıp her biri birer "potansiyel terörist" olarak gösterilen Filistinli çocuklara karşı işlenen her suç, (öldürme, yaralama, tutuklama vb.) meşurlaştırılmış oluyor.

"Caging: From Lydda, 1948, to Hebron, 2018" (Kafesleme: 1948 Lod'dan 2018 Hebron'a) başlıklı ikinci bölümde yazar, Filistinli yaşlıların tanıklıklarıyla başlayıp 1948'de Nekbe esnasında henüz çocuklarken yaşadıkları trajedilere ışık tutuyor. Devamında ise "caging" terimi üzerinden Filistinlilerin hapsedilmesine geniş bir çerçeveden bakıyor. Yerleşimcilerin işgali altındaki bölgelerde baskıcı Siyonist politikalar sebebiyle kendi evlerinde olmalarına rağmen fiziksel, psikolojik, hatta metafizik bir kafes içerisinde yaşıyorlar. Böylece Filistinli çocuklar, gardiyanlarla dolu bir kafeste doğup yaşamaya mahkûm bırakılmış oluyor. Nekbe zamanında henüz bir çocuk olan Abu Manneh, o dönemde çocuk zihninden geçenleri böyle anlatıyor: "Her şeyimizi aldılar; yemeğimi, hayatımı, hareketimi, her şeyi kontrol ediyorlar... ve bir korumamız yok... Ne yapabilirim ki... Ne yapabiliriz ki?"

"Our Existence Is Upsetting Them: Gendered Violence and Unchilding in the Naqab" ("Varlığımız Onları Rahatsız Ediyor: Nakab'da Cinsiyet Temelli Şiddet ve Çocukluksuzlaştırma) başlıklı bölümde, Nakab Çölü'ndeki bedevi topluluklara karşı İsrail'in izlediği politikaları tanıkların ifadeleri üzerinden anlatılıyor.

Siyonist rejim, özellikle Avrupa'nın emperyalist diskurunu takip eden söylem ve yöntemlerle bu kabilelerin haklarına el koyuyor. Yazar, İsrail'in bunu yaparken de kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddeti ve zorunlu doğum kontrolünü bir kontrol aracı olarak kullandığına vurgu yapıyor.

Kitabın dördüncü bölümü "They Made My Parents into Prison Guards: Childhood, Parenthood, and the Carceral Politics of Home Arrest" ("Ailemi Hapishane Gardiyanı Yaptılar: Çocukluk, Ebeveynlik ve Ev Hapsi Politikası), 15 yaşındaki Kudüslü bir çocuğun çarpıcı sözleriyle başlıyor:

"Sadece yerleşimcilerin Silvan'daki ya da Ras el Amud'daki saldırılarına bakın. Onları bize saldırmaları için gönderdiklerini ve sonra da tutuklandığımızı görebilirsiniz. Kaç kez tutuklandım ve serbest bırakıldım, tutuklandım, serbest bırakıldım? ... Evimi hapishaneye çevirdiler (kendisi ev hapsinde) ve ailemi de gardiyanlarım yaptılar... Hepimiz özgürlük

“

“Çocuk kimliği elinden alınıp her biri birer “potansiyel terörist” olarak gösterilen Filistinli çocuklara karşı işlenen her suç, (öldürme, yaralama, tutuklama vb.) meşrulaştırılmış oluyor.”

”

istiyoruz ama kendi evimizin duvarları içinde bile özgürlüğe sahip olamıyoruz.”

Bölümde, işgal altındaki Doğu Kudüs'te çocukları tutuklamaktan ve hapiste işkenceye maruz bırakmaktan geri durmayan İsrail'in ev hapsi uygulamalarına şahit oluyoruz. Ev hapsi, Filistinli çocukları çocukluk haklarından ve ebeveynleri ebeveynlik haklarından sıyrıp ev içi dinamikleri alt üst ediyor ve anne-babayı, çocuklarına gardiyanlık yapmaya mecbur bırakıyor. Yerleşimci-sömürgeci İsrail'in, Filistin aile kurumunu güvensiz ve istikrarsız bir hale getirerek ev hapsi uygulamasını etnik tahakküm aracı olarak kullanıyor.

Kitabın beşinci bölümü "Unbreakable: The Intimacy of Torture and the Children of Gaza" (Parçalanamaz: İşkencenin Yakınlığı ve Gazze'nin Çocukları), İsraili grupların ve politikacıların, Gazzeli çocukları ve ebeveynleri hayvanlaştırdığı soykırım retoriklerinin anlatımıyla başlıyor. Tarihteki Dünya'nın farklı yerlerinde

kurulan yerleşimci-sömürgeci devletlerde de görüldüğü gibi, yerel halkı “insan dışı öteki” olarak göstererek, onlara karşı uygulanan her türlü zulmü meşru müdafaa eylemi altında savunabiliyor. Devamında yazar, Siyonist projenin, bölgede etnik üstünlüğünü devam ettirebilmek için Filistinli çocukları imha edilmesi gereken varlıklar olarak gördüğünü fakat bunu terörizmle savaş uğrunda “tali hasar” olarak dünya medyasına aktararak ahlaki hegemonya sağlamaya çalıştığını anlatıyor. Bütün bunlara, politik şiddetin, işgalin, baskının ve zulmün ortasında geçirilen çocukluğa rağmen Filistinli çocukların sömürgeci güce karşı attıkları taşların seslerini duyuyoruz: “Hikayemi anlatabilmek ve İsrailileri rezil edebilmek için gazeteci olmak istiyorum. Gazeteci olamazsam da avukat olacağım ki vatanımı savunabileyim. Barış içinde yaşamak bizim hakkımız!”

Altıncı ve son bölümün başlığı: “Children as Political Capital: Unchilding and the Incomplete Death” (Siyasi Sermaye Olarak Çocuklar: Çocukluksuzlaştırma ve Tamamlanmamış Ölüm). İlk bölümde anlatıldığı gibi sömürgeci düzenin, Filistinli çocukları yeri geldiğinde tehlike unsuru, yeri geldiğinde ise geri kalmış ve yönlendirilmeye muhtaç olarak görmesini yazar “mülksüzleştirme” politikası olarak tanımlıyor; kültürlerinden, ailelerinden, yaşam alanlarından ve çocukluklarından. Şöyle devam ediyor: Irksal şiddet ve Yahudiliğin dinî yazıtlarından alınıp devlet politikası

“
**Kendini o toprağın
asıl yerlisi;
Filistinli çocuğu
ise ait olmayan
ve harcanabilir
diğer olarak gören
yerleşimci-ırkçı
devlet, çiğnediği
çocuk haklarının
hiçbirinin hesabını
vermek zorunda
kalmıyor.**
”

olarak yürütülen üstünlük ideolojisi, Filistinli çocuklara karşı çocukluksuzlaştırmanın temelindedir. Kendini o toprağın asıl yerlisi; Filistinli çocuğu ise ait olmayan ve harcanabilir diğer olarak gören yerleşimci-ırkçı devlet, çiğnediği çocuk haklarının hiçbirinin hesabını vermek zorunda kalmıyor. Son olarak yazar, Filistinli çocukların Siyonist düzen karşısında duruşlarına yer vererek bitiriyor. Bir yandan neden kimsenin onlara karşı yapılan haksızlıkları durduramadığını, kolektif travmalarının neden görmezden gelindiğini ve susturulduğunu sorgularken, İsrail’le kendi direnişleri ve dayanıklılıklarıyla bizzat yüzleşiyorlar. Direnişleri, çocukluk haklarını ve onurlu bir yaşam ve ölüm haklarını ısrarla ellerine alma amacıyla yerleşimci-sömürgeci rejime karşı en büyük tehlikelerden biri olarak sürege-liyor: “Onlardan korkmuyoruz; bize yaptıkları her şeye rağmen, onlardan korkmuyoruz... Ailemi öldürdüler, halkımı yaraladılar, evimi yıktılar; işte bu yüzden ben daha güçlüyüm.”

Yazıyı sonlandırmadan önce güncel olaylara kitabın anlatılarıyla ışık tutmak istiyorum. “Unchilding” terimi bir süredir, 2015’te kuzeninin işlediği suçla tutuklanan 13 yaşındaki Ahmad Manasra ile gündemdeydi. Ciddi psikolojik sağlık problemleri olmasına rağmen üst üste uzun süreli hücre hapsine çarptırılan Manasra, günümüzde 21 yaşında ve hâlâ tutuklu (Amnesty International, 2023). Böylece Siyonist rejim, konu Filistin halkı ve Filistinli çocuklar olduğunda uluslararası

alanda çocuk ve akıl hastalarına karşı uygulanan hiçbir hukuku düzenlemeyi tanımadığını gösteriyor. Son zamanlarda ise, medyada Filistinlilerden -özellikle de Gazze halkından- “karanlığın çocukları” gibi bahsedilmesini veya Hamas ve IŞİD’in aynı yapılanmalar olarak gösterilmesini ve bunun aracılığıyla savaş suçlarının meşrulaştırılmaya çalışıldığını İsrail devlet propagandasında sıkça görebiliriz. İsrail üst devlet görevlilerinin apaçık soykırımcı açıklama ve eylemlerine rağmen “İsrail kendini savunma hakkına sahiptir.” cümlesini diline dolayan politikacılar, Filistinli çocukların yaşama haklarının bile ellerinden alınmasına rağmen İsrail’in hiçbir bedel ödemesinin beklenmediğini gösteriyor. Çünkü Filistinli çocuklar, çocukluklarından zorla koparılmaya ve “unchilding” politikalarına maruz bırakılmaya devam ediyor.

Kaynakça

- Israel/OPT: After nearly 2 years in solitary confinement, Ahmad Manasra too ill to attend his hearing. (2023). Amnesty International. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/09/israel-opt-after-nearly-2-years-in-solitary-confinement-ahmad-manasra-too-ill-to-attend-his-hearing/#:~:text=On%2024%20October%202021%2C%20he,in%20the%20summer%20of%202022> adresinden erişildi.
- Shalhoub-Kevorkian, N. (2019). *Incarcerated Childhood and the Politics of Unchilding*. Cambridge: Cambridge University Press.

Başkalarının Acısına Bakmak

Elif Akkuş

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal
Projeler ve Sivil Toplum Kuruluşu
Yönetimi, İstanbul Bilgi Üniversitesi

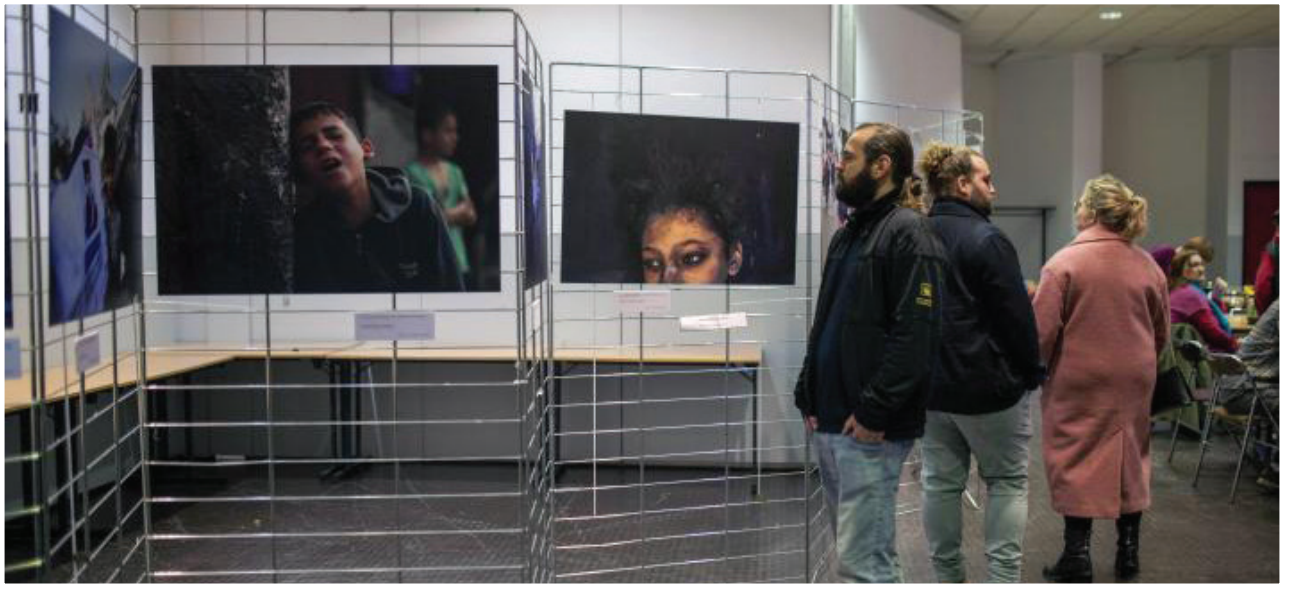
<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg94>

*Susan Sontag, Başkalarının Acısına
Bakmak, Can Yayınları, 2003.*

20. yüzyılın önemli entelektüellerinden biri olan Sontag, Yahudi asıllı Amerikalı insan hakları savunucusu, yazar, fotoğraf sanatçısı ve belgesel yönetmenidir. Fotoğrafın gücü düşünce dünyasını şekillendirmiş bir düşünürdür. Sontag'ın en bilinen eserleri arasında *Against Interpretation* adlı deneme koleksiyonu ve *On Photography* adlı eseri, fotoğrafın toplumsal ve kültürel etkilerini ele alarak önemli bir etki yaratmıştır. Sontag'ın diğer önemli eserleri arasında *Illness as Metaphor* ve *Regarding the Pain of Others* bulunmaktadır. Sontag, bu eseri görüntünün kullanımı, şiddetin yansıtılma biçimi, acıyı estetize etme kaygısı, uyarılara alışma ve uyumlulaşma sürecinin normallığı, savaş görüntülerinin sıradanlaşması ve bunun çağdaş toplumu nasıl etkileyeceği sorularına cevap aramak için kaleme almıştır.

Susan Sontag deneme türünde yazmış olduğu bu eseri ortaya koyarken Londra'da yaşayan bir krallık hukuk müşavirinin Virginia Woolf'a yönelttiği "Sizce savaşı nasıl önleriz?" sorusuna verdiği cevaba bağlıyor. Woolf böylesi bir soruya feminist bir yerden, savaşın bir "erkek oyunu" (Sontag, 2003, s. 16) olduğu cevabıyla müşavirin seçkinci tavrına eleştirel tarzda karşılık veriyor. Bunun üzerine Sontag, Woolf'un savaşın insanın doğasında var olan bir olgu olduğu ve herkes tarafından nefret ve tiksindirici görülmesi gerektiği hususunda ortaklaşmak gerektiğini belli eder şekilde savaşın sürdürülmesi ya da durdurulması

üzerindeki irade birliğini cinsiyetçi yaklaşımdan ziyade “biz” olabilmeye odaklayarak ele alıyor.

Ayrıca konu savaş kanıtı olarak fotoğraftan bahsetmeye geldiğinde, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan böylesi “barbarca” durumlarda zulme birebir maruz kalmayan ayrıcalıklı kitleyi savaşın kötü ve durdurulması gereken bir şey olduğu konusunda doğru safta durmaya ikna çabasının olduğu yadsınamaz. Sontag, kimin kim tarafından acıya maruz bırakıldığı konusunda tüm insanlığı müşterek değerlerde birleştirecek kanaatlerin var olması gerektiğinde ısrarcıdır.

Bu kitabıyla Sontag, başkalarının acılarına şahit olurken sessiz kalma eğilimini modern dönemin bir getirisi olarak ele alır; ancak bunu ahlaki bulmaz. Bu eğilim, enformasyon akışının hızlanmasıyla bağdaştırarak savaş görüntülerini seyirlik bir malzeme hâline getirme, kitleleri sessizleştirme ve insan öldürmeyi sıradanlaştırma eğilimini eleştirel bir bakışla altını çizer. *Life* dergisinde yayımlanan Cumhuriyetçi askerinin ölüm anı karesinin karşısında yer alan, saçları briyantınli taranmış mankenin bulunması tezatlığı; insan duygularıyla dalga geçildiği hissini ve yaşanan olayın sahte olduğu izlenimini yaratabilir. Bu sebeple, savaş fotoğrafçısının yaralanma riskini göze alarak seyirciyi harekete

geçirmeyi hedefleyen ulvi eyleminin samimiyeti sorgulanmalıdır.

Filistinlilere yönelik 7 Ekim’den beri gerçekleştirilen soykırıma karşı medyada karşılaşılan görüntülerde Filistinli Müslümanların kendilerine değil; sessiz kalan vicdan sahiplerine acıdıkları yönündeki söylemleri öteki olarak adlandırabileceğimiz yani savaşa maruz

kalmayan Müslüman izleyicide beklenen vicdan azabını yaratmamaktadır. Bunun sebebi olarak savaş sürecinin uzamasıyla sunulan görüntülerin acı eşliğini oldukça zorlayıcı şekilde servis ediliyor olması söylenebilir. Özellikle de servis edilen içerikte kullanılan nesnenin bir metadan ibaret olmadığı gerçeği unutulmalıdır. Sosyal medya içeriği olarak sunulan videolarda kullanılan nesnenin kanlı canlı duyguları olan insanlardan olması nedeniyle izledikçe meseleyi sıradanlaştıracak bir stratejilerden kaçınılmalıdır.

Sontag bir görüntünün barış çağrısı olabileceği yanında öç alma çılgılığı olarak da karşılık bulabileceği belirtilmiştir (Sontag, 2003, s. 22). *New York Times*’ın 13 Kasım 2001’de yayımladığı sayının kapağında yer bulan fotoğrafta, bir Taliban askerinin dehşet verici bakışları betimlenmektedir. Bu bakışlar fotoğrafa bakan kişiyi dikizci durumuna düşürmektedir. Böylesi fotoğraflar dikizleyeni savaşın

“Sosyal medya içeriği olarak sunulan videolarda kullanılan nesnenin kanlı canlı duyguları olan insanlardan olması nedeniyle izledikçe meseleyi sıradanlaştıracak bir stratejilerden kaçınılmalıdır.”

“

Filistinlilere uygulanan soykırımla ilgili medyada sürekli servis edilen enkaz altında kalmış insan bedenleriyle karşılaştığında bakmamayı tercih ediyor olmak Sontag'ın da hatırlattığı gibi aslında çaresizlik hissini tetiklenmesine mâni olmak adına alınan bir önlem olabilir.

”

iğrençliğiyle yüzleştirmek için iyi bir yöntem olabileceği gibi kimi zaman savaşın sürdürülmesi isteği uyandırabilir.

Dinî referanslara dayanarak ölümü müjde olarak karşılayan Filistinlilerin savaşı uzaktan izleyen ötekinde sebep olabileceği davranışların ilki, yaşanan katliama seyirci dahi kalamayarak kaçmayı tercih etmesi olarak karşılık bulabilir. Bunun sebebi acı duygusuna fazlaca maruz kalan kişide uzun süren eylemsizlik hâlinin rahatsız edici olmasıdır. Filistinlilere uygulanan soykırımla ilgili medyada sürekli servis edilen enkaz altında kalmış insan bedenleriyle karşılaştığında bakmamayı tercih ediyor olmak Sontag'ın da hatırlattığı gibi aslında çaresizlik hissini tetiklenmesine mâni olmak adına alınan bir önlem olabilir. Dikizci olarak onlar ve biz arasında gerçekdışı bir bağ olduğu düşüncesine kapılmak ürkütmelidir. Kendini yoğun acıya maruz bırakıp atalete sevk etmeyi istememekten ötürü görülenler karşısında yoğun acıyla baş başa kalmamak tercih edilebilir. Aksi takdirde Filistin için ses çıkaracak gücü bulamayıp sessiz kalarak elinden gelebilecek olan en küçük karşı geliş dahi kaybedilmiş olur.

Sontag'ın “*Regarding The Torture of Others*” yazısında da sorguladığı gibi bir insan başka bir insanın çektiği acılara ve aşağılanmasına nasıl sırtabilir? (Sontag, 2004, s. 3) Eğer ötekinin kendinden daha aşağı bir ırka ya da dine mensup olduğuna inandırmışlarsa bunu yapabilir. Berger'in söylediği şey o nedenle bu soruyu açıklayıcıdır. Fotoğrafın yarattığı ıstırap anının ilerleyen zamanda süreksizliği kişiye kendisini ahlaki anlamda yetersiz hissettirecektir (Berger, 2014, s. 51). Fotoğrafın gören üstünde yarattığı şok etkisi, onu güçsüz ve çaresiz hissettirdiği gibi şiddet karşısında hareketsizleştirmektedir. Fotoğrafa bakını hissizleştiren işkence görüntülerinin hassasiyet gözetilmeksizin sergilenmesinin şiddete maruz kalan tüketim nesnesine dönüştürmekten ileriye gidemediği kanaatindeyim. Bu etki, işkence ve cinayeti

meşru görmese de izleyicinin sessiz kalmasına sebep olacaktır. Bu da onu yaşanan barbarlığı onaylayan iştahlı bir dikizci konumundan öteye taşımayacaktır.

Kitabın son sayfalarındaysa Sontag'ın bir avuç fotoğrafı savaşı durdurulup durdurulamayacağını sorguladığını görürüz. Bir avuç fotoğrafı tabii ki de bir savaşı sonlandırabilme potansiyeli taşımaz, fakat dünyada sonu gelmez adaletsizliğe karşı ötekini harekete geçirebilecek son çare acıma duygusu olabilir. Çünkü harekete geçirecek duyarlılığı yaratabilmek ancak bir başkasının acısına bakarken mümkün olabilir. Yazar da I. Dünya Savaşı yıllarından itibaren piyasada ün yapmış Robert Capa gibi savaş fotoğrafçılarından örnekler vermektedir. 1940 gazete fotoğrafçılığının meşruiyetinde bir eşik olarak görülebilir. Fotoğrafçıların kazancı, çalışma koşullarından ve ona bakış açısının savaşı gözler önüne serme imkânı taşıdığı için olumlu yönde gelişmektedir.

Gün geçtikçe savaş muhabirlerinin fotoğraflarında vermek istedikleri mesajı dramatik hâle getirebilmek adına çekim sahnelerini tasarlayarak yaşanan vahşeti sansürledikleri iddia edilebilir. Bu hâliyle bir fotoğrafın hegemonyayı sürdürücü hatta çekilen karelerin gerçekliği gösterme gayesinin inandırıcılığını yitirdiğini söylemek gerekir. Bu konu bir sanat olarak savaş fotoğrafçılığının insan açısından nemalanan bir meslek grubuna dönüşebileceği tehlikesini de göz ardı ettirmemelidir. Böylesi bir ima bile yapılan işi ve yaparı oldukça küçük düşürücüken sanatçının oldukça hassas davranmasını gerektirir.

Bir savaş fotoğrafına sırf sanatsal açıdan yaklaşmak da utanç verici bir davranıştır. Başkalarının acısıyla sanat yapmak acıya maruz kalanın kahroluşunu hafife almak anlamına gelebileceği gibi saygısızlık yapıldığı izlenimini uyandırabilir. Gerçekliği olduğu gibi izleyememek sanatçının ona kendi estetik kaygısı dahilinde planlı hâlde şekil vermeye çalışması insan onurunu yaralayıcıdır. Sanat yapma çabası gerçekliğe çekilmek istenen dikkati dağıtıcı, gerçekliğe gölge düşürücü

“

Bir avuç fotoğraf tabii ki de bir savaşı sonlandırabilme potansiyeli taşımaz, fakat dünyada sonu tükenmez adaletsizliğe karşı ötekini harekete geçirebilecek son çare acıma duygusu olabilir.

”

bir etkiye sebep olacaktır. Bu anlamda Sontag'ın “güzel olanın sahici olmayışı” görüşüne katılmaktayım (Sontag, 2003, s. 83). Savaş fotoğrafçılığının fotoğraf sanatı ideologlarının eline bırakılmayacak kadar değerli, kanıtlar sunan, olguları doğrulamanın aracı, kritik göreve sahip bir meslek grubu olduğunu düşünüyorum. Çekilen bir fotoğrafın şok etkisini arttırmak için rengiyle oynayıp onu romantik hâle getirmeden, yapılan işe süs katmadan olanı olduğu gibi yansıtmamanın daha değerli görüldüğü kanaatine sahibim. Böylesine can yakıcı fotoğraflara bakmak acı verici ama insanı etkileyerek harekete geçmesini sağlayacak yegâne unsur şok etkisini yaratır. Aksi

hâlde harekete geçirmeyen bir acının değişime önyak olabileceğini düşünmüyorum.

Sonuç olarak Sontag'ın başkalarının acısına bakmakla kastettiğinin, bu kitabı yazmadaki amacı ile uyduğu bir içeriğe sahip olduğunu düşünüyorum. Böyle bir kitabın acılar karşısında korkaklık yapılmadan tam da acının göbeğinde yer alma cesaretini göstererek yaşanan drama son verebilmek için çabalayan bir kadın aktivist tarafından yazılmış olması, fikirlerine katılabilmem noktasında oldukça etkili olmuştur. Acının servis edilmesinde araç olarak kullanılan fotoğrafı görme biçimimizin gerçeklik algımızı aşındırdığı ve uzaktaki insanın acısını anlatabilmeyi hedeflerken tam tersi yönde muhatabı acıdan uzaklaştıracak bir etkiye neden olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle bir savaş fotoğrafının izleyicide etki uyandırıp yaşanan zulme karşı mevzi alabilmeyi sağlaması için acıyı estetize etme davranışının oldukça sınırlandırılması, gerçekliği örtecek ya da ahlaksızlığına göz yumacak hâle getirmemesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle görüntülerin sıradanlaşmasına, hissedilen yoğun duyguların git gide uyumlulaşma süreciyle normalleşmesine izin verilmemelidir.

Kaynakça

- Berger, J. (2014). Bir Fotoğrafı Anlamak. İstirabın Fotoğrafları. Metis Yayınları. 49-52.
- Medyascope plus, Harikalar Odası- Susan Sontag: Camp ve Ötesi (27 Eyl 2020) https://www.youtube.com/watch?v=bRJj-nD8_Ks
- Sontag, S. (2003). *Başkalarının acısına bakmak*. İstanbul: Can Yayınları.
- Sontag, S. (2004). Regarding The Torture Of Others: *New York Times Magazine*. <http://www.nytimes.com/2004/05/23/magazine/regarding-the-torture-of-others.html?pagewanted=print&src=pm>

Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce Konferansı

Ayşenur Ergin

Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler
Öğrencisi, İstanbul Medeniyet
Üniversitesi

<http://dx.doi.org/10.26414/pmdg95>

18-19 Kasım 2023 tarihlerinde Avrupa, Amerika, Afrika ve Asya kıtalarından 35 farklı uzman konuşmacının yer aldığı ve 8 ayrı panelde çeşitli konularda konuşmaların yapıldığı Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce Konferansı, dinamik ve etkileşimli bir şekilde gerçekleştirildi. Müslüman dünyadaki sorunları ve güncel gelişmeleri ele alan konferansta, dünya genelinde Müslümanları etkileyen sosyal, ekonomik ve kültürel meseleleri tartışmaya ve çözüm önerileri sunmaya yönelik bir hedef benimsendi. Bu doğrultuda başta Gazze olmak üzere Müslüman dünyasının yaşadığı güncel sorunlar, alanında uzman araştırmacı ve akademisyenlerce tartışmaya açıldı.

Sekiz oturumdan oluşan panelde çeşitli başlıklarda konuşmalar gerçekleştirildi. İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Necmettin Kızılkaya moderatörlüğünde “Müslüman Entelektüel Gelenek ve İslam Üzerine Akademik Çalışmalar” temasının ele alındığı ilk oturumda İbn Haldun Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Heba Raouf Ezzat, teori ve pratik meseleleri bir arada ele aldığı bir konuşma gerçekleştirdi. Savaş ve siyaset zemininde Mısır’da demokrasi ve siyasetin geleceğini tarihsel arka planıyla birlikte analiz etti ve bu çerçevede Gazze’de yaşanan durumu değerlendirdi.

Harvard Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ousmane Kane, “Afrika’da İslam’ın Akademik Çalışması” başlıklı konuşmasında ulus inşası sürecinde İslam’ın rolünü anlamlandırmaya çalışan sosyal bilimcilerin müdahalelerini ele aldı. Daha sonra küreselleşme, ulusöteslilik çalışmaları, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve sömürgecilikten kurtulma çalışmalarının alanı nasıl etkilediğini dair bir tartışma yürüttü.

Singapur Ulusal Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Syed Farid Alatas, Avrupa merkeziliğin temel özelliklerinin yansıdığı sosyal bilimlerin ortaya çıkışına ve tarihine yönelik bir tartışma yürüterek bilginin sömürgeleştirilmesinden kurtulmanın spesifik bir anlayışından bahsetti. Bu bağlamda sömürgecilik karşıtı düşünce içinde bilginin sömürgecilikten arındırılması çabası önem teşkil eder. Alatas bu çabadan hareketle, Müslümanların entelektüel geleneğinden örnekler vererek Filistin’in uzun süren sömürgecilik karşıtı bağımsızlık mücadelesi gibi mevcut koşullarını hem teorik hem de metodolojik temelde değerlendirdi.

Prof. Dr. Alev Erkilet’in moderatörlüğünü yaptığı ikinci oturumda, Marmara Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Hüseyin Mercan “Değişen Dünya Siyasetinde

İslami Hareketlerin Karşılaştığı Yeni Zorluklar” başlıklı konuşmasını İslamcı hareketin küresel siyasetteki yeri ve siyasi kurumsallaşması odağında sürdürdü. İslamcı hareketlerin kurumsallaşma ve yönetim sürecinde karşılaştıkları sorunlar çerçevesinde siyasi kurumsallaşma ile ilgili önemli ipuçları, iç boyutları ve dış etkenleri analiz etti.

Katar Üniversitesi öğretim üyesi Prof. M. Mukhtar Shinqiti, “Yükselen Doğu ve Çöken Batı Arasında İslam Dünyasının Kaderi” başlıklı konuşmasında küresel sistem içerisinde İslam dünyasına dair bir konumlandırma yaptı. Çin’in ekonomik yükselişi ve Rusya’nın dindar-milliyetçi uyanışı küresel sistem içerisinde önemli bir noktada yer alır. Bu bağlamda Shinqiti, küresel güçteki bu değişimin İslam Dünyası üzerindeki etkisini nasıl karşılamak ve değerlendirmek gerektiği konusunda analizlerde bulundu.

Al Sharq Forum başkanı Wadiah Khanfar, “İslam Dünyası ve Dünya Düzeninin Geleceği” başlıklı konuşmasında Batı elitinin İslam dünyasında ve bilhassa şu an Gazze’de yaşananlar konusunda bilgisizliklerinin kaynağına dikkat çekti. Buna göre Batı elit, kendi paradigmaları ve bakış açıları üzerinden İslami düşüncenin çok katmanlı ve karmaşık yapısını yorumlamakla ilgili

bir sorun yaşar. Dolayısıyla geçmişte Afganistan’da, Irak’ta ve hâlihazırda Filistin’de yaşananlarla ilgili yanlış çıktılara sahip olurlar. Yanlış çıktının temel kaynağının ise zihniyetle ilgili olduğunu vurgulayan Khanfar, ümmet olarak siyaseti ve iktidarı anlama şeklinin Batı zihninin anlama şekline oldukça farklı olduğunu belirtti. Bu anlayış iktidar kavramını bölgesel liderlerin tekelinden çıkarır ve temeline hak ve batıl, şehadet, fedakârlık, onur gibi kavramlarla iç içe olan ümmet anlayışını yerleştirir.

“Khanfar, Gazze’de verilen mücadele ve direnişin arkasında da aynı meselenin yattığını açıklayarak halkın ortaya çıkardığı dayanıklılık ve direnci ortadan kaldırmanın güçlüğünden bahsetti.”

Khanfar, Gazze’de verilen mücadele ve direnişin arkasında da aynı meselenin yattığını açıklayarak halkın ortaya çıkardığı dayanıklılık ve direnci ortadan kaldırmanın güçlüğünden bahsetti. Nitekim Hamas da verdiği direnişle iktidara yaklaşımda ümmet anlayışının bir tezahürü olarak onurlu duruşun ve halkın direnişinin bir parçasıdır. Bu bağlamda Khanfar, modern-ulus devlet kavramlarıyla açıklanamayacak jeopolitik temelli bir bilinç ortaya çıktığının

ve Filistin’de yaşananların uluslararası bir olay haline gelmesinin kaçınılmaz olduğunun altını çizdi.

Dr. Öğr. Üyesi Elyesa Koytak’ın moderatörlüğünü yaptığı “Müslüman Düşüncesinin Toplumsal Boyutları” başlıklı üçüncü oturumda Leeds Üniversitesinden Prof. Dr. Salman Sayyid, “Neden Hepimiz Filistinliyiz?”

başlıklı konuşmasını gerçekleştirdi. “Gazze halkına yönelik hızlandırılmış katliam karşısında ne düşünebiliriz?” sorusu odağında Filistinlilerin insanlıktan çıkarılması ve Müslümanlığın Filistinleştirilmesi durumlarını siyaset teorisi bağlamında tartıştı. İsrail’in Filistin’de ortaya çıkardığı şiddet, geçmişte sömürgecilik ve ırkçılık temelli yaşanan örneklerden farksız değildir. Bu bilinçle dünyanın dört bir yanında düzenlenen protesto ve eylemler Filistin halkının cesaretine yönelik bir dayanışma ve hayranlık duygusunu barındırır ve soykırıma karşı keskin bir halklar arası ittifakı yoğunlaştırır. Profesör Sayyid’e göre bu tepki küresel erişime sahip, genel bir kaygıdır ve dinamizmini koruyacaktır.

Beyrut Amerikan Üniversitesinden Prof. Dr. Sari Hanafi, “Müslüman Dünyasında Sembolik Liberalizm” başlıklı konuşmasında geç modernitenin politik, sosyo-ekonomik ve kültürel alanlarda oluşturduğu sorunları tartışmaya açtı. Bu sorunlar arasında Güney’de otoriteryanizmin ve Kuzey’de sağ popülizmin eş zamanlı yükselişi, artan eşitsizlik, güvencesizlik ve dışlanma eğilimlerinin yanı sıra çeşitli toplumlarda hiyerarşik toplumsal kutuplaşmaların ortaya çıkışı yer alıyor. Bu noktada sosyal bilimlerin, özellikle de sosyolojinin, bu geç modernitenin sorunlarına nasıl yanıt vermesi gerektiği önemli bir soru olarak ortaya çıkıyor. Hanafi, sorunlara karşı verilen yanıtların büyük kısmının klasik olarak liberal ama politik olarak liberal olmadığını düşünerek bu bileşimi “sembolik liberalizm” şeklinde tanımladığını belirtti. Bunun karşısında toplumsal eşitsizliğe karşı ciddi bir şekilde hareket eden ve adalet anlayışından yana olan “dijalojik sosyoloji” önerisinden bahsetti. Öte yandan

Ibn Haldun Üniversitesinden Prof. Dr. Irfan Ahmad, “Şahab Ahmed’in ‘İslam Nedir?’ Konusu Üzerine Notlar” adlı konuşmasında Ahmed’in metniyle eleştirel bir ilişki kurarak bu tür temalar üzerinde Müslüman düşüncelerinin nasıl yazılacağı ve yazılmaması gerektiğine ışık tuttu.

Muhammad Affan’ın moderatörlüğünü yaptığı “İslam’ı Geçmiş ile Gelecek Arasında Yeniden Tasarlamak” temalı dördüncü oturumda Delaware Üniversitesinden Prof. Dr. Muqtedar Khan, “İslami Uyanış Başarısız mı Oldu? Müslümanların Dirilişini Düşünmenin Zamanı Geldi mi?” başlıklı konuşmasına yer verdi. İslami uyanışçılık konusu bağlamında Müslüman Kardeşlerin ve direnişçi hareketlerin durumunu değerlendirerek Müslüman toplumların Gazze’de yaşanan soykırım karşısında verdikleri tepkiler düşünüldüğünde neden bu soykırımı durdurma gücümüz olmadığını sorgulamanın gerekliliğini vurguladı. Bundan hareketle Müslüman düşüncesinin İslami değerlerle şekillenmesi gerektiğini önerdi. Beraberinde Toledo Üniversitesinden Dr. Ovamir Anjum, “İslam Siyasetinin Geleceği: Ümmetlik Tahayyülün Kaynakları” başlıklı konuşması ile “siyaset”in genel anlamlarından farklı olarak İslam’daki yerine adalet ve refahın tesis edilmesi misyonu ile değindi.

Konferansın ikinci gününde “Sömürgecilik ve Müslümanlar” başlıklı ilk oturumda Sosyal ve Kültürel Antropoloji Araştırma Merkezi’nden Mansour Kedidir, “Mağrip ve Sahra Altı Entelektüellerin Bağlantıları: Yörüngeler ve Temsiller” konulu konuşmasını Mağrip ve Sahra Altı Afrika entelektüellerinin geçirdiği çok

yönlü krizlerin sancıları etrafında gerçekleştirdi. “Erken Dönem Sinemasında Müslüman İmaji: Sömürgeci Bir Başlangıç” başlıklı konuşmasında Marmara Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Yusuf Ziya Gökçek, sinemanın sömürgeci tahakkümün bir aracı olarak kullanılmasından ve Müslüman imgesinin İslamcılığın sömürgecilik karşıtı çabasının temsili haline gelişinden bahsetti. Serhat Orakçı, “Afrika’da Pan-Afrikanizm ve Müslümanlar” başlıklı konuşmasında ırkçılığın ve sömürgeci faaliyetlerin zirve yaptığı dönemde Afrika’da ortaya çıkan düşünce hareketi olan Pan-Afrikan düşüncesinin Afrika’daki Müslümanlar üzerindeki etkisini tartıştı.

İkinci oturum “Müslüman Düşüncesinin Pratik Zorlukları” konusunda toplum ve ekonomi temasına eğildi. Oxford Üniversitesinden Prof. Adeel Malik, “İslam’da Sosyal Adalet: Ahlaki ve Politik Ekonomide Perspektifler” başlıklı konuşmasında Müslüman toplumlardaki ekonomik kalkınmanın, ahlaki ve politik ekonomideki paradigmalardan hareketle, çağdaş zorluklarına değindi. Toplum ve ekonomi teması ışığında İstanbul Medeniyet Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın, “20. Yüzyıl Müslüman Düşüncesinde Malek Bennabi ve Aliya İzzetbegoviç’in Yaklaşımları” başlıklı konuşmasında iki Müslüman aydınının yaşadıkları dönem ve toplumsal yapının fikir ve eserlerini etkileyen boyutları üzerinden benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koydu. Kırklareli Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Taha Eğri, “Orta Doğu’da Devlet İnşası ve Kurumsallaşmanın Zorlukları: Mısır Deneyimi” başlıklı konuşmasında sömürgeciliğin Orta Doğu üzerindeki etkisinin bölgenin siyasi, sosyal ve ekonomik manzarası üzerinde oluşturduğu önemli etkileri Mısır deneyimi üzerinden açıkladı.

Marmara Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Serhan Afacan’ın moderatörlüğünde başlayan 7. oturum “Asya: Coğrafyaların Ötesinde Yeni Perspektifler” başlığı ile Asya ülkelerini odağa aldı. York Üniversitesi’nden Burak Çalışkan, “Özbekistan’da Çağdaş Müslüman Düşüncesi ve Tartışmalar” konusunda yaptığı konuşmada Birçok İslam alim ve hareketine ev sahipliği yapan Özbekistan’ın güncel ve tarihsel İslami hareket ve anlayışından bahsetti. Singapur Ulusal Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Khairudin

Aljunied, “Güneydoğu Asya’da Müslüman Entelektüelizmi” başlıklı konuşmasında Güneydoğu Asya’daki Müslüman toplumların şekillenmesinde ahlakın, erdemlerin ve değerlerin önemini altını çizdi. Tahran Üniversitesinden Prof. Khosrow Bahgeri Naoparast ise, “İran’da Sosyal Bilimlerin Tartışmaları ve Gelişim” başlıklı konuşmasında İran’da devrimden sonra sosyal bilimlerde İslami düşünceden türeyen veya toplumun İslami alanıyla uyumlu yeni bir akım sağlamak amacıyla ortaya çıkan düşünce akımlarını değerlendirdi.

Doç. Dr. Berdal Aral’ın moderatörlüğünü yaptığı “Balkanlar: Dirençli Kimlikler, Otantik Arayışlar” temalı son oturum, Uluslararası Saraybosna Üniversitesinden Dr. Admir Mulaosmanoviç’in “Alternatif Bir Paradigma Olarak Müslüman Dünya Görüşü veya Sadece Müslüman Coğrafya İçin Mümkün” başlıklı konuşması ile başladı. Mulaosmanoviç, Müslümanların da küresel

“İsrail’in Filistin’de ortaya çıkardığı şiddet, geçmişte sömürgecilik ve ırkçılık temelli yaşanan örneklerden farksız değildir.”

bir siyasi özne olma fırsatına sahip olduğunu savunarak entelektüel olarak ve özgüven eksikliğinin üstesinden gelerek bunu başarılabilirliğine dair önerilerde bulundu. Ardından Hazim Fazlıc, “Bosna’da Modern Müslüman Düşüncesi: Müslüman Alimler Arasında Yeni Eğilimler” başlıklı konuşmasında Bosna Savaşı, İslam’ın yeni yorumlarının zorlukları, Boşnakların İslami geleneği, Müslümanların Avrupa’daki yeri gibi konuları tartışmaya açtı.

Balkan Çalışmaları Vakfı kurucusu Sevba Abdulla, “Balkanlar’da Müslüman Kimliği” başlıklı konuşması ile Balkanlarda Müslüman kimliğinin geçirdiği dönüşümü, ulus inşası süreçlerinin ve toplumsal yapıdaki değişimlerinin etkisini inceledi.

Konferans süresince Müslüman dünyanın sorunları kapsamında ele alınan temel konuların ve tartışmaların odağını Gazze’de yaşananlar oluşturdu. Gazze’de 7 ekimde başlayan ve hâlâ devam eden soykırım, Filistin’de 75 yıldır süregelen işgalden bağımsız olmayarak, farklı metodolojik perspektif ve yaklaşımlar ile konuşuldu. Avrupa merkezli yaklaşım ve kavrayışların oluşturduğu sorunlar, bütünsel olarak ve bilhassa bu mesele özelinde değiştirilmesi gereken önemli sorunlardan biri olarak görüldü. Beraberinde Müslüman entelektüel, uzman ve bilim insanlarının ürettiği bilginin Avrupa merkezli düzene karşı bir alternatif sunma gerekliliği konusunda öneriler ve fikirler değerlendirildi.

KİTAPLIK

Filistin'e Dair Güncel Yayınlar

Bitmeyen İhanet: Emperyalizmin Gölgesinde Filistin Sorunu ve Uluslararası Hukuk

Berdal Aral

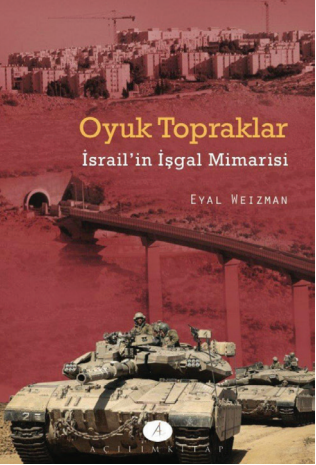
II. Dünya Savaşı'nda galip gelen ve kendilerine ayrıcalıklı bir konum ve daimi üyelik bahşeden ülkelerin oluşturduğu Birleşmiş Milletler sistemi, uluslararası hukukun da belirleyicisi olmuştur. Filistin meselesi tek bir kitapta anlatılabilecek kadar derin ve karmaşık olmasına rağmen, Prof. Dr. Berdal Aral bu kitapta, uluslararası düzenin ve emperyalizmin İsrail'in bir devlet olarak yaratılmasını ve Filistinlilerin uğradığı hak ihlallerini derli toplu bir çerçevede işlemektedir. Uluslararası hukuk alanında uzmanlaşmış olan yazar; kitaptaki on bölümde Filistin meselesinin tarihî arka planı, İslam dünyasını etkileyen küresel tahakküm düzeni, Filistin'in self-determinasyon hakkından Kudüs'ün uluslararası hukuktaki statüsüne uzanan uluslararası hukuk boyutu, güncel gelişmeler, Arap dünyası ve İsrail arasındaki normalleşme süreçleri ve uluslararası akademide hâkim söylemin eleştirisi gibi meselelere odaklanıyor. Kitabın sonunda ise Filistin meselesine ilişkin genel öneriler sunuluyor.

The Palestine Laboratory: How Israel Exports the Technology of Occupation Around the World

Antony Loewenstein

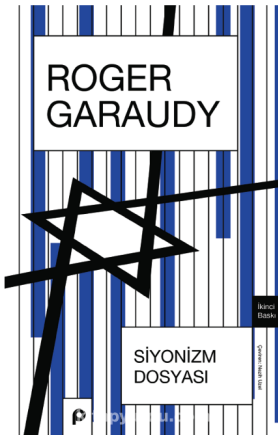
Walkley Gazetecilik Ödülü kazanan yazar Antony Loewenstein, aynı zamanda 2023 Moore İnsan Hakları Yazarlığı Ödülü'ne aday gösterildi. Bu yılın önemli yayınları arasında yer alan bu kitapta, Filistin'de meydana gelen olaylara ilişkin kapsamlı bir soruşturmanın sonuçları inceleniyor. İsrail'in; modern gözetleme araçlarına, çeşitli hapsedme yöntemlerine ve dünyanın tüm zalimlerine ihraç ettiği acımasız işkence yöntemlerine ek olarak, Filistinliler üzerinde modern silah türlerinin test edildiği bir laboratuvar ve büyük bir askeri kompleks olduğu anlatılıyor. Kitapta İsrail'in, şimdiye kadarki en güçlü ve en acımasız sistemlere hizmet eden teknoloji ve casusluk araçlarında dünya lideri haline geldiği ifade edilmektedir.

Oyuk Topraklar: İsrail'in İşgal Mimarisi

Eyal Weizman

Sömürge mekanizmaları her zaman işgal ettikleri ülkenin mimarisini silme girişimlerinde bulunur. İsraili Mimar Weizman bu kitabında mekân ve şiddet arasındaki yakın ilişkiden, şiddetin mekânda üretilip işletilmesinden ve ona nasıl meşruiyet kazandırıldığından bahsediyor. Tünellerden, kontrol noktalarından, otoyollardan oluşan paralel bir ülke paradoksunu inceliyor. İşgal mimarisi, Filistin'i oarak işgali dayatıyor ve meşruiyet kazandırıyor. Günümüzde tanınması güçleşen ve "Filistinli Filistin" toprakları, yaşamaya elverişli olmayan harabelerden ve kamplardan oluşuyor. Yazar, Filistin meselesinin siyasi ve tarihsel olarak çok tartışıldığını ancak toprak ve mekân boyutlarının göz ardı edildiğini söyleyerek tartışmayı başka bir boyuta taşıyor. İsrail işgalinin sahadaki uygulamaları, zamanla varlığını daha fazla dayatıyor.

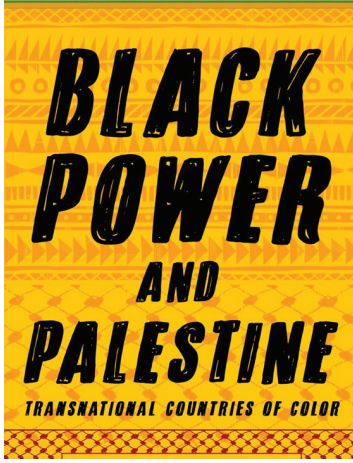

Siyonizm Dosyası

Roger Garaudy

Filistin ve İsrail işgali hakkında birçok kitap yazan Fransız filozof Roger Garaudy bu kitapta, İsrail devletinin kökenini, kuruluşunun Yahudi diniyle

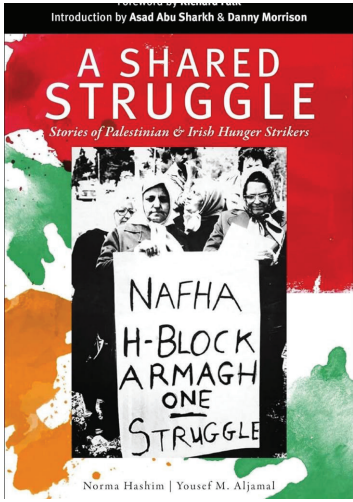
ilişkinisi ve Siyonizm'in kökenini ayrıntılarıyla anlatmaktadır. Bu kitap, İsrail devleti fikrinin kaynağının Yahudilikle olan ilişkisinden ziyade İsrail devletini yaratan şeyin, aşırılıkçı ve sömürgeci düşünceye sahip spesifik bir Siyonist grup olduğunu ifade ediyor. Siyonizme dair yeni bir perspektif ortaya koyan kitap, İsrail'in kuruluşunun izlerini Siyonizm'in sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerini inceleyerek ortaya koyuyor. Ayrıca yazar, İsrail'in Filistin topraklarındaki tarihi veya dinî hakkı iddiasına ilişkin tartışmayı sonlandıran çeşitli kaynaklara da atıfta bulunuyor.

Black Power and Palestine: Transnational Countries of Color

Michael R. Fischbach

Martin Luther King Jr., Malcolm X, Muhammad Ali, Bayard Rustin, Roy Wilkins gibi Afrika kökenli Amerikalıların nasıl Filistin'i desteklediğini ve bu kıvılcımın ne zaman başladığını merak ettiyseniz bu kitapta cevabını bulabilirsiniz. Yazar, 1967 Arap-İsrail savaşının Amerika'daki izdüşümünü, beyaz Amerikalı solun bölünmesi üzerindeki etkisini ve Afro-Amerikan sokakları, özellikle de Amerika'daki "Siyah Güç" olarak adlandırdığı hareket üzerindeki büyük etkisini inceliyor. Siyah Güç aktivistleri, Filistinlilerin mücadelesini kendi mücadeleleriyle ortak gördü ve Amerikalıların Filistin yanlısı tavırları Siyah Güç hareketinin özgürlük mücadelesiyle kamuoyuna yansıdı.

A Shared Struggle - Stories of Palestinian & Irish Republican Hunger Strikers

Norma Hashim, Yousef M. Alhamal

Açlık grevi, zulme karşı başkaldırının ve hapisane koşullarına karşı itirazın en bilinen araçlarından biri olmuştur. Bu kitap, Filistinli ve İrlandalı esirlerin açlık grevleriyle ilgili hikayelerini içermektedir. Örneğin, Kudüs'ten eski bir açlık grevi mahkûmu olan Muhammed Alayan ve 1981'de ölümüne yol açan Bobby Sands'ın grevi gibi olayları detaylı bir şekilde ele almaktadır. Kitap, Filistin ve İrlanda'nın halklar olarak ilişkilerini, benzer ve birbirine bağlı mücadele tarihlerini ayrıntılı bir şekilde inceliyor. Ayrıca bu kitap, Filistin ve İrlanda'daki hapisane edebiyatının bir rehberi olarak kabul edilebilir. İki edebiyat arasındaki benzerlikler, örneğin Bobby Sands'ın ve Halil Abu Azam'ın eserlerinde yer alan şiirler, özgürlüğe duyulan özlemi içeren konularıyla dikkat çekiyor.

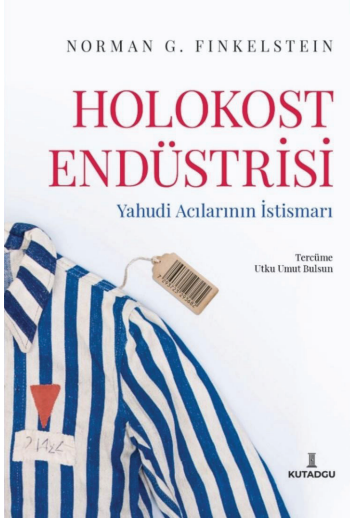

Gaza Writes Back: Short Stories from Young Writers in Gaza, Palestine

Refaat Alareer

Gazze Cevap Yazıyor, Filistin'i tek bir anlatı altında birleştiren ve Filistin halkının direnişine ve başkaldırısına yer verilen kısa hikayelerden oluşuyor. Gazze'den on iki kadın ve on beş genç Filistinli yazarın mevcut zorluklar karşısında kaleme aldığı bu hikâye antolojisi, 2008-2009 kışında İsrail'in Gazze'ye yönelik "Dökme Kurşun Operasyonu" saldırısının beşinci yıldönümünde yayınlandı. Gazzeli gençler bu hikayelerde, "Filistinlilerin, asla acıya ya da ölüme teslim olmadığını ve en dar zamanlarda bile kurtuluş ve umut

gördüğünü” tüm dünyaya gösteriyor. Öte yandan Filistin belleğinin bir paçası olan zeytin ve limon ağaçlarının, mülteci kamplarının, tünellerin, Apartheid Duvarı'nın, Kudüs'ün ve Akşa'nın izlerini taşıyan hikayeler; bu direnişin artık yalnızca Filistinlilerin değil dünyanın dört bir yanındaki her özgür ruhun kalbinde derin kökler salan önemini ve değerini ortaya çıkarıyor.

Holokost Endüstrisi

Norman G. Finkelstein

Holokost'tan sağ kurtulan Norman Finkelstein, kitapta yer verdiği temel mesele ışığında timsah gözyaşlarından etkilenmememiz konusunda bizi uyarıyor. Yazar, tüm ailesi Nazi Holokost'unda öldürülen ve Yahudilerin maruz kaldığı tüm acılara tanık olan biri olarak bu kitapta Almanya'da Nazizm anlatısının ayrıntılarına yer veriyor. ABD'nin ve İsrail'in Yahudi lobisini kullanarak Holokost'un acılarını nasıl paraya çevirdiğini anlatıyor ve acılarının istismar ediliyor oluşunu eleştiriyor. Aynı zamanda Yahudiler ve Nazizm meselesinin Orta Doğu'daki masum halklara yönelik sistematik şiddetin gerekçesi olarak kullanılmasına karşı çıkıyor. Dünya çağında büyük tartışma yaratan kitap, Holokost'un gerçek muhaliflerinin hiçbirinin İsrail'in Filistin'de yaptıklarına karşı sessiz kalamayacağını altını çiziyor.

Küresel Vicdanın Dilinden Özgürlük Filosu

Zahide Tuba Kor

Gazze'ye yönelik abluka ilk olarak 1967'de uygulandı ve bu abluka Filistin Yönetimi'ndeki El Fetih hareketiyle Mısır devleti arasında abluka konusunda anlaşmaya varılan 2006 ile 2008 yılları arasında yoğunlaştı. Farklı milletlerden, kimliklerden ve etnik kökenlerden dünyanın özgür insanlarını, denizdeki kuşatmayı kırmak için ilk deniz filosunu Gazze'ye göndermeye sevk eden de budur.

Bu kitapta Zahide Tuba Kor, 2010'da "Özgürlük Filosu" olarak yola çıkan filonun perde arkası hazırlıklarını ve Özgürlük Filosu'nun Gazze dayanışmasında ve küresel dayanışmada nasıl bir dönüm noktası olduğunu değerlendiriyor. Ayrıca bu kitaba tarihsel bir önem kazandıran husus ise araştırmacı Zahide Tuba Kor tarafından belgelenen, Özgürlük Filosu'na katılan ve gemide bulunan çeşitli isimlerle filo hakkındaki düşüncelerinin ve deneyimlerinin, memleketlerine döndükten sonraki duygularının aktarıldığı 39 röportajı içermesidir.

Yoldaki Mühendis

Abdullah Galib Bergusi

Bu kitabın yazarı, tarihte en uzun yıllar iktidarda kalan İslami Direniş Hareketi Hamas'ın mimarlarından Abdullah Galib Bergusi'dir. 25 yılı aşkın süredir İsrail hapisanelerinde tutuklu bulunan ve müebbet hapis cezasına çarptırılan yazar, Filistin dışında büyümüş ve eğitim almış bir insan olarak, hayat öyküsünü anlattığı bu kitabı hapisanede kaldığı hücrede yazdı. Kitabında mühendis olarak Kore'deki hayatını ve yolların onu Şehit İzzeddin el-Kassam Tugayları ile askeri çalışmalara nasıl yönlendirdiğini anlatıyor. Filistin direnişinin en önemli isimlerinden birinin biyografik kitaplarından biri olarak kabul edilen bu kitap, dahi bir mühendisin hayatını ve Filistin direnişine yönelik bilimsel tavsiyelerini yakından tanımamıza büyük katkı sağlıyor.

Platform Dergisi, Müslüman toplumların fikrî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gündemine dair güncel ve özgün perspektifler sunmak amacıyla İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı TODAM bünyesinde yayımlanmaktadır.

Platform, Müslüman toplumlarda bulunan aktif ve etkili düşünce kuruluşları, düşünce kuruluşlarını, araştırma merkezlerini ve enstitüleri, üniversiteleri, siyasi, dinî ve toplumsal hareketleri hareketleri odağına alarak Müslüman dünyanın gündeminin takip ve tahlil edildiği bir platform olmayı hedefliyor. Müslüman dünyanın küresel meselelere sunduğu katkılar ve süregelen fikrî birikim Platform üzerinden Türkiye'ye ve dünyaya sunuluyor.

platform.ilke.org.tr

[@ platform@ilke.org.tr](mailto:platform@ilke.org.tr)

[@platform_ilke](https://twitter.com/platform_ilke)

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

todam
TOPLUMSAL DÜŞÜNCE VE ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul
Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: todam@ilke.org.tr Web: ilke.org.tr/todam